

فهرست مطالب

مقدمه	۹
بخش اول: دستاوردهای پژوهشی مرکز پژوهش‌های اسلامی	۱۱
گزارش پروژه‌های پایان یافته محققان رسمی	۱۳
ریشه‌یابی آسیب‌های اخلاق تبلیغ دینی زنان مبلغ	۱۵
محقق: خانم دکتر فاطمه مرضیه حسینی کاشانی	
استاد ناظر: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسن بوسلیکی	
جنسیت و فاعل اخلاقی از منظر زیست‌شناختی و روان‌شناسی اخلاق	۱۷
محقق: خانم دکتر معصومه‌سادات سالک اصفهانی	
استاد ناظر: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر مهدی علیزاده	
تأثیر عوامل روان‌شناختی - عاطفی بر شکل‌گیری ایمان	۱۹
محقق: خانم دکتر سعیده‌سادات نبوی‌هاشمی	
استاد ناظر: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسین دیبا	
بازخوانی رضایت‌مندی جنسی بانوان با رویکرد دینی (عوامل، موانع، راهکارها)	۲۱
محقق: خانم مریم قوجائی خامنه	
استاد ناظر: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا سالاری‌فر	
چکیده مقالات محققان رسمی	۲۳
خوانش سوره «هل أتى» بر مبنای نظریه «نظم متقارن» کوپیرس	۲۵
فاطمه مرضیه حسینی کاشانی	
موضع پیروان حکمت متعالیه (حکیم مدرس زنوزی، علامه رفیعی قزوینی و علامه طباطبایی) در چالش تقابل تناسخ و معاد جسمانی صدرایی	۲۶
معمومه‌سادات سالک	
خوانشی نو در توصیف و تحلیل خاستگاه‌های نظری معاد جسمانی صدرایی	۲۸
معمومه‌سادات سالک	
مفهوم‌شناسی «نفس» و «روح» در آیات و روایات و نسبت آن با دیدگاه ملاصدرا و علامه طباطبایی	۳۰
معمومه‌سادات سالک	

- تحلیلی بر روایات تفسیری متعارض منسوب به «ابن عباس» با تأکید بر «موسوعه ابن عباس» آیت الله محمد مهدی الموسوی الخراسانی ۳۱
- مریم قوجائی خامنه
- بررسی تحلیلی روابط همسران در ایام قرنطینه کرونا (وضعیت، تهدیدها و فرصت ها) ... ۳۳
- مریم قوجائی خامنه
- بررسی تطبیقی ایمان حضرت ابوطالب علیه السلام از نظرگاه تفاسیر روایی فریقین ۳۵
- مریم قوجائی خامنه
- بررسی نزاع عقل و دل با تکیه بر تأثیر رابطه والدین با کودک در شکل گیری خدا انگاره ها ۳۷
- سعیده سادات نبوی هاشمی

- چکیده مقالات اعضای هسته مطالعاتی پژوهشی امامت پژوهی ۳۹
- واکاوی نظریه علم امام از دیدگاه اشاعره و نقد و بررسی آن از دیدگاه قرآن ۴۱
- مریم اسماعیلی
- بررسی و تحلیل امکان آگاهی امام از غیب از منظر مفسران اهل سنت با نگاه به آیات ۲۶ و ۲۷ سوره جن ۴۳
- انیس رضاپور
- نقد و بررسی نظریه «حرمت خروج بر حاکم جائز» از منظر تفاسیر اهل سنت ۴۴
- ریحانه رضایی کلیدبری
- بررسی نظریه استیلاء و عدم تطابق آن با شروط امامت از نگاه اهل سنت ۴۵
- فاطمه صغری موسوی اطهر

- گزارش نشست های علمی - پژوهشی ۴۷
- نشست علمی - پژوهشی «چالش های اخلاق تبلیغ دینی بانوان در حوزه پوشش و خانواده» ۴۹
- استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر حسینی کاشانی
- نشست علمی - پژوهشی «جنسیت و فاعل اخلاقی از منظر روان شناسی رفتارگرا» ۵۱
- استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر سالک
- نشست علمی - پژوهشی «ضرورت توجه به تفاوت های جنسیتی در رضایت زناشویی» ۵۳
- استاد ارائه دهنده: سرکار خانم قوجائی خامنه
- نشست علمی - پژوهشی «رابطه ایمان و عمل از دیدگاه امامیه» ۵۵
- استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر نبوی هاشمی

- بخش دوم: دستاوردهای پژوهشی معاونت پژوهشی..... ۵۹
- معرفی کتب چاپ شده ۶۱
- مقالات منتشر شده طلاب مؤسسه ۷۱
- واکاوی دیدگاه آیت الله صافی درباره ادعای ناسازگاری ولایت تکوینی با توحید افعالی .. ۷۳
ریحانه حقانی / زینب کیبیری
- مطالعه کاربردی اصول موضوعه نظام اقتصادی اسلام با محوریت آیات مفسره ۷۵
ریحانه حقانی
- نقد و بررسی نظریه گلدتسیهر درباره اختلاف قرائات در قرآن..... ۷۶
ریحانه حقانی / محمد صادق یوسفی مقدم
- جامعیت قرآن در معناداری زندگی با نگاهی به آراء علامه طباطبایی ۷۸
ریحانه حقانی / کبری جهانی
- فرجام مقاومت یا سازش با دشمن از منظر قرآن کریم ۸۰
ریحانه حقانی / نادره رحیمی نژادقره آغاچ
- بررسی مبانی فقهی حفاظت از محیط زیست ۸۲
مریم زیار / عمران کیانی
- تفسیر تطبیقی آیه ۵۵ نور با تأکید بر شناخت مستخلفین ۸۳
علی اکبر بابایی / سکینه کوهی گونیانی
- تحلیل و نقد بنیان های اندیشه نواعتزالی در نظریه تفسیری امین خولی ۸۴
سید محمود طیب حسینی / محمد عرب صالحی / فاطمه قنبری / فریده پیشوایی
- تحلیل نقد شهید مطهری بر علامه طباطبایی در مفهوم حکمت الهی ۸۶
فریده پیشوایی / ریحانه حقانی
- تحلیل محتوای کیفی کتاب «نقد قرآن» دکتر سها (با تأکید بر مبانی فکری مؤلف) ۸۸
محمد عرب صالحی / فریده پیشوایی
- نقد شبهه مستشرقان در جهانی نبودن قرآن بر اساس تفاسیر فریقین ۹۰
علیرضا آل بویه / زهره نیک پرور
- بررسی نقش مفسران در تکامل تفسیر تطبیقی ۹۱
سید محمود طیب حسینی / مریم مطلبی
- چکیده پژوهش های پایانی ۹۳
- چکیده رساله سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی ۹۵
- نقد آراء امین خولی در تفسیر ادبی معاصر ۹۷

چکیده پایان نامه‌های سطح ۳ رشته تفسیر و علوم قرآن..... ۹۹

- راهکارهای مراقبت معنوی از منظر آیات و روایات ۱۰۱
- اعتدال در اعتقادات از دیدگاه آیات و روایات ۱۰۳
- ویژگی‌های مدیران در سوره نمل ۱۰۴
- بررسی تطبیقی پاسخ المیزان و تسنیم به شبهه فمنیسم سکولاریسم و پلورالیسم ۱۰۵
- نقش زنان در حفظ و تحکیم ارزش‌های اجتماعی با تأکید بر آثار تفسیری علامه جوادی آملی ۱۰۶
- تأثیر متقابل نفاق و انفاق در قرآن کریم ۱۰۸
- بررسی تطبیقی اعجاز در بعد کیهان‌شناختی در تفاسیر: المیزان، نمونه، التحریر و التنویر، الجواهر فی تفسیر القرآن ۱۱۰
- تأثیر عدالت اجتماعی بر انسجام اجتماعی از منظر قرآن و روایات ۱۱۲
- بایسته‌های گفتگو در فضای مجازی از منظر آیات و روایات ۱۱۴
- آموزه‌های اخلاقی سوره یاسین ۱۱۶
- مرجعیت علمی قرآن از منظر تفسیر نمونه ۱۱۷
- نقد نظریات قرآنی احمدالحسن بصری (یمانی) درباره ایمان ۱۱۸
- گستره اطاعت از شوهر در قرآن کریم با تأکید بر شبهات ۱۱۹

چکیده پایان نامه‌های سطح ۳ رشته فقه و اصول..... ۱۲۱

- تأثیر قاعده عسر و حرج بر اختیارات زوجه در خانواده ۱۲۳
- حجیت ظواهر از دیدگاه ملا امین استر آبادی و شیخ انصاری ۱۲۵

چکیده پایان نامه‌های سطح ۳ رشته فلسفه و کلام اسلامی ۱۲۷

- بررسی انتقادی دیدگاه مهندس بازرگان درباره قلمرو دین ۱۲۹
- روش و شیوه اهل بیت (ع) برای تبیین مهدویت ۱۳۰
- امر بین الامرین از منظر علامه طباطبائی (ع) و امام خمینی (ع) ۱۳۲
- بررسی بازتابی تراژیک رنج در واقعه عاشورا ۱۳۴
- بررسی تطبیقی مبانی و ادله توحید ربوبی از منظر امامیه و سلفیه ۱۳۵
- اهل بیت (ع) از دیدگاه سلفیان ۱۳۷

چکیده پایان نامه‌های سطح ۳ رشته تاریخ اسلام ۱۳۹

- مطالعه تطبیقی جایگاه زن در فرهنگ ایرانیان و ترکان از برآمدن غزنویان تا پایان خوارزمشاهیان ۱۴۱

چکیده پایان‌نامه‌های سطح ۳ رشته اخلاق و تربیت اسلامی..... ۱۴۳

نقش شادی و نشاط در تحکیم روابط خانوادگی و راهکارهای ایجاد آن از منظر اسلام... ۱۴۵

عوامل، موانع و راهکارهای تاب‌آوری با تأکید بر تعلیم اسلامی..... ۱۴۷

چکیده مقالات پایانی سطح ۲..... ۱۴۹

گونه‌شناسی ارتباط انسان و ارواح طیب..... ۱۵۱

فاطمه نیسی

رابطه صداقت و سلامت معنوی جامعه بر اساس بیانیه گام دوم..... ۱۵۲

ریحانه یابری محمد

نقش وفای به عهد و صداقت در ایجاد اعتماد از منظر اسلام..... ۱۵۳

ریحانه یابری محمد

بررسی نفوذ فرهنگی و تأثیر آن در جامعه از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه..... ۱۵۴

لیلا مرادعلی

بررسی تمثیل‌های قرآن پیرامون معرفی زنان مؤمن و کافر..... ۱۵۵

لیلا مرادعلی

جایگاه و آثار حفظ محیط زیست در سبک زندگی اسلامی با تأکید بر بیانات مقام معظم

رهبری..... ۱۵۶

فاطمه ژیان کرمانی

بررسی جایگاه و آثار ورزش در سبک زندگی اسلامی با تأکید بر بیانات مقام معظم

رهبری..... ۱۵۷

فاطمه ژیان کرمانی

شاخصه‌های فعلی و عملی انقلابی‌گری از دیدگاه شهید مطهری..... ۱۵۸

زهرا چهاردانگه

تبیین و بررسی فرجام اخروی اطفال مشرکان از چشم‌انداز متکلمان..... ۱۵۹

مرضیه قاسم فام

اصول اخلاقی همسایه‌داری در سیره ی عالمان دین از منظر آیات و روایات..... ۱۶۰

مطهره طویلی

بررسی احکام کفویت در خواستگاری از دیدگاه فقهای امامیه..... ۱۶۱

زهرا فصیحی دستجردی

گزارش کرسی‌های علمی - ترویجی و نشست‌های علمی - پژوهشی ۱۶۳

کرسی علمی - ترویجی «بررسی نظریه پوشش اسلامی بارویکرد تنزیلی» ۱۶۵

استاد ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالکریم بهجت پور

استاد ناقد اول: حجت‌الاسلام والمسلمین سعید داودی

استاد ناقد دوم: حجت‌الاسلام والمسلمین محمد عشایری

دبیر علمی: خانم مریم مدملی

نشست علمی - پژوهشی «بررسی تجربی تحول بُعد عاطفی ایمان در دوره کودکی و

نوجوانی» ۱۶۹

استاد ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر حیدری

نشست علمی - پژوهشی «آشنایی با قلمرو مطالعات روان شناختی تحول ایمان» ۱۷۳

استاد ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر نوذری

نشست علمی - پژوهشی «اخلاق و هنرهای مدرن» ۱۷۷

استاد ارائه دهنده: جناب آقای نصرت‌الله تابش

نشست علمی «دانش تربیت دینی کودک و نوجوان» ۱۸۵

استاد ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمود نوذری

مقدمه

پژوهش در موضوعات و مسائل علمی، لازمه تولید علم است و این مسأله در تمامی علوم جاری است. تحقیق و پژوهش در علوم اسلامی و انسانی نیز از این قاعده مستثنی نیست؛ بنابراین علوم اسلامی مانند سایر علوم، بدون داشتن بستر مناسب، امکان رشد و نمو ندارند. این سخن به این معنا است که اگر انتظار داریم تحول اساسی در علوم اسلامی رخ دهد، باید زمینه مناسب برای شکوفایی آن فراهم گردد. همان‌طور که می‌دانیم علم توحید و به تعبیری علم دین، به لحاظ این‌که به سعادت و کمال انسان مربوط می‌شود، اشرف علوم است و به همین جهت تحقیق و پژوهش در این علوم از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است و از آن‌جا که در واقع، بستر اصلی علوم اسلامی و متصدی ترویج آن حوزه علمی است، ضرورت اکید پژوهش در حوزه‌های علمی روشن می‌شود؛ بنابراین باید گفت که پژوهش، ضرورت امروز و هر روز حوزه علمی است و نباید از آن غفلت ورزید.

بر این اساس مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیّه خواهران به عنوان یک واحد حوزوی، خود را از این امر مستثنی ندانسته و در راستای توانمندسازی طلاب و محققین خود در دو بخش "معاونت پژوهش" و "مرکز پژوهش‌های اسلامی" ایفای نقش می‌کند. از جمله دستاوردهای پژوهشی این حوزه، تولید محتواهای علمی است که در قالب کتاب، مقاله، پایان‌نامه و طرح‌های پژوهشی عرضه می‌شود.

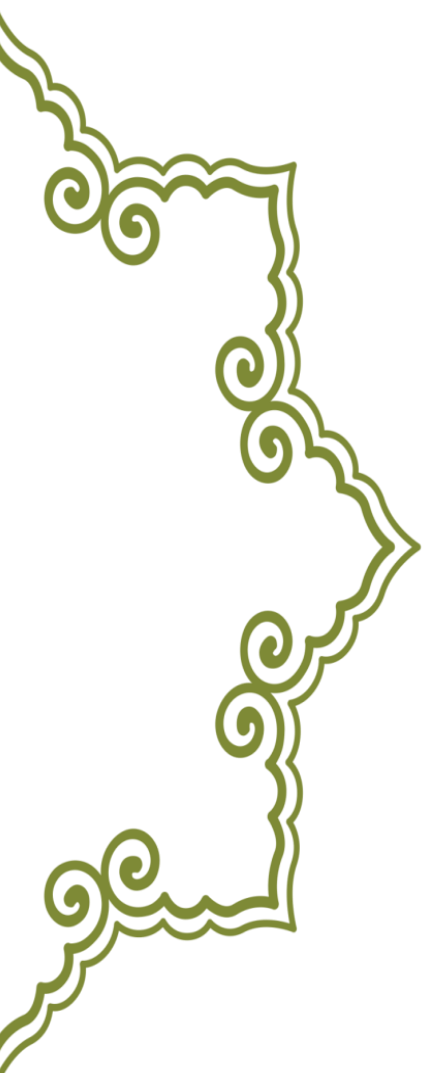
این مجموعه که برای چهارمین سال متوالی تولید می‌شود؛ دربردارنده دستاوردهای پژوهشی مؤسسه در دو بخش؛ فعالیت‌های پژوهشی مرکز

پژوهش‌های اسلامی و فعالیت‌های پژوهشی معاونت پژوهش، در یک سال اخیر است که بدین ترتیب ارائه می‌شود:

- بخش اول: دستاوردهای پژوهشی مرکز پژوهش‌های اسلامی
- گزارش پروژه‌های پایان‌یافته محققان رسمی؛
 - چکیده مقالات (محققان رسمی، اعضای هسته‌های مطالعاتی - پژوهشی)؛
 - گزارش نشست‌های برگزار شده؛
- بخش دوم: دستاوردهای پژوهشی معاونت پژوهش
- معرفی کتاب‌های چاپ شده؛
 - چکیده مقالات منتشر شده طلاب مؤسسه؛
 - چکیده پایان‌نامه‌های دفاع شده در رشته‌های مختلف مؤسسه که شامل رشته‌های؛ تفسیر و علوم قرآن، فقه و اصول، مطالعات اسلامی زنان، فلسفه و کلام اسلامی، تاریخ اسلام و اخلاق و تربیت اسلامی می‌باشد.
 - گزارش نشست‌ها و کرسی‌های علمی - ترویجی برگزار شده؛
- امید است در سال‌های آتی شاهد پیشرفت روزافزون خواهران طلبه در عرصه تحقیق و پژوهش باشیم.

معاونت پژوهش و مرکز پژوهش‌های اسلامی
مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران)

آذر ۱۴۰۰

بخش اول: دستاوردهای پژوهشی
مرکز پژوهش‌های اسلامی

گزارش پروژه‌های پایان یافته محققان رسمی

ریشیایی آسیب‌های اخلاق تبلیغ دینی زنان مبلغ

محقق: خانم دکتر فاطمه مرضیه حسینی کاشانی
استاد ناظر: حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسن بوسلیکی
گروه: مطالعات کاربردی اخلاق و تربیت

علاوه بر اصول کلی اخلاق که مبلغ به عنوان یک فرد مسلمان و متخلق به اخلاق اسلامی ملزم به رعایت آن است، صنف تبلیغ دینی نیز اخلاقیات خاصی دارد که مبلغان از آن جهت که مبلغ دینی هستند باید آن اخلاقیات را رعایت کنند؛ به عبارت دیگر، اخلاق حکم می‌کند صاحب هر شغل، دانش و مهارت آن حرفه را داشته باشد و آن را به شکل صحیح انجام دهد و همان گونه که اخلاق صنفی یک پزشک با اخلاق صنفی یک قاضی متفاوت است، اخلاق این دو صنف با اخلاق صنفی یک مبلغ با وجود اشتراکات، تفاوت‌هایی دارد. از این اخلاق به عنوان «اخلاق حرفه‌ای» یاد می‌شود که زیر مجموعه اخلاق کاربردی است.

در تبلیغ دینی مبلغ تلاش می‌کند این مبدأ میل را هم سو با اهداف دینی قرار دهد یعنی ارزش‌های عملی منش‌های نفسانی و اعتقادی در عرصه فردی و اجتماعی فراگیر شود و مردم به سمت «بندگی خداوند» سوق داده شوند. مراد از «اخلاق تبلیغ دینی» در پروژه حاضر، اخلاق حرفه‌ای تبلیغ است؛ که در آن از موضوعاتی که در عرصه تبلیغ دین، پیش می‌آید سخن گفته می‌شود و پاسخ اخلاق دینی به آن مشکلات کاویده می‌شود.

جهت‌گیری پژوهش حاضر، معرفت‌شناختی تفسیری با بهره‌گیری از تجارب افرادی بوده است که با موضوع پروژه درگیر بوده‌اند از این رو روش پدیدارنگاری انتخاب شده است؛ پدیدارنگاری، روشی در زمره روش‌های پژوهش کیفی و در

حیطه پارادایم تفسیری است. اساس این روش بر این موضوع استوار است که افراد مختلف می‌توانند تجارب و یا مفاهیم متفاوتی از یک پدیده داشته باشند.

بُخیت و فاعل اخلاقی از منظر زیست‌شناختی و روان‌شناسی اخلاق

محقق: خانم دکتر معصومه سادات سالک اصفهانی
استاد ناظر: حجت الاسلام والمسلمین دکتر مهدی علیزاده
گروه: مطالعات کاربردی اخلاق و تربیت

و اکاوی کنش اخلاقی انسان در موقعیت‌های مختلف اعم از شرایط عادی یا موقعیت‌های متعارض، اغلب در سه لایه باور و شناخت، تمایل و هیجان (انگیزش) و نهایتاً کنش و رفتار، قابل پیگیری است. از طرفی هر یک از این سطوح و لایه‌ها تحت نفوذ عوامل بیرونی و درونی قرار داشته و مؤلفه‌های بسیاری بر آن اثرگذارند. ویژگی‌های فیزیولوژیکی و روانشناختی از جمله امور درونی است که می‌تواند بر هر سه لایه شناخت و هیجان و کنش تأثیر بگذارد در حالی که عوامل مستقیم و غیر مستقیم و پیچیده بیرونی از قبیل اجتماع، فرهنگ، قومیت، شرایط سیاسی و ساختار قدرت، دین و مذهب و... نیز در این میان نقش بسزایی دارند. البته پرداختن به تمامی ابعاد و عوامل درونی و بیرونی تأثیرگذار بر کنش اخلاقی و نیز تعیین میزان و سهم تأثیر آن‌ها در پروژه‌ای واحد امکان‌پذیر نیست. از این رو در گام اول (پروژه حاضر) بحث کنش‌گری اخلاقی در دو حوزه روان‌شناسی و زیست‌شناسی پیگیری خواهد شد و تلاش می‌شود از میان عناصر و سطوح مختلف اخلاق، با ورود از درگاه فاعل اخلاقی، مؤلفه‌های قوام بخش یا تأثیرگذار بر فاعلیت اخلاقی از منظر روانشناختی و زیست‌شناختی بررسی گردد. شناخت، انگیزش و هیجان، اراده و اختیار، قضاوت و داوری از جمله این مؤلفه‌ها و سطوح هستند. به این منظور ابتدا ادبیات نظری و دیدگاه‌های مشهور حوزه روانشناسی (روان‌تحلیل‌گری، رفتارگرایی و انسان‌گرایی) و نیز نقطه نظرات مرتبط با بحث اخلاق و فاعلیت اخلاقی به اجمال

مرور شده و ضمن نقد و بررسی‌های احتمالی، با ورود متغیر جنسیت به بحث، فاعل اخلاقی از منظر جنسیت مورد مذاقه قرار می‌گیرد.

در حیطه روان‌شناسی اخلاق، احوال و ویژگی‌های روانی مرتبط با اخلاق نظیر انگیزش، نیت، باور، شناخت و نگرش اخلاقی بررسی شده و در واقع روان‌شناسان اخلاق درگیر مسائلی می‌شوند که با جایگاه هنجاری برخی از احوال نفسانی و منش‌های محوری دخیل در ارزش‌گذاری اخلاقی مرتبطند. در حالی که تأثیر عوامل زیستی از قبیل ژنتیک، هورمون‌ها و نیز اعصاب و عملکرد مغز بر عاملیت اخلاقی از جمله مباحث مطرح در موضوع فیزیولوژی اخلاق است.

در مجموع واکنش مغز حین اندیشیدن به مسائل اخلاقی، ماهیت شناخت اخلاقی، درک انسان از اخلاق و رویه‌های اخلاقی، شهودات اخلاقی، نقش عواطف در انگیزش و نیز حکم اخلاقی از جمله عرصه‌های علاقه‌مندی روان‌شناسان تجربی محسوب می‌شوند.

تأثیر عوامل روان‌شناختی - عاطفی بر شکل‌گیری ایمان

محقق: خانم دکتر سعیده سادات نبوی هاشمی
استاد ناظر: حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین دبیا
گروه: مطالعات کاربردی معارف اسلامی

ایمان دارای سه ساحت معرفتی، رفتاری و عاطفی است. مسأله‌ای که در این تحقیق بررسی شده این است که: عوامل روان‌شناختی - عاطفی، چگونه بر ایمان در هر سه ساحت آن تأثیر می‌گذارد؟

در پاسخ، نظریه‌های روان‌شناسان گزارش و نقد شده است. هرچند این نظریه‌پردازی‌ها، چه‌بسا با فرهنگ مسیحی تناسب دارند و تعمیم آنها به فرهنگ‌های دینی دیگر مانند اسلام لزوماً معتبر نیست، برای باز شدن باب تحقیق در این زمینه چاره‌ای از آن نیست.

این تحقیق که با روش تحلیل محتوا اجرا شده است، دارای مقدمه و چهار فصل است:

فصل اول؛ به مفاهیم و مبادی اختصاص یافته است و در آن معنای دو اصطلاح «ایمان» و «عاطفه» بررسی شده است. هم‌چنین درباره عوامل غیر معرفتی تأثیرگذار در ایمان که به دو دسته‌ی عوامل اجتماعی و روانی تقسیم می‌شوند، توضیح داده شده است.

در فصل دوم؛ تأثیر عوامل روان‌شناختی - عاطفی در ساحت معرفتی ایمان، دیدگاه‌های ویلیام جیمز، زیگموند فروید، نظریه‌پردازان شیء - رابطه‌ها و ویلیام مک‌دوگال بررسی شده است. هم‌چنین مسأله تا حدی از منظر اسلامی نیز بررسی شده است.

در فصل سوم؛ که عنوان آن تأثیر عوامل روان‌شناختی - عاطفی در ساحت رفتاری ایمان است، پس از توضیح درباره ویژگی‌های شخصیتی تأثیرگذار در انگیزش، نقش بعد احساسی - عاطفی انسان در شعائر دینی، نیایش و نوکشی - با ذکر دیدگاه‌های مختلف در هر کدام از آنها - توضیح داده شده است.

در فصل چهارم؛ که درباره تأثیر عوامل روان‌شناختی - عاطفی در ساحت عاطفی ایمان است، ابتدا ماهیت عاطفه دینی و سپس چگونگی تأثیر احساس‌های درونی در عواطف دینی بررسی شده است.

این تحقیق نشان می‌دهد که بُعد احساسی - عاطفی انسان، هر سه ساحت معرفتی، رفتاری و عاطفی ایمان را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. بنابراین هرچند دین امری قدسی است، تصدیق و التزام به آن تحت تأثیر عوامل گوناگون، از جمله عوامل روان‌شناختی است. پس در تربیت دینی باید به آنها نیز توجه شود.

بازخوانی رضایت‌مندی جنسی بانوان باروکیرو دینی (عوامل، موانع، راهکارها)

محقق: خانم مریم قوجائی خامنه

استاد ناظر: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا سالاری‌فر

گروه: مطالعات کاربردی اخلاق و تربیت

مسائل مرتبط با جنسیت، رفتار جنسی و چگونگی تنظیم آن از جمله مسائل مهم در حوزه فردی و اجتماعی است که متأسفانه مورد غفلت واقع شده است و بسیاری از افراد آن را رفتاری نهادینه و غیر قابل تغییر به شمار می‌آورند و هیچ‌گونه تلاشی در کسب آگاهی بیشتر در زمینه اصل نیاز جنسی، مهارت‌ها و آسیب‌های آن نمی‌کنند در حالی که تأمین نیاز جنسی و حصول رضایت از مناسبات جنسی، آرامش، احساس خشنودی و رضایت‌مندی در زندگی زناشویی را در پی خواهد داشت و منجر به بروز رفتارهای غفیفانه در افراد جامعه و پیشگیری از جرائم در حوزه رفتار جنسی خواهد شد. با توجه به لزوم هدایت و مدیریت غریزه جنسی که قبل از ازدواج با رعایت عفاف و خود مهارگری و بعد از ازدواج با ارضاء صحیح نیاز جنسی انجام می‌گیرد، پرداختن به این دست از تحقیقات، سطح دانش و اطلاعات زوجین را در خصوص روابط جنسی، حقوق و تکالیف مرتبط و ... افزایش خواهد داد.

در این پروژه، در ضمن چهار فصل و با عناوین ذیل، به تبیین و تحلیل مسائل پرداخته شده است؛

فصل اول؛ شامل کلیات؛ مبانی، اصول و پیشینه و مفهوم‌شناسی است و سپس به وضعیت موجود رضایت جنسی بانوان در ایران پرداخته و در نهایت آثار رضایت‌مندی جنسی بانوان را بررسی کرده است.

فصل دوم؛ که با عنوان رضایتمندی جنسی همسران، تدوین شده است، در ابتدا به تفاوت‌های (جسمی - روانی) همسران پرداخته و پس از آن تفاوت همسران در کیفیت و کمیت نیاز جنسی را در موارد متعدد تبیین نموده و در قسمت پایانی فصل، تأثیر تفاوت‌های همسران در کارکرد حق و تکلیف جنسی را به تحلیل نهشته است.

فصل سوم؛ که چالشی‌ترین قسمت پروژه حاضر است، دیدگاه‌های اسلامی در حقوق جنسی بانوان، بازخوانی شده است. در ابتدا اصل پذیرش حق جنسی برای زن در اسلام مورد بررسی قرار گرفته و سپس دو رویکرد حداقلی (نگاه حقوقی) و رویکرد استجابی (نگاه اخلاقی) و ادله (قرآنی، روایی و فقهی) آنها به تفصیل گزارش شده است سپس قوانین و ضمانت‌های حقوق جنسی بانوان نقد و بررسی شده است.

فصل چهارم؛ فصل پایانی پروژه می‌باشد که سعی شده است، عوامل (پیش، هنگام و پس از رابطه جنسی)، موانع (شناختی و رفتاری) و در ادامه راهکارها (شناختی - رفتاری) رضایت جنسی بانوان احصا و مورد تحقیق قرار گیرد. قابل ذکر است در نوشتار مذکور تلاش شده است، مطالب، بر اساس آموزه‌های اسلامی (قرآنی و روایی)، علوم روانشناختی و زیست شناختی تدوین شود.

چکیده مقالات محققان رسمی

فاطمه مرضیه حسینی کاشانی^۱

چکیده

مهم‌ترین وجه اعجاز قرآن، اعجاز بیانی و اعجاز در نظم قرآن است؛ اما گستردگی ظاهری میان موضوعات مطرح در آیات قرآن، شبهه عدم انسجام قرآن را موجب شده و تلاش قرآن‌پژوهان را در پاسخ‌گویی به این شبهه برانگیخته است؛ نظریه‌های مطرح در تفسیر ساختاری قرآن، حاصل برخی از این‌گونه تلاش‌هاست. یکی از این نظریه‌ها، نظریه «نظم متقارن» و «بلاغت سامی» است که با روش «تحلیل بلاغی» به صورت‌بندی آیات قرآن، در قالب یک نظم خاص بلاغی می‌پردازد تا خوانشی جدید که در آن انسجام لفظی در کنار انسجام محتوایی مورد توجه قرار گرفته است، ارائه دهد. سوره انسان، علاوه بر آن‌که شامل موضوعات متنوع و به ظاهر غیر منسجم است و محتوای چالش‌برانگیز نزد شیعیان و اهل تسنن دارد، دارای نشانه‌های لفظی واضحی است که می‌توان نظریه کوپرس را بر آن تطبیق داد. پژوهش حاضر، با روش مقطع‌بندی آیات، مطابق نظر کوپرس و فهم معانی هر مقطع و مقایسه آن با سایر مقاطع، هدف کلی سوره را کشف و نتایج تفسیری جدیدی را ارائه می‌کند؛ تأکید بر تفاوت «عباد الله» و «ابرار» و تبیین ارتباط وثیق میان بخش‌های انتهایی سوره با بخش‌های قبل؛ از جمله این نتایج است.

واژگان کلیدی: سوره انسان، نظم متقارن، نظم قرآن، بلاغت سامی، تحلیل بلاغی، تفسیر ساختاری.

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

* دوفصلنامه «پژوهش‌های قرآنی میثاق»، شماره ۶.

موضع پروان حکمت متعالیه (حکیم مدرس زنوزی، علامه رفیعی قزوینی و

علامه طباطبائی) در چالش تقابل تناسخ و معاد جسمانی صدرایی

معصومه سادات سالک^۱

چکیده

معاد جسمانی صدرایی به نوعی مبتنی بر استحاله تناسخ ملکی است و در فرض استحاله تناسخ، نظریه ملاصدرا در باب معاد جسمانی، می‌تواند دیدگاه جایگزین باشد. حال اگر معاد جسمانی صدرایی نتواند هم‌خوانی لازم را با ظاهر متون دینی در باب معاد داشته باشد، التزام به استحاله تناسخ ملکی و مبانی مشترک آن با معاد جسمانی نیز خدشه‌پذیر خواهند بود. از این رو مبانی مشترک ابطال تناسخ و تبیین معاد جسمانی صدرایی و ارتباط این دو حائز اهمیت بوده، استحکام و قوت یا ضعف موضع‌گیری ملاصدرا در قبال این موضوعات می‌تواند به دیگری نیز سرایت نماید. از طرفی نمی‌توان از ظاهر برخی متون دینی سازگار با تناسخ در چگونگی معاد جسمانی بدون یافتن محمل مناسب گذر کرد. به هر حال نظریات موجود باید بتوانند مدلول آیات و روایات را با عنایت به اصول و مبانی تفسیری صدرایی توجیه نموده و هم‌خوانی لازم را در تطبیق با آنها داشته باشند. باید توجه داشت داشتن نگاه جامع به متون دینی حتماً مدّ نظر شخصیتی مانند صدرالمتألهین بوده است. لذا وی به مناسبت‌های مختلف التزام خود به ظاهر آیات و روایات را یادآوری می‌کند و اگر جایی دست به تأویل عبارتی می‌زند با توجه به حفظ سازگاری با سایر متون دینی است. در عین حال تبیین ملاصدرا از معاد، در برخی موارد در عرضه به متون دینی چندان رضایت‌بخش نبوده و از عهده توجیه مدلول برخی آیات که ریشه انسان اخروی را از خاک معرفی می‌کند، بر نمی‌آید. اما

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

* پذیرفته‌شده در همایش بین‌المللی «جاودانگی نفس در اسلام و مسیحیت».

چالش جدی دیگر حضور بدن دنیوی مدلول ظواهر متون دینی، بحث اطلاق تناسخ بر حشر نفوس انسانی است. اشکالی که از نظر پیروان حکمت متعالیه دور نمانده و در تبیین رابطه نفس و بدن و به خصوص دیدگاه‌های خاص آنها در باب معاد جسمانی مدنظر ایشان بوده است.

واژگان کلیدی: معاد جسمانی، تناسخ، ملاصدرا، مدرس زنوزی، علامه رفیعی قزوینی، علامه طباطبائی.

چکیده

معاد و حیات اخروی نفوس یکی از ضروریات دین است که تبیین چگونگی آن همواره دغدغه متفکران مسلمان و به خصوص حکمای فلسفه اسلامی بوده است. این در حالی است که جسمانی بودن حشر و حیات اخروی، از جمله شاخصه‌های اصلی معاد مدنظر متون دینی بوده و ملاصدرا در نظریه معاد جسمانی خود مدعی تأمین این ویژگی با تکیه بر اصول و مبانی حکمت متعالیه است. البته جسمانیت بدنی که در تبیین فلسفی ملاصدرا از کارکردهای قوه تخیل نفوس تلقی می‌شود، چندان رضایت منتقدان به این نظریه را تأمین نمی‌کند. اما ملاصدرا با التفات به انتقادات احتمالی، درک صحیح از اصول و مبانی «معاد جسمانی» را در دفع اشکالات مقدر کافی می‌داند. در حالی که به نظر می‌رسد علاوه بر اصول و مبانی مطرح شده ملاصدرا، برخی خاستگاه‌های نظری و ظرفیت‌های تئوریک حکمت متعالیه نیز می‌تواند این نظریه را پشتیبانی نموده و در رفع اشکالات وارد بر جسمانیت بدن اخروی مدنظر ملاصدرا مؤثر باشد. بررسی و تحلیل این مباحث نظری هدف اصلی پژوهش حاضر است که برای تحقق آن تلاش می‌شود به شیوه توصیفی - اسنادی، آراء و خاستگاه‌های نظری مرتبط با این بحث احصاء، تحلیل و بررسی گردد. توسعه معنایی «جسمانیت»، تأمین عینیت بدن اخروی از طریق تناظر و تطابق مراتب وجودی انسان با عوالم وجودی، فاصله رتبی عالم آخرت با عالم دنیا و کارکرد متفاوت قوه تخیل در عوالم وجودی، برخی از این موارد هستند.

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

* پذیرفته شده در همایش بین المللی «جاودانگی نفس در اسلام و مسیحیت».

باید توجه داشت ارائه تبیینی فلسفی از جزئیات معاد جسمانی می‌تواند علاوه بر پذیرش تعبّدی، پشتوانه‌ای عقلی - فلسفی نیز از این اصل دینی فراهم آورد.

واژگان کلیدی: معاد جسمانی، بدن اخروی، معیار جسمانیت، ملاصدرا.

مفهوم‌شناسی «نفس» و «روح» در آیات و روایات و نسبت آن با دیدگاه ملاصدرا و علامه طباطبائی

معصومه سادات سالک^۱

چکیده

«نفس» و «روح» از جمله واژگان کلیدی در مباحث علم النفس است که ثمره برداشت‌های مختلف از معانی و مفاهیم آن عمیق و گسترده است. در حالی که این واژگان تعاریف مشخص و معین خود را از منظر فلسفی دارند؛ اما تعریف آنها در تعبیر و استعمالات قرآنی و روایی متعدد و متنوع است. نفس در قرآن به معنای انسان مرکب از روح و بدن و نیز در معنای حقیقت انسان به کار رفته است. در حالی که واژه «روح» در قرآن در موارد و معانی متعددی استعمال شده است که لزوماً با واژگان معادل فلسفی آن هم‌پوشانی و انطباق ندارد. از طرفی مقایسه دو واژه نفس و روح در قرآن نشان می‌دهد که خود این دو لفظ نیز لزوماً به یک معنا نیستند بلکه اشتراک مصادیق نشان می‌دهد این دو لفظ برای دو جنبه یا دو مرتبه یک حقیقت واحد هستند. با وجود این اختلافات برخی حکمای مسلمان به ویژه در فضای حکمت متعالیه در تفسیر برخی آیات، تعریف فلسفی این واژگان را وارد حوزه تفسیر قرآنی نموده و یا از آیات به عنوان مؤید و شاهدهی بر برخی نظریات فلسفی خود بهره گرفته‌اند. البته ایشان برای تجویز این استعمال ادله و توجیهات خود را مطرح می‌کنند که در برخی موارد محل بحث و اختلاف است.

واژگان کلیدی: نفس، روح، ملاصدرا، علامه طباطبائی.

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

* دوفصلنامه «پژوهش‌های قرآنی میثاق»، شماره ۵.

تحلیلی بر روایات تفسیری متعارض منسوب به «ابن عباس» با تأکید بر

«موسوعه ابن عباس» آیت الله محمد مهدی الموسوی الخراسانی

مریم قوجائی خامنه^۱

چکیده

«عبدالله ابن عباس»؛ صحابی مفسر نامدار جهان اسلام است که در پرتو عنایات رسول اکرم ﷺ و دانش آموختگی از مکتب علوی به جایگاه رفیعی در معارف و آموزه‌های قرآنی دست یافت. کثرت روایات تفسیری منسوب به «ابن عباس» و وجود تنوع و گاهی تعارض و تناقض، سبب تردید محققان در پذیرش روایات منسوب به وی و سلب اعتماد از مجموع آنها یا حجم بالایی از آنها شده است. مستشرقان با نگاهی بسیار بدبینانه به مسأله تعارض در روایات «ابن عباس» می‌نگرند و مجموع آنها را به دلیل مجهول و مردد بودن قابل اعتماد نمی‌دانند و برجستگی شهرت و اعتبار «ابن عباس» را در اکثر موارد افسانه‌ای و غیرواقعی تلقی می‌کنند. قابل ذکر است که تعارضات مذکور گاهی قابل رفع و جمع با یکدیگرند و گاهی این قابلیت در آنها وجود ندارد. با بررسی انجام شده می‌توان این‌گونه گفت که؛ علل تعارض در روایات ابن عباس به عوامل عمومی تعارض روایات مانند؛ جعل و وضع احادیث و دوران منع تدوین احادیث و عوامل اختصاصی از قبیل؛ عدم تدوین روایات «ابن عباس»، عدم معصومیت وی، استفاده از منابع تفسیری متنوع در فرآیند تفسیر، سوءاستفاده جاعلان حدیث از موقعیت خاص «ابن عباس»، جمع احادیث در دوره عباسیان و تدوین تفسیر در عهد بنی عباس بازمی‌گردد. در این نوشتار با تکیه و تأکید بر موسوعه ارزشمند

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

* پذیرفته‌شده در کنگره علمی «أمناء الرسل؛ تکریم آیت الله موسوی الخراسانی».

«ابن عباس»، تألیف آیت الله محمد مهدی الموسوی الخرسان به این مسأله پرداخته خواهد شد.

واژگان کلیدی: ابن عباس، تعارض، روایات تفسیری، جعل احادیث، آیت الله خرسان، موسوعه ابن عباس.

مریم قوجائی خامنه^۱

چکیده

با بروز بحران و تغییر ناگهانی شرایط، جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها (فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و ...) نیز دست‌خوش تغییراتی می‌شود. بیماری «کووید ۱۹»، از جمله «بیماری‌های همه‌گیر» است که شیوع آن سبب ایجاد بحران شده است. برقراری قرنطینه، اخلال در روند عادی زندگی، بروز وسواس فکری، استرس و نگرانی ناشی از ابتلا به ویروس از پیامدهای ناخواسته این بحران است که تعارض در روابط نزدیک، به خصوص روابط بین همسران را به دنبال داشته است. بررسی وضعیت موجود، شناسایی علل تعارض، تهدیدهای ایجاد شده، فرصت‌های موقعیت فعلی و در نهایت ارائه راهکار از ضروریات مرتبط با این بحث است. به نظر می‌رسد افزایش ساعات حضور همسران در محیط خانواده، نمود بیشتر اختلاف‌نظرها، عدم توجه به تفاوت‌های جنسیتی، علائق، دیدگاه‌ها و فقدان مهارت لازم در زوجین برای حل مسأله از جمله علل این‌گونه تعارض‌هاست که متأسفانه به فاصله گرفتن عاطفی از یکدیگر و در موارد حادّ به درخواست طلاق انجامیده است. با عنایت به آموزه‌های دینی هم‌چون؛ معاشرت به معروف، دفع رفتار ناشایست با رفتار نیکو، فروبردن خشم، ارزشمندی همکاری در انجام امور منزل و فرزندان، چشم‌پوشی و گذشت و... و بکارگیری مهارت‌های شناختی، ارتباطی، رفتاری و حل تعارض می‌توان تهدیدها

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

* پذیرفته‌شده در همایش ملی مجازی «زیست جهان پسا کرونا؛ از وضعیت موجود تا وضعیت مطلوب».

را به فرصت تبدیل کرد و به اصلاح و بهبود روابط-آسیب‌دیده- همسران در روزهای قرنطینه کرونا پرداخت.

واژگان کلیدی: کرونا، کووید ۱۹، روابط، تعارض، همسران، مهارت شناختی، ارتباطی، رفتاری.

مریم قوجائی خامنه^۱

چکیده

شواهد تاریخی صدر اسلام بازگوکننده شخصیت گرانمایه حضرت ابوطالب بن عبدالمطلب (ع) - عموی بزرگوار پیامبر اکرم (ص) و پدر امیرالمؤمنین علی (ع) - مجاهدتها، حمایتها، سجایا و صفات اخلاقی والای ایشان است. در این بین مسأله ایمان حضرت ابوطالب (ع) به دین اسلام و نبوت پیامبر اکرم (ص) از چالش‌ها و موضوعات بحث برانگیز و مورد اختلاف است. علما و اندیشمندان اسلامی از نظرگاه‌های متفاوتی هم‌چون مباحث تاریخ و سیره، عقاید و کلام، رجال و تراجم، حدیث و تفسیر به آن پرداخته و درصدد اثبات یا نفی ایمان ایشان برآمده‌اند. گرایش‌های مذهبی هم‌چون وصایت و امامت امیرالمؤمنین (ع) در قضاوت این مسأله تأثیرگذار بوده است و تفاسیر روایی فریقین بازتابی از روایات پیامبر (ص)، اهل بیت (ع) و صحابه در ذیل آیات مرتبطند. مسأله ایمان ابوطالب در تفاسیر روایی فریقین در ذیل آیات ۱۱۳ توبه، ۲۶ انعام و ۵۶ قصص مطرح شده است که در تفاسیر اهل سنت روایاتی مشاهده می‌شود که با معرفی ابوطالب به عنوان مصداق موردنظر آیه، به عدم ایمان ایشان حکم شده است که این روایات با دلایلی هم‌چون: اشکالات سندی، محتوایی، تعارض با روایات صحیح دیگر، ناسازگاری با سیاق آیات و ... قابل خدشه و نقد هستند. ضمن اینکه در تفاسیر روایی شیعه روایاتی با مضامین مختلف مانند؛ مطهر بودن اصلا ب پدران پیامبران و امامان، تشبیه ایمان ابوطالب به ایمان اصحاب کهف، مقام شفاعت ابوطالب، حمایت ابوطالب از ایمان فرزندان، تصریح به عدم بت‌پرستی ابوطالب و اجداد پیامبر،

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

* پذیرفته‌شده در همایش بین‌المللی «حضرت ابوطالب (ع) حامی پیامبر (ص)».

ایمان ابوطالب بعد از رؤیت معجزه و..... اشاره شده است که در تفاسیر اهل سنت به جهت سوگیری‌های مذهبی به آنها توجهی نشده است.

واژگان کلیدی: حضرت ابوطالب (ع)، ایمان، تفاسیر روایی، شیعه، اهل سنت، جامع البیان فی تفسیر القرآن، درالمتثور، نورالثقلین، البرهان فی تفسیر القرآن.

بررسی نزاع عقل و دل با تکیه بر تاثیر رابط والدین با کودک در شکل گیری خدا احماره؛

سعیده سادات نبوی هاشمی^۱

چکیده

آیا خدایی که عقل به آن راه می برد، همان خدایی است که انسان در عمق جان خویش او را می جوید؟ این سؤال هرچند تازگی ندارد، می توان آن را از چشم اندازهای جدید بررسی کرد، از جمله بر اساس یافته های روان شناسان دین. یکی از مهم ترین نیازهای روانی انسان، نیاز به معناداری زندگی است تا بتواند سختی ها و رنج های آن را تحمل کند و به اخلاق گردن نهد که در این زمینه، چه بسا دین نقش بی بدیلی داشته باشد. بنا بر یافته های روان شناسان، ساحت احساسی - عاطفی انسان به شیوه های مختلف، بر ساحت معرفتی او تأثیر می گذارد که یکی از مهم ترین آنها، نخستین روابط کودک با اطرافیان و به خصوص پدر و مادرش است که در تصور او از خدا و صفات الهی نقش بسزایی دارد. بنابراین خدا - انگاره ها نمایان گر عمیق ترین نیازهای انسان به خدا هستند. در بررسی نزاع عقل و دل، بهترین راه این است که صفاتی را که خدا - انگاره ها بر آنها دلالت دارند با محک عقل بسنجیم؛ و از آنجا که این صفات همان هایی هستند که در متون دینی از آنها یاد شده است، می توانیم از بحث های نظری که بین فیلسوفان و الهی دانان در گرفت، به خصوص کسانی که رویکرد نص گرایانه داشتند و از تأویل متون دینی گریزان بودند، بهره فراوان ببریم. ویژگی هایی که بیش از همه در خدا - انگاره ها نمایانند، عبارتند از؛ قدرت، شفقت، اعتنا به نیازهای انسان و برآوردن آنها، و وضع قانون اخلاقی. از سوی دیگر، با مراجعه به میراث کلامی - فلسفی گذشتگان پی می بریم که این ویژگی ها چقدر چالش برانگیز بوده اند. فیلسوفان

۱. محقق رسمی مرکز پژوهش های اسلامی معصومیه.

* پذیرفته شده در همایش بین المللی «عقلانیت، خدا باوری و خدا ناباوری».

چون کمال را به معنای فلسفی آن، یعنی فعلیت محض تلقی می‌کردند، هر تفسیری از صفات خدا را که مستلزم انفعال و تغییر در ذات اوست، سرسختانه رد می‌کردند و به تأویل روی می‌آوردند. نتیجه‌ی این رویکرد، تصویری از خداست که با خدایی که در متون دینی تصویر شده و در خدا - انگاره‌ها بازتاب یافته، هم‌خوانی ندارد. بنابراین باید نزاع عقل و دل را جدی گرفت؛ زیرا خدایی که عقل آن را می‌پذیرد، نیازهای روان‌شناختی انسان را برآورده نمی‌سازد و چه‌بسا نتواند به زندگی انسان معنا ببخشد. شاید ناچار شویم راه حلی عمل‌گرایانه در پیش بگیریم و نیازهای هر کدام از دو ساحت شناختی و احساسی - عاطفی‌مان را در جایی جستجو کنیم و با تفکیک زبان دین و فلسفه، به نوعی ایمان‌گرایی ویتگنشتاینی تن دهیم؛ به این صورت که دین چون با نیازهای عاطفی انسان سر و کار دارد، زبانش تعبیری است و فلسفه چون با تفکر عقلی سر و کار دارد، زبانش تعلیمی - استدلالی است.

واژگان کلیدی: اقتدار پدرانه، دسترس‌پذیری مادرانه، نیاز به دین، نزاع عقل و دل، خدای دین و فلسفه، ایمان‌گرایی ویتگنشتاینی، زبان تعبیری و تعلیمی.

چکیده مقالات اعضای هسته
مطالعاتی پژوهشی امامت پژوهی

مریم اسماعیلی

چکیده

امام به عنوان هادی و راهنمای جامعه، نقش بسیار مهمی در وضعیت فعلی و آینده یک جامعه دارد. از این رو باید بالاترین و بهترین نوع صفات سایر اقشار جامعه، نزد امام باشد. در صفات امام، مهم ترین و تاثیرگذارترین صفت، بحث علم اوست. اینکه علم امام از چه منبعی تغذیه می شود و چه حد و اندازه و کمیتی دارد، در ارائه مسیر صحیح به مردم اهمیت ویژه ای دارد. در بین اندیشه های اسلامی، به تناسب اینکه امام در هندسه ذهنی آن اندیشه، دارای چه جایگاه و اهمیتی است، در میزان و نوع علم امام در آن اندیشه، تاثیر بسیار مهمی دارد. نظام اعتقادی اشاعره به عنوان مهم ترین الگوی فکری و اعتقادی جامعه اهل سنت، بر پایه «نقل» بنیان نهاده شده است و کمتر از عقل و استدلال های آن بهره می برد و مهم ترین منبع مورد استفاده اشاعره، قرآن کریم است. در این نظام فکری، امام دارای جایگاه «خلیفه رسول الله در جهت حراست و نگهداری از امور دینی و مسائل سیاسی جامعه» است و این ریاست و خلافت امام بر «عموم مردم» است و شامل «تمام امور دینی و دنیوی جامعه اسلامی» می شود. با وجود اهمیت جایگاه امام در اندیشه اشاعره، علم امام در این اندیشه به اندازه یک «قاضی» که دارای فتوا و توان دفاع از شبهات وارده بر دین است و یا به اندازه یک «قاضی» که بتواند مفاسد را درک کند و مصالح جامعه را تشخیص دهد و در کمترین حد، به اندازه کسی که «عقل باشد و دچار زوال عقلی دائم نباشد»، است. اما وقتی به قرآن (مهم ترین منبع نقلی مسلمانان خصوصاً اشاعره) مراجعه می کنیم، می بینیم قرآن برای اوصیاء و خلفای پیامبران، جایگاه علمی والایی قائل است و آن را در اندازه «کمال عقلی»، «داشتن تمام معارفی که بشر برای هدایت به آن نیاز دارد» و «علم به امور پنهانی» و «علم به باطن افراد» و.... می داند. این مقاله در دو بخش

تدوین شده است که در بخش اول به بررسی جایگاه امامت از منظر اشاعره و قرآن و تطابق این دو اندیشه پرداخته است. و در بخش دوم به بررسی علم امام از منظر اشاعره و قرآن و بررسی و مقایسه این دو دیدگاه پرداخته است.

واژگان کلیدی: اشاعره، قرآن، حدیث، امام، علم امام، مجتهد، قاضی، عاقل.

بررسی و تحلیل امکان آگاهی امام از غیب از منظر مفسران اهل سنت با مجامع آیات ۲۶ و ۲۷ سوره جن

انیس رضاپور

چکیده

اهل سنت معتقدند امام بهره‌ای از آگاهی به غیب ندارد و داشتن باوری مخالف آن را ملازم با شرک و غلو می‌دانند و برخی از آنها فقط برای پیامبر اکرم ﷺ و آن هم در حیطه تبلیغ دین برخوردار از غیب را می‌پذیرند. در آیات بسیاری از قرآن کریم، از غیب سخن به میان آمده است. یکی از صریح‌ترین آیات در این زمینه آیات پایانی سوره جن است. در این آیات خداوند می‌فرماید: «من ارتضی» ای وجود دارد که می‌تواند ظرف دریافت غیب از خداوند باشد. در این پژوهش پس از بررسی واژگان مهم؛ علم، امام و غیب، دیدگاه مفسرین برجسته اهل سنت در معتبرترین کتب تفسیری آنها طرح و بررسی و تحلیل شده است. با بررسی بیانات ایشان به وضوح آشکار شد که تفسیری که از این آیات بیان می‌کنند یک لازم بین منطقی دارد و آن هم پذیرش امکان برخوردار از غیب است. از سوی دیگر چینش منطقی کلام ایشان اثبات کننده آن است که امام مصداق قطعی «من ارتضی» در این آیه است. پس چرا علمای اهل سنت از این لازمه آشکار چشم‌پوشی کردند؟! در انتهای پژوهش به تحلیل علل و ریشه‌یابی این انکار پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: علم، امام، غیب.

تدویر برسی نظریه «حرمت خروج بر حاکم جائز» از منظر تفاسیر اهل سنت

ریحانه رضایی کلیدبری

چکیده

یکی از مهم‌ترین آراء اهل سنت، درمسأله «امامت و رهبری» نظریه «حرمت خروج بر حاکم جائز» است که از دیرباز به رغم ناهمخوانی آن با مبانی حاکمیت الهی، به عنوان یک حکم فقهی مورد وفاق اکثریت علمای اهل سنت و الگویی عملی در امر حاکمیت جوامع اسلامی بوده است. این نظریه اگرچه با مخالفت‌هایی از سوی برخی فقهای اهل سنت هم‌چون ابوحنیفه و متکلمین معتزلی و حتی برخی از علمای اشعری مواجه بوده است؛ اما از سوی اهل سنت با استناد به دلایلی چون آیات، روایات و اجماع و یا «مصلحت‌اندیشی در امر مسلمین» به عنوان یک نظریه در اندیشه امامت و رهبری جامعه اسلامی مطرح شده است. این مقاله به تبیین این نظریه و بررسی دلایل قرآنی قائلین به آن پرداخته و بنا بر تفاسیر اهل سنت و بیان آیات متعارض به نقد آن دلایل و ناهمخوانی این نظریه با آیات قرآن می‌پردازد.

واژگان کلیدی: نظریه خروج، حرمت خروج، حاکم جائز، جور.

فاطمه صغری موسوی اطهر

چکیده

استیلاء یا قهر و غلبه یکی از عواملی است که اهل سنت آن را منشأ استقرار حکومت و تصدّی منصب امامت می‌دانند. این روش باعث پیدایش انحرافات بزرگی در حاکمیت الهی و ترویج حکومت غاصبانه و ایجاد روحیه ظلم‌پذیری در جوامع اسلامی شد. پژوهش حاضر با رویکرد تطبیقی و روش توصیفی-تحلیلی تدوین گردیده است. یافته‌های این پژوهش بیانگر آن است که در میان دلایلی که علمای عامه برای مشروعیت بخشیدن نظریه استیلاء ارائه نموده‌اند، دلیل قطعی که موافق قرآن و سنت باشد یافت نمی‌شود، لذا استناد به آن ادله ناتمام بوده و حجیتی ندارد. از طرفی نظریه فوق با شروط لازم و معتبری همچون علم و عدالت و شجاعت که عالمان اهل سنت (باتوجه به اهداف و فلسفه وجودی امام) و با اتکاء بر آموزه‌های قرآنی و سنت نبوی و قیاس، برای خلیفه در نظر گرفته‌اند، همخوانی ندارد. در نتیجه با توجه به عدم امکان جمع بین نظریه استیلاء و شروط لازم در امام، شیوه تغلب را نمی‌توان پذیرفت.

واژگان کلیدی: استیلاء، قهر و غلبه، تغلب، عدالت، علم، شجاعت.

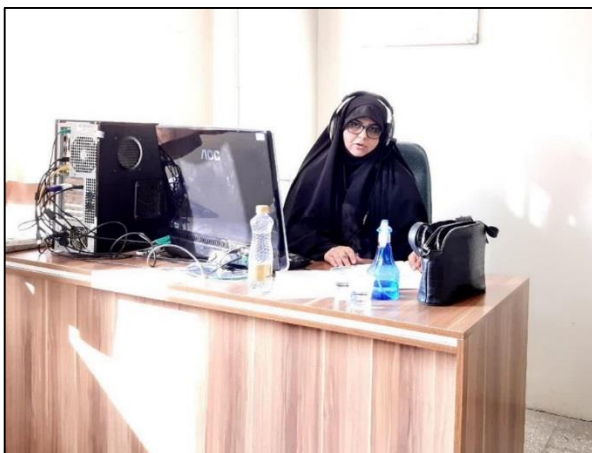

گزارش نشست های علمی - پژوهشی

نشست علمی- پژوهشی «چالش‌های اخلاق تبلیغ دینی بانوان در حوزه پوشش و خانواده»

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر حسینی کاشانی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۶

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه و همزمان با هفته پژوهش در تاریخ ۱۳۹۹/۰۹/۲۶، نشست علمی - پژوهشی با عنوان «چالش‌های اخلاق تبلیغ دینی بانوان در حوزه پوشش و خانواده» در مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست، سرکار خانم دکتر حسینی کاشانی (محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه) به تحلیل منشأ آسیب اخلاقی «کوتاهی در وظایف مادری و همسری زنان مبلغ» پرداختند و اظهار داشتند: این آسیب (که با داده‌های اطلاعاتی حاصل از تکنیک مصاحبه ساختاریافته شناسایی شده است) ریشه در تعارض دو وظیفه تبلیغی و وظیفه خانواده‌داری زنان مبلغ دارد و حل این تعارض، بانوان مبلغ را با چالش اخلاقی مواجه کرده است.

خانم دکتر حسینی کاشانی در ادامه نشست گفتند: بررسی الزامات فعالیت تبلیغی بانوان مانند؛ صرف زمان برای تنظیم محتوا و پاسخگویی به مخاطبان، خروج از منزل، تأمین مخارج تبلیغ، کنترل درگیری‌های عاطفی و احساسی و غیره و الزامات و وظائف خانواده داری مبلغ به عنوان الگوی زن نمونه، مانند فرزندآوری هرچه بیشتر، پا به رکاب بودن برای سفرهای تبلیغی همسر، توجه ویژه به حساسیت‌های همسر و غیره، موجب می‌شود زنان نتوانند هر دو وظیفه را کامل انجام دهند و ناچار به انتخاب می‌شوند، در نتیجه انجام ندادن برخی امور در خانواده، «کوتاهی در انجام وظیفه» تلقی شود؛ مشخص نبودن وضعیت تکلیفی تبلیغ بانوان که آیا واجب است یا صرفاً امری مفید است و مشخص نبودن تکلیف همسران آن‌ها در انجام دادن این تکلیف، موجب سردرگمی مبلغات در انتخاب مسیر و بروز این آسیب شده و ورود فقیهان در این زمینه می‌تواند راهگشا باشد.

نشست علمی-پژوهشی «جنسیت و فاعل اخلاقی از منظر روان‌شناسی رفتارگرا»

استاد ارائه‌دهنده: سرکار خانم دکتر سالک

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۶

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه و هم‌زمان با هفته پژوهش در تاریخ ۱۳۹۹/۰۹/۲۶، نشست علمی - پژوهشی با عنوان «جنسیت و فاعل اخلاقی از منظر روان‌شناسی رفتارگرا» در مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست، سرکار خانم دکتر سالک (محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه) اظهار داشتند: واکاوی کنش اخلاقی انسان در موقعیت‌های مختلف، اغلب در سه لایه باور و شناخت، تمایل و هیجان، و نهایتاً کنش و رفتار، قابل پیگیری است. از طرفی هر یک از این سطوح و لایه‌ها تحت نفوذ عوامل بیرونی و درونی قرار داشته و مؤلفه‌های بسیاری بر آن اثرگذارند. ویژگی‌های روانشناختی از جمله امور درونی است که می‌تواند بر هر سه لایه تأثیر بگذارد. در حالی که سطوح مختلفی در کنش‌گری اخلاقی فرد مطرح است که شناخت،

انگیزش و هیجان، اراده و اختیار، قضاوت و داوری مبتنی بر ارزش‌ها از جمله این عناصر و سطوح کنشگری محسوب می‌شوند. ضمن اینکه رفتارگرایی به عنوان یکی از قدرتمندترین رویکردهای روان‌شناسی، شکل‌گیری رفتار را در ارتباط با عوامل محیطی دانسته و پژوهش در یادگیری را به مطالعه رفتار آشکار و قابل مشاهده محدود می‌کند. از نظر رفتارگرایان، روان‌شناسی شاخه‌ای تجربی و کاملاً عینی از علوم طبیعی است که موضوع آن رفتار و هدف آن پیش‌بینی و کنترل رفتار است. تأکید بر عینیت و اینکه تمام رفتارهای انسان یاد گرفتنی است، پیش‌فرض‌های اساسی این رویکرد محسوب می‌شوند که پیامدهای آن نه فقط در مفهوم‌سازی بلکه در محتوای مطالعات رفتار نمود می‌یابد.

خانم دکتر سالک در ادامه نشست، به دیدگاه‌های مشهور رفتارگرایی و نقطه نظرات مرتبط با سطوح مختلف کنش‌گری اخلاقی اشاره نمودند و سپس، با ورود متغیر جنسیت به بحث، فاعلیت اخلاقی را از نگاه جنسیتی تحلیل کردند.

نشست علمی- پژوهشی «ضرورت توجه به تفاوت های جنسیتی در رضایت زناشویی»

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم قوجائی خامنه

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۹

به همت مرکز پژوهش های اسلامی معصومیه و هم زمان با هفته پژوهش در تاریخ ۱۳۹۹/۰۹/۲۹، نشست علمی - پژوهشی با عنوان «ضرورت توجه به تفاوت های جنسیتی در رضایت زناشویی» در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست، سرکار خانم قوجائی خامنه (محقق رسمی مرکز پژوهش های اسلامی معصومیه) بیان کردند: دین اسلام زن و مرد را دارای اشتراکاتی در مسائل ارزشی معرفی می کند که در اصل وجود، غایت آفرینش و برخورداری از پاداش الهی و رسیدن به کمال یکسانند. با وجود تساوی در این امور، این دو جنس دارای تفاوت های شناختی، عاطفی، روان شناختی، اخلاقی و... هستند که می توان از مجموع آن ها به تفاوت جنسی یاد کرد. فلسفه وجود این تفاوت ها در راستای شکل گیری نظام احسن و بر زمین نماندن وظایف اجتماعی و خانوادگی است. به

این معنا که وجود تفاوت‌ها به معنای ناقص بودن و یا در مقابل کامل بودن هیچ کدام از دو جنس نیست بلکه وجود تفاوت‌های جنسیتی سبب می‌شود که زن و مرد در کنار یکدیگر به تعادل و کمال برسند.

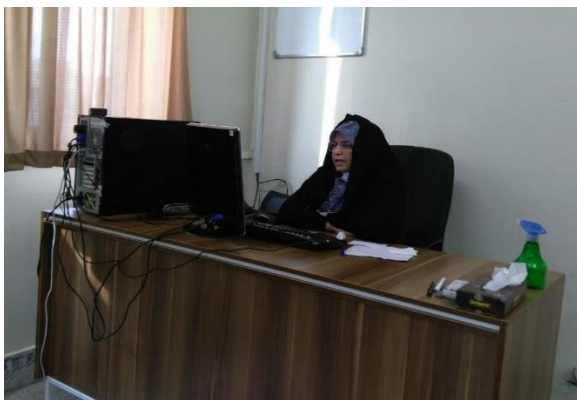
سرکار خانم قوجائی خامنه در ادامه نشست، به بیان تفاوت‌های جنسی در قالب؛ تفاوت‌های زیست‌شناختی، تفاوت‌های روانشناختی و تفاوت در کمیت و کیفیت نیاز جنسی در مرد و زن پرداختند و اظهار داشتند: آگاهی از تفاوت‌های جنسیتی، اهمیت بسیاری دارد که می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

پیشگیری از وارد شدن صدمه به زن و مرد و به خصوص به استحکام خانواده
برخورداری همسران از درک صحیحی از یکدیگر، تعامل منطقی و رفتار
جلوگیری از سبب خطا در ارزیابی استعدادها، انتظارات و آسیب‌پذیری در
آموزش و تربیت زن و مرد و ناهنجاری در روابط فردی و اجتماعی
کم‌رنگ شدن نقش‌های جنسیتی،
کاهش جذابیت زن و مرد برای یکدیگر
و

نشست علمی- پژوهشی «رابطه ایمان و عمل از دیدگاه امامیه»

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر نبوی هاشمی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۷

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه و هم‌زمان با هفته پژوهش در تاریخ ۱۳۹۹/۰۹/۲۷، نشست علمی - پژوهشی با عنوان «رابطه ایمان و عمل از دیدگاه امامیه» در مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد. در ابتدای نشست، سرکار خانم دکتر نبوی هاشمی (محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه) بیان کردند: شیعه، یکی از کهن‌ترین فرقه‌های اسلامی و بحث درباره رابطه ایمان و عمل، یکی از کهن‌ترین بحث‌های کلامی است. از این روست که می‌بینیم اندیشمندان شیعه از همان قرون اولیه هجری درباره ماهیت ایمان و رابطه آن با عمل نظریه‌پردازی کرده‌اند.

وی در ادامه گفتند: می‌دانیم که در روایات اسلامی، ایمان دارای سه بعد است: شناخت قلبی، اقرار زبانی و عمل جوارحی. حال، سؤال این است که از ابعاد سه‌گانه یادشده، رابطه عمل با ایمان چیست؟ و حکم کسی که گناه کند، چیست؟ این سؤال در کلام اسلامی از این جهت اهمیت دارد که در متون دینی، ایمان هم مایه نجات و رستگاری انسان در آخرت است و هم دارای احکام اجتماعی در زمینه جهاد، ازدواج، ارث و مانند آن است. در پاسخ به این سؤال که حکم فاسق چیست؟ از متکلمان امامیه، نظریه‌های مختلفی گزارش شده است. بعضی از آنها، عمل را در حریم ایمان راه نمی‌دانند و علی‌القاعده فاسق را مؤمن به شمار می‌آوردند و بعضی دیگر، بر عکس، ایمان را چیزی جز طاعات نمی‌دانستند و بنابراین قطعاً فاسق را مؤمن به شمار نمی‌آوردند و احتمالاً کافر هم نمی‌دانستند. در این میان، بسیاری از متکلمان امامیه، ایمان را آمیزه‌ای از معرفت، اقرار و طاعات می‌دانستند، هرچند با هم اختلاف نظرهایی داشتند؛ مثلاً، در مورد این که آیا در ایمان، اجتناب از همه گناهان لازم است یا فقط گناهان کبیره؟ و هم‌چنین در مورد این که آیا مؤلفه‌های ایمان از یکدیگر جدایی می‌پذیرند یا نه؟ مثلاً، شیخ صدوق، هر گناهکاری را- چه گناه کبیره کرده باشد و چه گناه صغیره- مسلم به شمار می‌آورد، نه مؤمن، تا زمانی که توبه کند؛ مگر این که حلالی را حرام یا حرامی را حلال بداند که از جرگه اسلام هم خارج می‌شود؛ درحالی‌که از دیدگاه شیخ مفید، گناهکارانی که اهل معرفت و اقرار باشند، «مؤمن فاسق» اند؛ مؤمن، از این جهت که به خدا و پیامبر ﷺ و آنچه او از نزد خدا آورده است ایمان دارند و فاسق، از جهت گناه کبیره‌ای که کرده‌اند. نظریه مهم دیگر، نظریه سید مرتضی است که ایمان را تصدیق قلبی می‌داند و فاسق را مؤمن به شمار می‌آورد، نه کافر. خانم دکتر نبوی‌هاشمی در پایان نشست اظهار داشتند: نکته مهمی که باید به آن توجه کرد این است که هیچ کدام از این متکلمان- حتی کسانی که عمل را بیرون از ماهیت ایمان می‌دانستند- عمل را بی‌اهمیت یا کم‌اهمیت نمی‌شمردند، بلکه بحث سر این بود که اگر کسی گناه کند، آیا احکام اجتماعی کفر که مثلاً کافر از مؤمن ارث نمی‌برد، یا ازدواج با او جایز نیست و مانند آن، شامل حال او

می شود یا نه؟ و سرانجام کار او در آخرت چه خواهد شد؟ اگر گناهکار کافر باشد، گرفتار دوزخ می شود، اما اگر مثلاً مؤمن فاسق باشد - چنان که شیخ مفید می گفت - حکم او بستگی دارد به این که توبه کند یا نه؟ و در حق او شفاعت شود یا نه؟ و در نهایت این خداست که درباره او تصمیم می گیرد.

بخش دوم: دستاوردهای پژوهشی

معاونت پژوهش

معرفی کتب چاپ شده

توصیه‌های اسلام در رابطه با محیط زیست

- الف- آب از دیدگاه اسلام
- ب- هوا از دیدگاه اسلام
- ج- خاک(زمین) از دیدگاه اسلام
- د- زمین و کوه‌ها
- ه- فواید زمین(خاک)
- احیاء اموات

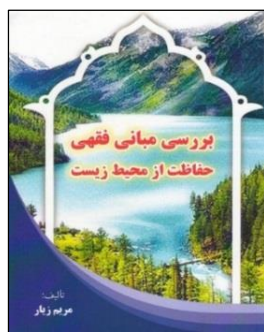
- الف- زمین‌های موات(غیرآباد)
- ب- انواع زمینهای موات
- ج- شرایط احیاء
- تنوع زیستی
- الف- تنوع حیات
- ب- وابستگی موجودات زنده به یکدیگر
- ج- فواید گیاهان و جانوران
- د- تفکر در آفرینش و لذت بری از زیبایی‌ها

حیوانات از دیدگاه اسلام

- الف- سفارش به نگهداری بعضی حیوانات و نکوهش از نگهداری سگ در خانه
- ب- حقوق حیوانات
- بررسی احکام فقهی محیط‌زیست مبانی فقهی زیست محیطی در بعد فردی
- الف- قاعده تسلط
- ب- قاعده لاضرر
- ج- قاعده اتلاف
- د- قاعده عدالت
- و- قاعده ضمان ید

مبانی فقهی زیست محیطی در بعد حکومتی

- الف- انفال
- ب- وقف
- ج- حسیه

عنوان کتاب: «بررسی مبانی فقهی حفاظت از محیط زیست»
موضوع: حفاظت محیط زیست - جنبه‌های مذهبی - اسلام

زبان: فارسی

ISBN: ۹۷۸-۶۲۲-۰۲-۱۷۲۹-۹

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

تعداد صفحات: ۱۰۴ صفحه

تعداد جلد: ۱ جلد

نوبت چاپ: اول

سال نشر: ۱۴۰۰ / ناشر: نوروزی

نگارنده: مریم زیار

رتبه علمی: طلبه سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه

ایمیل: m.ziar1664@gmail.com

شماره تماس: ۰۹۱۶۵۴۶۱۶۶۴

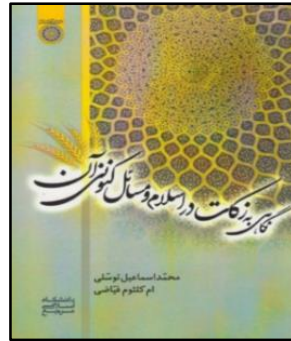
فهرست مطالب

مقدمه

اهمیت و ضرورت تحقیق بررسی مبانی فقهی حفاظت از محیط زیست
پیشینه موضوع بررسی مبانی فقهی حفاظت از محیط زیست
مفهوم‌شناسی

چکیده کتاب

این نوشتار درصدد بررسی مبانی فقهی حفاظت از محیط زیست می‌باشد. مطالب این تحقیق با مراجعه به قرآن و کتب دینی به روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است. در این تحقیق معلوم می‌شود که اسلام نسبت به محیط‌زیست انسان‌ها بی‌توجه نبوده و توصیه‌های کاملی برای حفاظت از منابع طبیعی مثل آب، خاک، هوا هم‌چنین درختان و جنگل‌ها و حیوانات و تنوع زیستی دارد. هم‌چنین مشخص می‌کند که اسلام در بعد فردی و حکومتی برای حفاظت از محیط زیست احکامی دارد. برخی از قواعد فقهی مانند قاعده تسلط، قاعده اتلاف، قاعده لاضرر، و قاعده عدالت که وظیفه انسان در برابر محیط زیست را مشخص می‌کنند و نیز نهادهای فقهی مانند انفال و ... که عهده‌دار حمایت و حفاظت قسمتی از محیط زیست هستند، در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است.

عنوان کتاب: نگاهی به زکات در اسلام و مسائل کنونی آن
موضوع: زکات
زبان: فارسی
ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۳۹-۱
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
تعداد صفحات: ۲۶۲ صفحه
تعداد جلد: ۱ جلد
نوبت چاپ: اول
سال نشر: ۱۳۹۹
ناشر: دانشگاه امام صادق (ع)
نگارندگان: محمداسماعیل توسلی (رتبه علمی: هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)؛ ام‌کلثوم فیاضی (رتبه علمی: مدرس و طلبه سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه)
ایمیل: Omfaiyazi@gmail.com
شماره تماس: ۰۹۱۹۲۵۱۶۶۸۵

فهرست مطالب

فصل اول: زکات در قرآن و گستره آن
فصل دوم: ویژگی‌ها و آثار پرداخت زکات در قرآن
گفتار اول: آثار معنوی و مادی در پرداخت زکات
گفتار دوم: برخی ویژگی‌های دیگر زکات
گفتار سوم: ریشه‌های ترک پرداخت زکات

فصل سوم: زکات در متون حدیثی و فقهی اهل سنت

گفتار اول: زکات در متون حدیثی اهل سنت
گفتار دوم: اموال مشمول زکات در فقه اهل سنت

فصل چهارم: زکات در متون حدیثی و فقهی امامیه

گفتار اول: زکات در متون حدیثی امامیه
گفتار دوم: اموال مشمول زکات در فقه امامیه

فصل پنجم: احیای زکات پول، احشام و اقلیت‌های مذهبی

گفتار اول: امکان‌سنجی فقهی احیای وجوب زکات پول
گفتار دوم: امکان‌سنجی فقهی احیای وجوب زکات احشام معلوفه
گفتار اول: امکان‌سنجی فقهی احیای وجوب زکات اقلیت‌های مذهبی مقیم

فصل ششم: ارائه روشی برای برآورد ظرفیت زکات بالقوه (مطالعه موردی استان قم)

گفتار اول: پیشینه تحقیق
گفتار دوم: پیشنهاد روشی جدید برای برآورد ظرفیت زکات بالقوه

فصل هفتم: تحلیل اقتصادی اثر زکات بر تولید، رشد و توسعه انواع مالیات‌ها در ایران

گفتار اول: انواع مالیات‌ها در ایران
گفتار دوم: تطبیق عناوین جدید مالیاتی بر موارد تعلق زکات

فصل هشتم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

چکیده کتاب

خداوند عادل حکیم با تشریع زکات به عنوان حق فقراء در اموال اغنیاء به یاری فقرا شتافت. به گونه‌ای که روایات وجوب آن را از ضروریات دین شمرده و مقدار آن را برای رفع فقر کافی دانسته است. به خاطر اهمیت زکات در فرهنگ اسلامی یکی از دغدغه‌های نظام اسلامی و خواست به حق مؤمنین فراهم‌آوری زمینه‌های لازم نظری و عملی برای اجرای کامل آن در ایران اسلامی است. کتاب حاضر با یک مطالعه تطبیقی با بررسی ابعاد معنوی، فقهی و اقتصادی زکات در اسلام به امکان سنجی فقهی توسعه موارد وجوب و احیای موارد خارج شده از آن می‌پردازد. این کتاب نشان داده، انتخاب رأی فقهی می‌تواند اثر مهمی روی افزایش یا کاهش عایدات زکات و در نتیجه زدودن فقر از چهره جامعه اسلامی داشته باشد. این پژوهش ضمن بهره‌گیری از مطالعه‌های پیشین در جهت گسترش پایه مالیاتی زکات، دلایل جدیدی را برای توسعه موارد وجوب آن اقامه کرده است. این مطالعه چالش قابل اعتنائی را در مدل‌های برآورد ظرفیت زکات بالقوه دیده و مدل تکاملی جدیدی را برای واقعی‌تر کردن برآورد ظرفیت زکات پیشنهاد داده است. کتاب حاضر در نهایت به مسأله تحلیل اقتصادی اثر زکات بر رشد و توسعه اقتصادی از جنبه مالیات بودن آن نیز توجه کرده است.

عنوان کتاب: علم امام از دیدگاه شیخ مفید
و آیت الله جوادی آملی
موضوع: علم امام - مطالعات تطبیقی
زبان: فارسی
ISBN : ۹۷۸-۹۶۴-۰۹-۲۲۷۵-۰
تیراژ: ۵۰۰ نسخه
تعداد صفحات: ۲۲۴ صفحه
تعداد جلد: ۱ جلد
نوبت چاپ: اول
سال نشر: ۱۴۰۰
ناشر: بوستان کتاب قم
نگارنده: زهرا یوسفی
رتبه علمی: دانش آموخته سطح ۳ رشته
کلام اسلامی مؤسسه آموزش عالی
حوزوی معصومیه
ایمیل: z.yoosefi@whc.ir
شماره تماس: ۰۹۱۹۷۴۷۵۴۱۷

فهرست مطالب

فصل اول: مفهوم شناسی

گفتار اول: مفاهیم

گفتار دوم: نگاهی به زندگی علمی شیخ
مفید و علامه جوادی آملی

فصل دوم: قلمرو و گستره علم امام از دیدگاه شیخ مفید و علامه جوادی آملی

گفتار اول: قلمرو علم امام از دیدگاه شیخ
مفید

گفتار دوم: قلمرو و موضوعات علم امام از
دیدگاه علامه جوادی آملی

گفتار سوم: مقایسه تطبیقی دیدگاه شیخ مفید
و علامه جوادی آملی در مسأله قلمرو علم
امام

فصل سوم: ویژگی‌های علم امام از دیدگاه شیخ مفید و علامه جوادی آملی

گفتار اول: ویژگی‌های علم امام از دیدگاه
شیخ مفید

گفتار دوم: ویژگی‌های علم امام از دیدگاه
علامه جوادی آملی

گفتار سوم: مقایسه تطبیقی دیدگاه شیخ مفید
و علامه جوادی آملی در مسأله ویژگی‌های
علم امام

فصل چهارم: منابع علم امام از دیدگاه شیخ مفید و علامه جوادی آملی

گفتار اول: منابع علم امام از دیدگاه شیخ
مفید

گفتار دوم: منابع علم امام از دیدگاه علامه
جوادی آملی

گفتار سوم: مقایسه تطبیقی دیدگاه شیخ مفید
و علامه جوادی آملی در مسأله منابع علم
امام

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

چکیده کتاب

علم امام به عنوان یکی از بارزترین صفات امام از دیرباز مورد توجه عالمان و متفکران اسلامی در بحث امام شناسی بوده است. اندیشمندان شیعی این صفت را از شروط بنیادین امام دانسته، در رویارویی با دیگر گروه های جامعه اسلامی بر آن استدلال کرده اند. بحث علم امام ابعاد مختلفی دارد که متکلمان امامیه در برخی از آنها گاه دیدگاه های مختلفی ارائه نموده اند. به نظر می رسد در مواردی این اختلافات به تلقی های متفاوت از مقام امام و چیستی امامت باز می گردد. مسائل مرتبط با علم امام را می توان ذیل سه عنوان کلی بررسی کرد:

گستره و قلمرو علم امام معصوم یا به عبارتی دیگر، اموری که امام به آنها علم دارد. آیا علم امام محدود به دین و احکام شرعی و امور سیاسی و حکومتی است؟ آیا دانستن علوم دیگر بر امام لازم نیست؟ اگر لازم است آنها چه دانش هایی هستند؟ در هر صورت - چه لازم باشد یا نباشد - امامان چه علمی داشته اند؟ آیا علوم آنها تنها مربوط به امور دنیایی است یا مسائل آخرتی را نیز در برمی گیرد؟

عنوان بعدی ناظر به ویژگی های علم امام است. این علم چگونه است؟ ذاتی است یا مستفاد؟ موهوبی است یا اکتسابی؟ معصومانه است یا خطاپذیر؟ حضوری است یا حصولی؟ اجمالی است یا تفصیلی و...؟

در پایان، این بحث مطرح می شود که منابع و مجاری علم امام چیست و امام از چه راه هایی از این علوم بهره مند می گردد؟ آیا علم او لدنی است یا موروثی؟ آیا وحی و الهام هم جزء منابع علم امام به شمار می آیند؟ تعلم از امام قبلی چه جایگاهی در علم امام دارد؟

در نوشتار حاضر سعی بر این است که قلمرو، ویژگی و منابع علم امام از منظر دو اندیشمند متقدم و متأخر شیعی، شیخ مفید و علامه جوادی آملی، تبیین و تحلیل گردد. در همین راستا، مباحث در سه فصل تنظیم شده است. شایان ذکر است آنچه این کتاب را از دیگر منابع موجود در این زمینه متمایز می‌سازد، این است که غالب مطالب مربوط به علم امام - اعم از قلمرو، ویژگی و منابع آن - را به طور خاص از منظر دو تن از عالمان شیعی با بررسی مبانی و ادله هر یک مورد کاوش قرار می‌دهد.

مقالات منتشر شده طلاب مؤسسه

ولکاوې دیکگاه آیت الله صافی درباره ادعای ناسازگاری ولایت تکوینی با توحید افعالی

ریحانه حقانی^۱

زینب کبیری^۲

چکیده

اعتقاد به ولایت تکوینی اولیای الهی، یکی از مهم‌ترین آموزه‌های کلامی - تفسیری شیعه است. عالمان شیعی تلاش کرده اند با تبیین صحیح ولایت تکوینی، ادعای منافات داشتن ولایت تکوینی با توحید افعالی را پاسخ دهند. آیت الله العظمی صافی گلپایگانی از عالمان بزرگ تشیع، ضمن تبیین ولایت تکوینی و رابطه آن با توحید، تلاش نموده است ادعای مشرک بودن شیعیان و نیز تفویض و واگذاری کامل امور به انسان را پاسخ داده و هم زمان تفسیرهای ناصحیح توحید افعالی را نیز روشن سازد. ایشان، محدوده معنایی ولایت تکوینی را به پنج قسم؛ سلطنت ولایت تکوینی شخص بر نفس خود، اذن الهی سلطنت فرد بر تمام ممکنات به طور تکوینی استقلالاً و به اراده الهی، ولایت عامه بر موجودات به صورت حادث و غیرمستقل، قدرت تصرف بر بخشی از کائنات با استفاده از علوم مکتسبه یا به نحو موهوب و لدنی، تصرف در کائنات به صورت خرق عادت، اعجاز و بر حسب مصالح و مقتضیات خاص و خرق عادت، تقسیم نموده و ضمن تبیین و پذیرش قسم چهارم و پنجم، رد قسم اول و دوم، قائل است قسم سوم آن به معنای ولایت انسان کامل مانند نبی و ولی وقت و عامه موجودات و اداره سازمان کائنات به صورت حادث و غیرمستقل است. در بیان آیت الله صافی، این قسم سوم منافات با توحید ندارد و موجب کفر یا خلاف ضرورت نخواهد بود و

۱. طلبه رشته تفسیر تطبیقی سطح ۴ مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

۲. دکتری مدرسی معارف دانشگاه باقرالعلوم (ع)، استاد جامعه المصطفی العالمیه (ع).

* فصلنامه علمی - تخصصی مطالعات قرآنی نامه جامعه، سال هجدهم، شماره ۱۳۶.

اطلاق روایات، مفید ثبوت ولایت به این معنی است، لیکن در مقام اثبات، دارای ضعف سندی است و برای اثبات کافی نیست و نمی‌توان از ظواهر آیات که خدا را فاعل بلاواسطه پدیده‌های عالم می‌داند، به سادگی دست برداشت و با سه شرط سازگاری ایجاد شده بین قول سوم قاعده فلسفی «الواحد لا یصدر منه الا الواحد» و احادیث به جا مانده در خصوص خلقت انواری پیامبر اکرم ﷺ و ائمه اطهار علیهم‌السلام معقول است.

واژگان کلیدی: ولایت تکوینی، توحید، توحید افعالی، آیت‌الله صافی.

ریحانه حقانی^۱

چکیده

قرآن کریم به عنوان آخرین کتاب آسمانی، برای تمامی ابعاد زندگی بشر، برنامه و نظام‌هایی ارائه کرده که اجرای کامل و صحیح آن، موجب سعادت فرد و جامعه می‌گردد. در این میان، آیات پرشماری از قرآن، درباره موضوعات اقتصادی است که می‌توان بر اساس آنها، نظام اقتصاد اسلامی را استخراج و تدوین کرد. در این نوشتار، ضمن بررسی تفسیر اقتصادی قرآن و ارائه نمای کلی اقتصاد اسلامی، مبانی آن هم‌چون مالکیت، اختیار و آزادی اقتصادی و عدالت اجتماعی بیان شده است. بر اساس این نظام، هم‌زمان با تأکید بر افزایش تولید، میانه‌روی در مصرف و عدالت در توزیع، برای رسیدن به اهداف میانی هم‌چون اقتدار اقتصادی، ایجاد رفاه عمومی، فقرزدایی و ایجاد امنیت، هیچ‌گاه نباید از چارچوب ارزش‌های معنوی و اخلاقی خارج شد و باید تحکیم این ارزش‌ها در تمامی فعالیت‌های اقتصادی را مدنظر قرار داد.

واژگان کلیدی: تفسیر اقتصادی، نظام اقتصادی، مالکیت، آزادی، عدالت

اجتماعی، تولید، مصرف.

۱. طلبه رشته تفسیر تطبیقی سطح ۴ مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

* نشریه مطالعات قرآنی نامه جامعه، شماره ۱۳۳.

تدویر برسی نظریه گلدتسیره درباره اختلاف قرائت در قرآن

ریحانه حقانی^۱

محمد صادق یوسفی مقدم^۲

چکیده

علم قرائت یکی از علوم قرآنی است که نقش بسزایی در فهم قرآن دارد و اختلاف در قرائت، مؤثر در دریافت معانی مختلفی از قرآن خواهد بود. مستشرق یهودی تبار، گلدتسیهر (۱۹۲۱-۱۸۵۰) با تمسک به اختلاف قرائت و انتساب آن به اجتهاد قاریان، درصدد برآمده قرآن را برخوردار از نصی مضطرب و فاقد متنی یگانه و غیرمضون از تحریف بداند و به آیاتی نیز استشهاد کرده است. در این مقاله سعی شده علاوه بر پاسخ‌گویی به برخی استشادهای وی، با استناد به اهتمام فراوان مسلمانان در فراگیری قرآن از لسان پیامبر (ص)، برخورداری آن از متن واحد مستند به وحی اثبات شود؛ هرچند این متن واحد، در دوران کتابت، به سبب محدودیت‌های رسم الخط عربی آن روز و عاری بودن از نقطه، حرکت و اعراب، دچار اختلاف قرائت شده است؛ اما طبقات بعدی قاریان و مفسران، تنها مجاز دانسته‌اند که از میان قرائت‌های مأثور، قرائتی را براساس اجتهاد شخصی انتخاب کنند و این اجتهاد نه به معنای روآبودن هر قرائتی بر مبنای خواست و نظر شخصی فرد، بلکه به معنای تعلیل قرائت مختار است و تأثیری در اساس متن قرآن ندارد. این نوشتار با روش توصیفی - تحلیلی انجام پذیرفته است و روش گردآوری اطلاعات آن اسنادی - کتابخانه‌ای است.

۱. طلبه سطح ۴ تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

۲. رئیس پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

* مطالعات علوم قرآن، سال دوم، شماره ۱.

واژگان کلیدی: قرآن، مستشرقان، قرائات، گلدتسیهر.

جامعیت قرآن و معناداری زندگی با نگاهی به آراء علامه طباطبائی

ریحانه حقانی^۱

کبری جهانی^۲

چکیده

آدمی به دلیل فطرت کنجکاو خویش، همواره در جستجوی علت پدیده‌ها است. پرسش از چرایی هستی و مبدأ و منتهای خود، بنیادی‌ترین موضوعاتی هستند که پاسخ صحیح به آنها، زندگی را معنادار کرده، آدمی را از افتادن در دام پوچ‌گرایی می‌رهاند. پوچ‌گرایان به دلیل ناتوانی در تبیین علت غایی پدیده‌ها زندگی را محدود به این دنیا می‌کنند و سرنوشت تلخ فنا و نابودی را برای انسان رقم می‌زنند. قرآن کریم با تبیین غایت نظام هستی به طور عام و زندگی انسان به طور خاص، هر نوع پوچی و بی‌هدفی را از نظام هستی نفی می‌کند. در این مقاله با نگاهی به آراء علامه طباطبائی ضمن اثبات معنای زندگی از طریق برهانی کردن آن، با ذکر آیاتی از هدفداری نظام آفرینش، این حقیقت تبیین خواهد شد که قرآن جامع‌ترین پاسخ‌ها را به پرسش‌های برخاسته از فطرت آدمی به بشریت عرضه می‌کنند. روش تحقیق در نوشتار حاضر، عقلانی - وحیانی است که داده‌ها را به شیوه تحلیلی - توصیفی پردازش کرده است. از جمله مهم‌ترین نتایج این پژوهش عبارتند از؛ اثبات معناداری زندگی با اقامه چهار استدلال و مستند کردن آنها به آیات قرآن، رهایی بشر از پوچ‌گرایی و بی‌معنایی زندگی در سایه تعالیم وحیانی

۱. طلبه سطح ۴ تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

۲. طلبه سطح ۴ جامعه الزهراء.

* فصلنامه علمی - تخصصی علوم قرآن و حدیث، سال دوم، شماره ۱، شماره پیاپی ۳.

قرآن از قبیل ارائه جهان‌بینی جامع و عقلانی در رابطه با آغاز و انجام انسان و نظام هستی.

واژگان کلیدی: جامعیت قرآن و علامه طباطبائی، معناداری زندگی، هدف زندگی، فطرت.

ریحانه حقانی^۱

نادره رحیمی نژاد قره آغاج^۲

چکیده

رویارویی حق با باطل، سنتی الهی است که از گذشته تاریخ آغاز شده و در تقابل مستمر خود با فراز و نشیب‌هایی مواجه بوده است. گاهی حق بر باطل پیروز می‌شده و گاهی جریان باطل از برتری برخوردار بوده است. در عصر کنونی با نمایش قدرت و ثروت استکبار جهانی و قلت امکانات مادی جبهه حق از یک سو و تهدیدهای نظام سلطه برای به زانو درآوردن آنان از سوی دیگر، دیدگاه مقاومت یا سازش نمود بیشتری پیدا کرده است. قرآن کریم ضمن هشدار در مورد روابط پنهانی با دشمن و سازش با آنان، بنای کفر را سست‌ترین خانه‌ها معرفی می‌کند. براساس سنت الهی ایستادگی در برابر باطل و تحمل سختی‌ها، شرط پیروزی حق و شکست باطل است و آثار حقیقی از جمله توسعه رزق، نزول فرشتگان، محبوب خدا واقع شدن و عزت را به دنبال داشته است و مقدمه تشکیل تمدن جهانی اسلام را فراهم خواهد کرد؛ اما مقاومت نکردن و سازش با دشمن، ارتداد، گمراهی، ذلت و خشم خدا را در پی دارد؛ از این رو شناخت این آثار نقش بسزایی در انتخاب یکی از دو مسیر پیش رو دارد. پژوهش حاضر به روش اسنادی و با شیوه توصیفی - تحلیلی به فرجام هر کدام از این دو مسیر از منظر قرآن کریم می‌پردازد. براساس یافته‌های تحقیق، سازش با دشمن، ارتداد، گمراهی، ذلت و خشم خدا را در پی دارد و مقاومت در برابر دشمنان حق افزون بر رزق الهی، نزول فرشتگان،

۱. طلبه سطح ۴ تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

۲. دانش‌آموخته حوزوی رشته تفسیر تطبیقی سطح ۴.

* فصلنامه علمی - ترویجی علوم قرآن و حدیث، سال ۳، شماره ۱، پیاپی ۷.

محبوب خدا واقع شدن، نصرت و عزت، موجبات غلبه اسلام بر کفر و تشکیل تمدن جهانی اسلام را فراهم می‌کند.

واژگان کلیدی: فرجام، مقاومت، سازش، تسلیم، قرآن.

بررسی مبانی فقهی حفاظت از محیط زیست

مریم زیار^۱

عمران کیانی^۲

چکیده

این نوشتار درصدد بررسی مبانی فقهی حفاظت از محیط زیست می‌باشد. مطالب این تحقیق با مراجعه به قرآن و کتب دینی به روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است. در این تحقیق معلوم می‌شود که اسلام نسبت به محیط‌زیست انسان‌ها بی‌توجه نبوده و توصیه‌های کاملی برای حفاظت از منابع طبیعی مثل آب، خاک، هوا هم‌چنین درختان و جنگل‌ها و حیوانات و تنوع زیستی دارد. هم‌چنین مشخص می‌کند که اسلام در بعد فردی و حکومتی برای حفاظت از محیط زیست احکامی دارد. برخی از قواعد فقهی مانند قاعده تسلط، قاعده اتلاف، قاعده لاضرر، و قاعده عدالت که وظیفه انسان در برابر محیط زیست را مشخص می‌کنند و نیز نهادهای فقهی مانند انفال و... که عهده‌دار حمایت و حفاظت قسمتی از محیط زیست هستند، در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: محیط زیست، طبیعت، قواعد فقهی، نهادهای فقهی

۱. طلبه رشته فقه خانواده سطح ۴ مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

۲. مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرکرد.

* مجله مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه، دوره ۷، شماره ۲.

علی اکبر بابایی^۱

سکینه کوهی گونیانی^۲

چکیده

یکی از شناخت‌های لازم برای سعادت انسان و جامعه، امام‌شناسی است. این موضوع در اسلام از اهمیت والایی برخوردار است و از جمله نگرانی‌های پیامبر خدا ﷺ برای امتش، شناخت امامان بعد از خودش بوده است. موضوع شناخت «مستخلفین» واقعی از «مستخلفین» دروغین، بر اساس تفسیر آیه شریفه «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ» قابل دستیابی است. در مقاله حاضر برای مشخص کردن منظور «لیستخلفنهم» در آیه، دیدگاه‌های مفسران فریقین بررسی می‌گردد. از مجموع نظرات مفسران به دست می‌آید که خدای متعال برای تشخیص «مستخلفین» واقعی از «مستخلفین» دروغی در این آیه، مستخلفین را با ویژگی‌های خاصی می‌شناساند تا شناسایی ایشان آسان‌تر گردد. هر یک از مفسران، دیدگاهی را برای این «مستخلف» الهی مطرح نموده‌اند. از جمله دستاوردهای این مقاله که مفسران بدان نپرداخته‌اند، آن است که جانشینی تمام ائمه و ولایت آنها به طور کامل، در زمان ظهور محقق می‌شود؛ این نتیجه موافق با ظاهر آیه است و روایات رجعت آن را تأیید می‌کند.

واژگان کلیدی: آیه ۵۵ سوره نور، استخلاف، مؤمنان، عمل صالح، ائمه اطهار، زمان ظهور.

۱. دانشیار پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

۲. طلبة سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

* فصلنامه تخصصی «مطالعات قرآن و حدیث سفینه»، شماره ۶۸.

تحلیل و تدبیران‌های اندیشه نواعترالی در نظریه تفسیری ابن خولی

سید محمود طیب حسینی^۱

محمد عرب صالحی^۲

فاطمه قنبری^۳

فریده پیشوایی^۴

چکیده

از بنیان‌های نظریه تفسیر ادبی امین خولی، اندیشه‌های نواعترالی است. این مقاله با رویکرد تحلیلی-انتقادی مبتنی بر داده‌های اسنادی، ضمن معرفی نظریه خولی، مختصات جریان فکری نومعتزله را در نظریه خولی که در رهیافت‌های تفسیری بعد او، موثر بوده، آشکار و نقد کرده‌است. از امتیازات مبانی نواعترالی خولی، رویکرد تفسیر اجتماعی نظریه اوست. در مقابل کاستی‌های ناشی از جریان نومعتزله، چالش‌هایی را متوجه آن ساخته از جمله نگاه نوآورانه در تمام ابعاد دین، گسست پیوند با سنت تفسیری، نسبی‌بودن فهم‌ها از قرآن و غلبه متن‌محوری در تفسیر. هم‌چنین فقدان نگاه وحیانی به عقل از آسیب‌های این نظریه است؛ ضمن اینکه توجه افراطی به فهم مخاطبان اولیه و غفلت از فرهنگ‌سازی قرآن، زمینه‌ساز گرایش به تفسیر فرهنگی خواهد شد. بنیان‌های نواعترالی نظریه خولی همچون عدم تنقیح مبانی فهم متن و تبیین جهان‌بینی، آن را فردمحور کرده‌است. در نگاه نومعتزله قرآن به عنوان متنی زنده فارغ از جنبه‌های الهیاتی، موضوع پژوهش قرار

۱. عضو هیئت علمی گروه قرآن‌پژوهی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

۲. دانشیار گروه منطق فهم دین پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

۳. استادیار تفسیر جامعه الزهراء.

۴. دانش‌آموخته سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

* پژوهش‌نامه معارف قرآنی، شماره ۴۳، زمستان ۱۳۹۹.

گرفته، در نتیجه هویت و حیانی آن سلب می‌شود. نظریه خولی نیز از این آسیب در امان نبوده و این مسأله در آثار شاگردان و متأثران از نظریه او مشاهده می‌شود.

واژگان کلیدی: نومعتزله، تفسیر، امین خولی، نقد، تفسیر ادبی.

تحلیل تقدسید مطهری بر علامه طباطبائی در مفهوم حکمت الهی

فریده پیشوایی^۱

ریحانه حقانی^۲

چکیده

در معنای حکمت الهی اختلاف نظرهایی بین متکلمان و فیلسوفان مسلمان وجود دارد. هدف این نوشتار تبیین و بررسی اشکالات شهید مطهری بر تعریف علامه طباطبائی از معنای حکمت الهی است. علامه در بیانی دقیق، نفس فعل خداوند را عین حکمت و مناط همه حکمت‌ها می‌داند که حکمت برای فعل دیگران از آنجا انتزاع می‌شود. تفاوت بیان علامه در سوره اعراف و انبیاء، متفی شدن حکمت و عدم آن در مورد خداوند، بی‌معنا شدن استدلال‌های قرآن به حکمت و انتقال از حکمت حکیمانه به حکمت به اصطلاح متکلمان و فرنگی‌ها و سپس نفی آن، اشکالات شهید به این دیدگاه است. در پاسخ باید توجه داشت منشأ تفاوت نظر علامه در سوره اعراف و انبیاء، اختلاف موضوعی و نحوه استدلال است. نیز با در نظر گرفتن حکمت به معنای غایت‌مندی افعال خداوند، بین فعل خدا و علت غایی آن یا همان حکمت فاصله‌ای نیست، بنابراین طبق این مبنای علامه، فعل خدا تابع هیچ قانون و حکمی نیست، لذا حکمت برای خدا قابل اثبات است. ضمن اینکه غایت فعل خدا بالذات، ذات خداست و رساندن مخلوقات به کمالاتشان مقصود بالتبع است. استدلال‌های قرآنی نیز فرض لغویت را در نظر

۱. دانش‌آموخته سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

۲. طلبه سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

* فصلنامه علمی تخصصی «مطالعات قرآنی نامه جامعه»، شماره ۱۳۴.

می گیرند و با تمسک به دلایل و شواهد این فرض را رد می کنند. هم چنین علامه در موارد متعددی معنای حکمت در خداوند را غیر از تعریف عوام گرایانه یا متکلمان معتزلی تبیین کرده اند و بیان شان، از قبیل دفع اشکال مقدر بوده است. نقطه اشتراک این دو دیدگاه این است که اساساً نظامی غیر از نظام احسن موجود حتی فرضی ندارد.

واژگان کلیدی: حکمت، علامه طباطبایی، شهید مطهری، نقد، غایت مندی افعال.

تحلیل محتوای کیفی کتاب «نقد قرآن» دکتر سها (باتکاید بر مبنای فکری مؤلف)

محمد عرب صالحی^۱

فریده پیشوایی^۲

چکیده

کتاب «نقد قرآن» نوشته دکتر سهاست که در سال های اخیر در فضای مجازی منتشر شده است. نه نویسنده کتاب شناخته شده و نه معلوم است که یک شخص است یا یک لجنه، مسلمان است یا غیرمسلمان. به هر روی به زعم نگارنده یا نگارندگان آن، شبهاتی به قرآن وارد است. این مسأله ضرورت توجه به نقد این کتاب را روشن می سازد. در این میان بیش از پاسخ موردی به شبهات، شناسایی و نقد مبانی فکری نگارنده یا نگارندگان این کتاب که بنیان های شبهات را شکل می دهند، ضروری می نماید. در این پژوهش به روش تحلیل محتوای کیفی با رویکرد عرفی، تم ها یا همان مضامین نهفته و ناپیدای دال بر مبانی فکری شکل دهنده شبهات آشکار می شود. یافته های تحقیق نشان می دهد هفت مقوله؛ بهره گیری از منابع غیر معتبر، تحمیل دیدگاه های شخصی، طرح اعتقادات کفرآمیز، نفی اصول اعتقادی، علم زدگی و ساینیتیزم، عدم ارائه مستندات علمی و متقن و عدم آشنایی با قواعد علوم قرآن و تفسیر، حاصل ترکیب مفاهیمی چهارده گانه است. این مفاهیم از نشانه ها منتج شدند. از پیوند نشانه ها، مفاهیم و مقولات، تم های اصلی یعنی تفسیر به رأی، ارتداد نویسنده، عقلانیت صوری دنیای مدرن و

۱. دانشیار گروه منطق فهم دین پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

۲. دانش آموخته سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

* دوفصلنامه علمی «شبهه پژوهی مطالعات قرآنی»، شماره ۲.

فقدان استانداردهای علمی تفسیر به دست می‌آید. با استناد به مقولات و تم‌های به‌دست‌آمده می‌توان به‌صورت مشترک به بسیاری از شبهات پاسخ داد.

واژگان کلیدی: نقد قرآن، سها، تحلیل محتوا، مبانی، شبهه.

علیرضا آل بویه^۱

زهره نیک پرور^۲

چکیده

قرآن به عنوان کامل ترین و آخرین کتاب آسمانی، هرچند در جزیره العرب بر پیامبر ﷺ نازل شد، اما آموزه های آن به عصر نزول اختصاص ندارد و برای تمام مردم در همه زمان ها و مکان ها نازل شده است. برخی از مستشرقانی که درباره دین و کتب آسمانی شرق مطالعاتی انجام داده اند، اشکالات و شبهاتی را بر قرآن وارد کرده که یکی از آنها، جهانی و همگانی ندانستن قرآن است؛ به تبع آنان، نظریه پردازانی از جهان اسلام نیز بر جهانی نبودن قرآن تأکید دارند. این مقاله نخست به شیوه کتابخانه ای، آیات مورد استناد مدعیان جهانی نبودن قرآن و دیدگاه های مستشرقان نسبت به آن را استخراج نموده و سپس با روش توصیفی - تحلیلی به اشکالات مدعیان جهانی نبودن قرآن پاسخ می دهد. در انتها با دلایلی قرآنی، جهانی بودن قرآن را بیان می نماید. با نقد ادله شبهه افکنان، نارسا بودن برخی آیات نسبت به ادعای مورد نظرشان، آشکار می شود و با دلایل قرآنی که بر یادآور بودن قرآن برای همه جهانیان، اندازی برای عموم (در حال و آینده)، عمومی بودن خطاب های آن، تحدی قرآن و تحریف ناپذیری آن دلالت می کند، جهانی بودن قرآن اثبات می شود.

واژگان کلیدی: نقد، شبهه، جهانی بودن قرآن، مستشرقان.

۱. استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، گروه فلسفه اخلاق.

۲. طلبه سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

* فصلنامه علمی تخصصی «مطالعات قرآنی نامه جامعه»، شماره ۱۳۵.

سید محمود طیب حسینی^۱

مریم مطلبی^۲

چکیده

انسان فطرتاً دوستدار آگاهی، شناخت و دانایی است و از ظلمت ندانستن می‌گریزد و به روشنایی دانستن می‌گراید و همواره کوشیده است تا از ابهامات خود بکاهد و بر دانش خود بیفزاید. یکی از روش‌های تحقیقی در حوزه علوم، روش مطالعه تطبیقی یا روش مقایسه‌ای است. اصولاً مقایسه و تطبیق جایگاهی محوری در اندیشه بشری دارد و هسته روش شناختی روش علمی نیز هست. گفته شده که توجه به روش‌های مقایسه‌ای از قرن هجدهم، در غرب، در زبان شناسی راه پیدا کرد و در قرن نوزدهم متفکران اجتماعی همچون دورکیم، ویکو، منتسکیو و بدین روش تمسک جستند و با آن پدیده‌های اجتماعی را مورد مقایسه قرار دادند. اما هرچند دانشمندان مغرب‌زمین در کاربرد روش‌های مقایسه‌ای و تمهید زیربنای نظری و نیز ابعاد آماری و ریاضی این روش‌ها بسیار کوشیده‌اند، لیکن نباید آثار برجسته اندیشمندان شرق مخصوصاً اسلامی را در این زمینه به فراموشی سپرد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که پژوهشگران شرقی از دیرباز روش مقایسه‌ای را روش اساسی در مطالعات خویش می‌دانستند، در این مقاله کوشیده‌ایم تاپیشینه مباحث تطبیقی را در حوزه مطالعات اسلامی و آثار مسلمانان و نقش مفسران در تکامل آن را بررسی کنیم.

واژگان کلیدی: تطبیق، موازنه، مقارن، مطالعات تطبیقی، پیشینه تطبیق.

۱. دانشیار پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

۲. طلبة سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه.

* دوفصلنامه قرآن‌پژوهی «حکمت بالغه»، شماره ۱.

چکیده پژوهش های پیاپی

چکیده رساله سطح ۴
رشته تفسیر تطبیقی

نقد آراء امین خولی در تفسیر ادبی معاصر

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید محمود طیب حسینی
استاد مشاور اول: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد عرب صالحی
استاد مشاور دوم: خانم دکتر فاطمه قنبری
نگارنده: فریده پیشوایی

چکیده

موضوع این رساله نقد آراء امین خولی نواندیش معاصر مصری در تفسیر ادبی است. خولی در مقاله‌ای به شکل تقریباً خشتی، دیدگاه خود را در تفسیر ادبی بیان کرد، سپس به صورت پراکنده و ناقص، مباحثی قرآنی را در اجرای نظریه‌اش ارائه داد و شاگردانش به ویژه بنت الشاطی، نظریه وی را پیاده کردند. مسأله اصلی این رساله، تحلیل و نقد مبانی و روش خولی در نظریه تفسیر ادبی معاصر است که در چهار فصل، سامان یافته است. این رساله از نوع کیفی و به روش اسنادی مبتنی بر آثار مکتوب خولی اعم از آثار قلمی، شفاهی و تألیفات شاگردانش از جمله تفسیر بیانی بنت الشاطی، با رویکرد تحلیلی - انتقادی است و هدف آن، این است که آراء تفسیری خولی را از طریق استدلال قیاسی و استقرائی، تشخیص، تفاوت و تمایز و مقایسه که به کمک قدرت تعقل و منطق صورت می‌گیرد، نقد کند؛ به‌ویژه آنکه تفسیر ادبی مورد نظر خولی، هویت متمایز از تفاسیر ادبی رایج داشته و معادل تفسیر فرهنگی است. یافته‌های این رساله در فصل نقد مبانی نظریه خولی، نشان می‌دهد وی به دلیل اشکالات مکتب تفسیری اهل سنت، ضمن مرجعیت دادن و اصالت بخشی به قرآن در برابر قواعد نحوی و بلاغی، با تفسیر موضوعی، قصد اثبات توانمندی قرآن در رفع مشکلات امروزی و تطابق فهم ادبی قرآن با نیازهای روز جامعه را داشته که نقطه قوت مبنایی نظریه است. از سوی دیگر خولی تحت تأثیر بنیان‌های فکری نواعزالی، قرآن را متنی ادبی تلقی کرده و ضمن نفی تمام روش‌های تفسیری، توصیه می‌کند قرآن تنها با در نظر گرفتن عقل و

ضوابط فهم متن ادبی، همانند متون ادبی انسانی، با تکیه بر فرهنگ زمان نزول و ذوق ادبی عربی، بدون در نظر گرفتن هیچ ملاحظه دینی، به مثابه هنری ترین متن ادبی تفسیر شود. مهم ترین اشکال مبنای خولی در ارتباط با مخاطب، نسبی دانستن فهم ها از قرآن است. هم چنین اشکال خولی در سیطره دادن به عقل و استغناء از روایات تفسیری، تکیه به عقل مستقل از وحی است، ضمن اینکه فهم بخشی از معارف قرآن، از عهده عقل بشر خارج است. چگونگی استنباط گزاره های فقهی از قرآن هم با الگوی فهم ادبی مطرح در نظریه تفسیری خولی روشن نیست. پیگیری مبانی خولی در بخش مبانی ناظر به زبان قرآن، قرآن را در حد یک متن ادبی انسانی تنزل داده، واقع نمابودن قرآن را سلب و زمینه تاریخ مندی مفاهیم آن را فراهم می سازد. این نگاه به قرآن، ضمن آنکه با اشکالاتی نظیر فقدان تعریف جامع از متن یا اثر ادبی مواجه است، متأثر از مطالعات عهدینی است. هم چنین تأکید کم سابقه خولی بر عربی بودن قرآن، موجب انحصار فهم قرآن به عرب زبانان می شود، افزون بر آنکه زبان و ادبیات عرب در فهم معارف قرآن ناکافی است. یافته های این رساله در فصل نقد روش تفسیر ادبی در نظریه خولی نشان می دهد نقد علمی دیدگاه های مفسران، نوآوری در معانی واژگان، مرجعیت قرآن در تفسیر واژگان و اعمال قواعد نحوی و بلاغی، عدم ورود به جزئیات و بهره گیری از تحلیل های جامعه شناختی و روان شناختی جهت نزدیک شدن به فهم مخاطبان اولیه نقاط قوت این نظریه اند، ضمن آنکه بسنده کردن بر ظاهر آیات و انصراف از معانی باطنی و تأویل، از چالش های جدی روش خولی در تفسیر ادبی بود.

واژگان کلیدی: تفسیر ادبی معاصر، نقد آراء خولی، مبانی تفسیر ادبی، روش

تفسیر ادبی، کاستی های تفسیر ادبی.

چکیده پایان نامه های سطح ۳
رشته تفسیر و علوم قرآن

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین محمد جواد فدائی
نگارنده: حمیده فاتحی پیکانی

چکیده

انسان موجودی است که ناگزیر پا به عرصه هستی می‌گذارد و در مسیر زندگی با رخدادهای متفاوتی روبرو می‌شود. بدون تردید بروز مشکلات و سختی‌ها زمینه‌ساز تلخ‌کامی است؛ گاه افرادی که در معرض ناملایمات قرار می‌گیرند ناخودآگاه از آرامش فاصله گرفته و به انواع بحران‌های روحی مبتلا می‌شوند. برای بازگشت به تعادل روحی می‌توان راهکارهای خردمندانه را جستجو کرد. در میانه چاره‌اندیشی‌های مکاتب عرفانی و تجربی آموزه‌های وحیانی هم به ترمیم، هم به تعادل، هم به تعالی آن‌هم متناسب با فطرت انسانی می‌پردازد که می‌توان در پرتو آنها از بسیاری معضلات جلوگیری کرد. مراقبت معنوی مجموعه‌ای است از؛ علوم معارف الهی، برخی مباحث اخلاقی و روان‌شناسی که می‌تواند آسیب‌دیدگان مصائب و رنج‌ها را یاری نماید. پژوهش حاضر راهکارهای مراقبت معنوی را از منظر آیات و احادیث ائمه علیهم‌السلام با رویکردی متفاوت و از سه منظر بینشی، انگیزشی و کنشی ارائه می‌کند. شخصی که مراقب معنوی است با آموختن انواع مهارت‌های مورد نیاز از جمله مهارت‌های ارتباطی می‌تواند با روحیه همدلی و سعه‌صدر نقش مهمی در رسیدن به اهداف مراقبت معنوی ایفا نماید. ره‌آورد این پژوهش برای مراقب معنوی این است که از آموزه‌های وحیانی بیاموزد چگونه با تغییر زاویه دید مخاطب و تحول در نگرش و بینشی او می‌تواند انگیزه‌های جدیدی در او بیافریند تا در برابر شرایط سختی که مواجه است تسلیم نشود، چگونه در جهت کاهش رنج خود گام‌های نتیجه‌بخشی بر دارد، از آسیب‌های احتمالی پس از ابتلاء مصون

بماند و چگونه موقعیت‌های چالش برانگیز را سکوی جهش و تعالی خود قرار دهد.

واژگان کلیدی: مراقبت معنوی، همدلی، آموزه‌های اسلام، سلامت معنوی.

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین محمد مهدی فیروز مهر
نگارنده: عصمت صحرائیان

چکیده

اصل اعتدال و میانه روی یکی از دستورات مهم اسلامی است و در آیات و روایات تأکید فراوان به رعایت اعتدال شده تا آنجا که کسانی که دچار افراط و تفریطند به خصوص در مسائل اعتقادی، از دین خارج دانسته شده و تندروی و کندروی آن‌ها در این باره موجب هلاکت آن‌ها شده است. ولی این موضوع در آثار بزرگان و نویسندگان، آن طور که شایسته است به طور مستقل بحث نگردیده است؛ در این پژوهش اعتدال در اعتقادات از منظر قرآن کریم و احادیث ائمه علیهم السلام مورد بررسی قرار گرفته است؛ تا افراد بهترین راه و عقیده در اعتقادات که راه میانه است را از آیات و بیانات معصومین علیهم السلام برگزینند و با رعایت اعتدال در این زمینه و نیفتادن در افراط و تفریط به سعادت نائل آیند. از این پژوهش با روش توصیفی و پژوهشی، این نتایج به دست آمد که با وجود آیات فراوان اعتدال در اعتقادات از جمله در زمینه؛ توحید، عدل، نبوت، امامت، معاد و هم چنین تصریحات احادیث ائمه اطهار علیهم السلام مبنی بر اعتقاد درست و معتدل در این مسأله، خصوصاً دوری از انحراف افراط و تفریط در اعتقادات، رد و نفی می شود و غلو و تقصیر بی پایه و بدون دلیل است.

واژگان کلیدی: اعتدال، اعتقادات، افراط، تفریط، آیات و روایات.

ویژگی‌های مدیران در سوره نمل

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین سید علی اکبر حسینی رامندی

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین ابوطالب خدمتی

نگارنده: زهرا حسینی غریبدوستی

چکیده

برای شناخت دیدگاه اسلام در مورد مدیریت و مسائل آن، پیش از هر منبعی باید به سرعت به قرآن کریم رفت. چراکه قرآن، اصلی‌ترین و اصیل‌ترین منبع اسلام است و اهمیت موضوع آن‌گاه خود را بیشتر نمایان می‌سازد که برخی از طرفداران مدیریت علمی، به طور کلی منکر مدیریت اسلامی هستند و بر این باورند که اسلام در خصوص مدیریت، نظری نداشته مانند سایر علوم تجربی، فیزیک، ریاضی، یک علم است. در این پایان‌نامه، که مطالب مورد نیاز، به شیوه کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده و در قالب توصیفی تدوین گردیده است، آن‌چه به دست آمد مفهوم مدیریت از دیدگاه صاحب‌نظران مدیریت و اسلام و نیز منابع شناخت آن در اسلام، اصول مدیریت که شامل؛ برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، نظارت و کنترل و رهبری می‌باشد و آیات مرتبط با اصول در سوره نمل به طور اجمال بررسی شده است. در ادامه ویژگی‌های اعتقادی مدیران که شامل؛ اصول دین، باور به معاد و انسان‌شناسی، ویژگی‌های اخلاقی؛ سعه صدر، تواضع، عدالت و....، ویژگی‌های مهارتی مدیران، یعنی؛ مهارت ادراکی، انسانی و فنی می‌باشد در قرآن و سوره نمل مورد توجه و کنکاش قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: مدیریت، مدیریت اسلامی، قرآن کریم، سوره نمل، حضرت

سلیمان.

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین علی مدبر (اسلامی)
نگارنده: سیده زینب حسینی لرگانی

چکیده

جامعیت، پویایی و کارآمدی قرآن کریم در پاسخ گویی به نیازهای بشری و زدودن پرده های شک و تردید از اذهان بشر به ویژه در جوامع اسلامی، موجب شد تا برخی مغرضان و شبهه افکنان عصر حاضر، با دستاویز قرار دادن برخی آیات و مبانی فکری اسلام، بکوشند تا از این روشن گری بکاهند. دو تفسیر جامع نگر، جامعه گرا و پویای المیزان و تسنیم با رویکرد اجتماعی و پاسخ به شبهات، به ویژه شبهات نوپدید، در روشن گری اذهان جامعه، توفیق بسیاری داشته اند که در این پژوهش ضمن تبیین پاسخ آنها به برخی از شبهات فمینیسم، سکولاریسم و پلورالیسم، به مقایسه آنها و در مواردی، به بیان دیدگاه مرجح پرداخته شد. بررسی ها نشان می دهد که هر سه گرایش فکری؛ فمینیسم، سکولاریسم و پلورالیسم، مبتنی بر اومانیسم و لیبرالیسم می باشند. هم چنین هر دو تفسیر با استنادات نقلی و مؤیدات عقلی ضمن رد شبهات، به تبیین منزلت اجتماعی زنان از نگاه قرآن، اشاره به جایگاه ویژه آنها در ایفای نقش همسری و مادری در سایه قوامیت مردان، جایگاه والای حکومت در تحقق اهداف دین، تلازم احکام و مصلحت، پاسخ گویی دین به همه نیازهای بشری و حقانیت دین مبین اسلام پرداختند. شایان ذکر است که تفسیر جامع تسنیم را به دلیل تدوین در عصر حاکمیت نظام اسلامی و آزادی دین، در پرداختن به شبهات نوپدید و نحوه پاسخ گویی به آنها و به ویژه در تبیین معارف مخفی در المیزان، می توان «المیزان ناطق» و «المیزان عصر حاضر» نام نهاد.

واژگان کلیدی: شبهات، فمینیسم، سکولاریسم، پلورالیسم، المیزان، تسنیم، اومانیسم.

استاد راهنما: خانم دکتر فاطمه قنبری

نگارنده: حدیث تیموری‌فر

چکیده

بعثت پیامبر اکرم ﷺ برای ترویج ارزش‌های اخلاقی، اجتماعی، عبادی و... بوده است. ارزش‌های اجتماعی نقش مهمی در تدبیر امور انسان‌ها در جوامع و به خصوص جوامع اسلامی دارند. ارزش‌های اجتماعی مفاهیمی هستند که برای افراد یک جامعه با ارزش و مقبول باشد. خانواده به عنوان کوچک‌ترین نهاد اجتماعی نقش مهمی در اشاعه ارزش‌های اجتماعی دارد. زن به جهت عهده دار بودن نقش مادری و همسری و به عنوان نیمی از پیکره جامعه بیشترین نقش را در ترویج ارزش‌های اجتماعی دارد. از جمله ارزش‌های اجتماعی عفت (حیاء) و غیرت است. نوشتن این تحقیق با توجه به دور شدن کشورهای اسلامی از آموزه‌های دینی و هم‌چنین نیاز قرآن به تفسیر و به وجود آمدن پرسش‌های جدیدی که با رجوع به تفاسیر معاصر پاسخ داده می‌شود، ضرورت دارد که هم به این موضوع و هم از دیدگاه علامه جوادی آملی به نقش زن در حفظ و تحکیم ارزش‌های اجتماعی عفت (حیاء) و غیرت پرداخته شود. ایشان در آثارشان از جمله در تفسیر تسنیم، زن در آئینه جلال و جمال، جامعه در قرآن، خانواده متعادل و حقوق آن و ... متعرض این بحث شده‌اند. نتیجه این که از نظر علامه جوادی آملی زنان باید رفتارشان به گونه‌ای باشد که مورد ایداء قرار نگیرند. در محیط خانواده با آشنا کردن فرزندان با آداب اسلامی و با تشویق جوانان به ازدواج در حفظ عفت و حیا کوشا باشند. در اجتماع باید سر و گردن، جیب و گریبان خود را بپوشانند چون رعایت کردن حجاب و پوشش آثار زیادی مثل ارزش و کرامت زن، امنیت، تحکیم خانواده و ... دارد. هم‌چنین برای حفظ و تحکیم غیرت در حوزه دین باوری همه باید نسبت به برون مرزی، غضب و نسبت به درون مرزی، مهربانی داشته باشند.

در حوزه خانواده هر یک از اعضای خانواده نه تنها باید خودشان را حفظ کنند بلکه باید مراقب دیگران هم باشند و نسبت به مشرکان باید از آنان روی برگرداند و درباره جاهلان در حد اتمام حجت آن‌ها را دعوت کنند. این تحقیق از نوع کاربردی و به روش توصیفی-تحلیلی با ابزار کتابخانه‌ای و با رجوع به تفاسیرخصوصاً با تأکید بر آثار تفسیری علامه جوادی آملی به نقش زن در حفظ و تحکیم ارزش‌های اجتماعی عفت(حیاء) و غیرت پرداخته است.

واژگان کلیدی: نقش زن، حفظ، تحکیم، ارزش‌های اجتماعی، عفت، حیاء، غیرت.

تأثیر متقابل نفاق و انفاق در قرآن کریم

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین احسان ابراهیمی
نگارنده: سمانه وفایی

چکیده

رویارویی میان مفاهیم یاد شده قرآن کریم، از روش‌های مؤثر برای فهم همه‌جانبه مفاهیم و معارف این کتاب آسمانی است. در آیاتی از قرآن کریم به تقابل میان دو مفهوم نفاق و انفاق پرداخته شده، به گونه‌ای که نفاق، مانعی برای انفاق معرفی شده و انفاق نیز راهکار درمان نفاق شمرده شده است. پژوهش حاضر با عنوان «تأثیر متقابل نفاق و انفاق» به روش گردآوری اطلاعات «کتابخانه‌ای» و شیوه پردازش اطلاعات توصیفی - تحلیلی نگاشته شده است. بر اساس یافته‌های تحقیق، نفاق و انفاق در قرآن کریم، در زمینه‌های ایجاد، شاخص‌ها و آثار و پیامدها، تأثیر متقابل دارند. در زمینه‌های بینشی؛ ایجاد نفاق، خدا فراموشی و سوء ظن به پروردگار و جهل در تقابل با خدایادی و حسن ظن به پروردگار و آگاهی است که در تحقق انفاق تأثیر دارند. در زمینه‌های انگیزشی ایجاد نفاق نیز، بخل و دروغگویی در تقابل با سخاوت و صداقت قرار دارد که زمینه‌ساز انفاق هستند. هم‌چنین دنیا طلبی از زمینه‌های کنشی پدیدآورنده نفاق، در برابر آخرت طلبی است که زمینه انفاق را فراهم می‌کند. در بخش نمادهای بینشی نفاق و انفاق، تشکیک و حق‌ناپذیری اهل نفاق در تقابل با یقین‌مندی و حق‌پذیری اهل انفاق است. در نمادهای انگیزشی، تکبر و خلف وعده منافقان در تقابل با تواضع و وفای به عهد منافقان هستند و در نمادهای کنشی نیز، کسالت در نماز، ممانعت از جهاد و امر به منکر منافقان در تقابل شوق به نماز، شوق به جهاد و امر به معروف منافقان قرار دارد. در بخش پیامدهای دنیایی نفاق و انفاق، اضطراب،

عزتمندی و گمراهی اهل نفاق و ابتلای آن‌ها به لعنت الهی، در تقابل با آرامش، عزتمندی، هدایت‌مندی و صلہ رحم و برخورداری اهل انفاق از رحمت الهی است، چنان‌که در پیامدهای آخرتی، حبط اعمال و محرومیت از رضایت الهی منافقان در تقابل پاداش مضاعف و کسب رضایت الهی منافقان است.

واژگان کلیدی: نفاق، انفاق، تقابل نفاق و انفاق، زمینه‌های نفاق و انفاق، شاخص‌های منافقان و منافقان، آثار نفاق و انفاق.

بررسی تطبیقی اعجاز و بدیهان شناختی در تفاسیر المیزان، نمونه، التحریر و التویر، المجله فی تفسیر القرآن

استاد راهنما: خانم دکتر فاطمه قنبری

نگارنده: زهرا وحیدی

چکیده

اعجاز علمی قرآن در قرن‌های اخیر بین مفسران جایگاه ویژه‌ای یافته و علوم تجربی تکامل یافت و رازهای علمی قرآن را آشکار کرد. رشته‌ای از علوم اختصاص به شناخت آسمان‌ها، ستارگان و سیارات پیدا کرده و تحت عنوان «علم هیئت، نجوم و کیهان‌شناسی» از آن یاد می‌شود. ره‌آورد اعجاز و بحث کیهان‌شناسی این است که علاوه بر اثبات صدق نبوت پیامبر اسلام ﷺ، اثبات تعارض نداشتن علم و دین و خودباوری مسلمانان است و موجب تفکر انسان‌ها در طبیعت می‌شود. کیهان‌شناختی شاخه‌ای از علوم طبیعی است که مطالعه سرآغاز، تکامل و سرانجام نهایی جهان را بررسی می‌کند. علامه طباطبایی در تفسیر المیزان به علوم تجربی توجه ویژه داشتند به خصوص نظریه «بیگ بنگ» که خلاصه آن این است که با نگاه به اطراف خود نشانه‌هایی می‌بینیم که حاکی از آن است که جهان در انبساط است و باید در گذشته کوچک‌تر و داغ‌تر بوده باشد. اگر از این موضوع، یک نتیجه‌گیری منطقی صورت دهیم به معنای آن است که تمام گیتی ممکن از یک تک نقطه آغاز شده است. در یک احتراق لحظه‌ای، زمان، فضا و ماده همگی با هم در یک گوی آتشین کیهانی به وجود آمده‌اند. علامه به صورت تلویحی نظر «بیگ بنگ» را تأیید می‌کند و در واقع علامه در تفسیر آیه ۷ سوره هود با نظر «بیگ بنگ» همسو می‌شود. آیت‌الله مکارم شیرازی در تفسیر خود نسبت به اعجاز قرآن کریم در بعد کیهان‌شناختی رویکردی مثبت و متعادل دارد. ایشان در برخی آیات اشارات علمی قرآن را با علوم روز منطبق دانسته و آن را از

شگفتی‌های علمی قرآن بر می‌شمارد. هم‌چنین طنطاوی عنایت خاصی به علم داشته است. از نظر او همه علوم در قرآن وجود دارد، پس می‌توان با دقت در آیات و با روش‌های خاصی و با کمک علوم، آنها را از آیات استخراج کرد. ابن عاشور از طرفداران اعجاز علمی قرآن بوده و در تفسیر خود نمونه‌هایی از اعجاز علمی را متذکر می‌شود و هدف وی از طرح مسائل علمی در لابه لای تفسیر، در جهت کمک به بعد هدایتی قرآن می‌باشد. این پژوهش به روش توصیفی تحلیلی به سبک کتابخانه‌ای و فیش برداری و نوع آن کاربردی با استناد به آیات و روایات تحت عنوان «بررسی تطبیقی اعجاز در بُعد کیهان‌شناختی در تفاسیر المیزان، نمونه، الجواهر و التحریر و التنویر» تنظیم شده است.

واژگان کلیدی: اعجاز قرآن، کیهان‌شناختی، اعجاز علمی، المیزان، نمونه، الجواهر، التحریر و التنویر.

تأثیر عدالت اجتماعی بر انسجام اجتماعی از منظر قرآن و روایات

استاد راهنما: خانم دکتر فاطمه قنبری

نگارنده: سمیه نظری

چکیده

یکی از مهم‌ترین مباحث و دغدغه‌ها و آرمان‌های بشر و ادیان الهی عدالت اجتماعی بوده است بشر امروز تشنه عدالت است زیرا تنها با اجرای عدالت مشکلات فردی و اجتماعی حل می‌شود عدالت، یکی از اصول مهم، حیاتی و اخلاقی اجتماعی است، که خداوند، آن را بعد از مسأله توحید بیان کرده است. زیرا عدالت معیار سنجش تمام ارزش‌ها است، این اصل مهم، یکی از ابزارهای ضروری است که تأثیر زیادی در تحکیم و عمق بخشیدن به روابط بین انسان‌ها دارد، نتایج عدالت اجتماعی که تأثیر بر انسجام جامعه دارد همان فراهم ساختن شرایط یکسان رشد و پرورش، برای همه شهروندان و دخیل داشتن میزان کارایی و اختلاف سطح توانایی، انسان‌ها است، یعنی مردم حق دارند فراهم ساختن شرایط یکسان و توزیع عادلانه امکانات عمومی را از دولت اسلامی بخواهند و از هرگونه تبعیض و نابرابری انتقاد کنند و دولت اسلامی نیز وظیفه دارد، به بلوغ فکری و عملی افراد توجه کند و حقوق و اجرت کوشش افراد را با تناسب شایستگی آن‌ها بپردازد. عدالت در پیشبرد هدف قرآن که انسان‌سازی است، تأثیر شگرفی دارد، از آنجایی که انسان موجودی اجتماعی است و نمی‌تواند به صورت انفرادی و به‌دور از بقیه مردم به زندگی خود ادامه دهد، باید در اجتماع عدالت باشد تا بتواند در کنار دیگران به زندگی ادامه دهد، قرآن با پذیرش اصل وجود اختلاف در جامعه، برای ایجاد تفاهم و وحدت و دوستی دستور به اجرای عدالت در اجتماع می‌دهد که سبب انسجام اجتماعی می‌شود. هدف از این پژوهش که به روش

توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع مکتوب کتابخانه‌ای و نوع آن کاربردی با استناد به آیات و روایات به این موضوع که «تأثیر عدالت اجتماعی بر انسجام اجتماعی» در سه جهت فرهنگی، سیاسی، اقتصادی از منظر قرآن و روایات پرداخته است. بنابراین نتایج پژوهش حاضر، نشان‌دهنده آن است که قرآن و روایات به تأثیر عدالت اجتماعی بر انسجام اجتماعی بسیار اهمیت داده است و حاکم اسلامی در حکومت اسلامی وظیفه دارد به مسأله تأثیر عدالت اجتماعی در ابعاد و شئون زندگی در بعد اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی به عدالت رفتار کند و در حق کسی، ظلم نکند تا از این طریق جامعه‌ای منسجم به وجود آید.

واژگان کلیدی: تأثیر، عدل، اجتماع، انسجام، عدالت اجتماعی، انسجام اجتماعی.

بازتابی گفتوود فضای مجازی از منظر آیات و روایات

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید عیسی مسترحمی
نگارنده: حمیده هادی به

چکیده

فضای مجازی، فضایی است که ارتباطات در آن توسط شبکه جهانی اینترنت انجام می‌شود که شامل انواع شبکه‌ها از جمله فیس بوک، ویچت، تلگرام، واتس آپ، ای‌تا، وایبر و... می‌باشد. میل غریزی انسان به گفتگو و ارتباط با دیگران یکی از دلایل مهم استفاده از فضای مجازی است. از سوی دیگر گسترش تعاملات و تبادل نظر با سرعت بالا در فضای مجازی این امکان را فراهم ساخته تا مرزهای زمانی و مکانی شکسته شود و افراد به راحتی به گفتگو و تبادل آراء و افکار با یکدیگر بپردازند. استفاده از این فضا به صورت گسترده‌ای شئون زندگی فردی و اجتماعی را تحت تاثیر قرار داده که گاه تاثیر آن از فضای حقیقی بیشتر است. شناخت درست و آگاهی بخشی عمومی زمینه را برای استفاده‌ی مناسب از این فضا فراهم آورده و می‌توان با رعایت ضوابط و بایسته‌های گفتگو در این فضا تهدیدها را تبدیل به فرصت کرد و آسیب‌های مخرب این فضا را از بین برد. ارتباط مؤثر و فهم متقابل نیازمند رعایت ضوابط و قوانینی است. فرآیند ارتباط دارای سه رکن اصلی پیام، ارسال کننده و دریافت کننده پیام است. مطالعه توصیفی و تحلیلی آیات نورانی قرآن کریم نشان می‌دهد که این کتاب هدایت، ضوابطی را برای هر یک از این ارکان معین کرده است. رعایت اصل صداقت، عفت، ادب و دارای پشتوانه فکر و اندیشه بودن، جزء بایسته‌های مربوط به پیام شمرده شده است. این کتاب آسمانی علم و آگاهی، مطابقت گفتار و عمل و مخاطب شناسی، تکریم مخاطب و قانون مداری را از مهم‌ترین ضوابط ارسال کننده پیام دانسته

است. از نگاه قرآن کریم، تلاش برای درک صحیح پیام دریافتی، نگرش محققانه به دریافت‌ها، رازداری، عفو و بخشش، انتقادگری و انتقادپذیری و نیز نظارت و کنترل را از مهم‌ترین ضوابطی می‌داند که دریافت‌کننده پیام باید به آن ملتزم باشد.

واژگان کلیدی: ضوابط گفتگو، فضای مجازی، شبکه‌های اجتماعی، پیام، پیام‌دهنده، دریافت‌کننده پیام.

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا سازمند
نگارنده: زهره سادات یاسینی

چکیده

در دنیای کنونی با گسترده‌گی هجمه فرهنگی دشمن و با توجه به اهمیت مسأله تهذیب نفس و اخلاق، نیاز جامعه بشری به آشنایی با مسائل اخلاقی تربیتی آیات نورانی قرآن با هدف معرفت‌افزایی آنان با سبکی جدید و قابل دسترس، غیرقابل انکار است. سوره یاسین از جمله سوره‌های قرآن است که قرائت آن مورد توجه مؤمنان بوده و هست و مشتمل بر آموزه‌های اخلاقی فراوان است که لازم است در آنها تأمل و تدبر گردد این پژوهش به روش توصیفی تحلیلی به بررسی آموزه‌های اخلاقی سوره یاسین در چهار حوزه؛ رابطه انسان با خدا (آموزه‌های؛ پیروی از قرآن، خشوع در برابر خداوند، ایمان، شکر، تقوی، التزام به عهد الهی و عبادت خدا)، رابطه انسان با خود (آموزه‌های؛ خیرخواهی، پرهیز از غفلت و شح نفس)، رابطه انسان با دیگران (آموزه‌های طلب نکردن اجر، تبلیغ آشکار، اقرار به ایمان، تبعیت از پیامبران، یاری تا حد شهادت، پرهیز از تکذیب انبیاء، پرهیز از استهزاء، انفاق و امر به معروف و نهی از منکر) و رابطه انسان با طبیعت (آموزه‌های؛ عبرت آموزی و بهره برداری از طبیعت) پرداخته است و سعی شده در این تحقیق از روایات تفسیری پیامبر اکرم (ص) و امامان معصوم (علیهم السلام) و تفاسیر مفسران گرانقدر و از منابع معتبر تفسیری و اخلاقی استفاده گردد. چستی هر آموزه تبیین و راهکارهایی برای تقویت بایدهای اخلاقی و پرهیز از نبایدهای اخلاقی ارائه شود.

واژگان کلیدی: آموزه‌های اخلاقی، اخلاق الهی، اخلاق فردی، اخلاق اجتماعی، سوره یس، قرآن.

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین رضا مهدیان‌فر

نگارنده: سمیه باکری

چکیده

تفسیر نمونه به خاطر متن روان و سلیس و در عین حال محتوای دقیق و علمی یکی از پرمراجعه‌ترین تفاسیر حال حاضر دنیای تشیع است و در تألیف آن از کار گروهی اندیشمندان و علمای معاصر بهره گرفته شده است و با اشراف آیت‌الله مکارم شیرازی تدوین شده است. وقتی با مراجعه به قرآن کریم از منظر این تفسیر شریف، یکی از مسائل مهم محافل علمی خصوصاً علوم دینی یعنی مسئله مرجعیت علمی قرآن کریم بررسی و تحقیق می‌شود، به وجوه متفاوتی از مرجعیت قرآن کریم در تمامی عرصه‌های علمی می‌توان رسید که در علوم انسانی و طبیعی و در زیرشاخه‌های آنها با توجه به مقدار دخالت آنها در هدایت آدمی، با نسبتی مستقیم، مقدار این مرجعیت و گستره آن افزون‌تر می‌شود. در این رساله با روش توصیفی و تحلیلی چنین به دست می‌آید که؛ قرآن کریم از منظر تفسیر نمونه مرجعیت هدایتی در آموزش و بکارگیری همه علوم و مرجعیت هدایتی در مبانی بسیاری از علوم را داراست؛ ولی با اینکه منبع معرفتی معتبر در همه علوم می‌تواند باشد، به همه جزئیات و در تمامی علوم در ظواهر آیات نپرداخته و لزومی بر این امر نداشته است، ولی هر گاه در هر یکی از علوم، گزاره‌ای را مطرح نموده باشد، علم‌آفرین و فصل‌الخطاب بوده است.

واژگان کلیدی: مرجعیت، علم، مرجعیت علمی، تفسیر نمونه.

تقدیرات قرآنی احمدالحسن بصری (یمانی) درباره ایمان

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر احسان ابراهیمی
نگارنده: نسرين کشاورزيان

چکیده

ایمان یکی از مهم‌ترین مباحث کلامی است که آیات بسیاری از کلام وحی و روایات به آن اشاره نموده‌اند. متکلمان، اندیشمندان و مفسران مسلمان، درباره ایمان نظریه‌هایی را بیان داشتند. از این‌رو، احمدالحسن بصری (یمانی) که ادعا دارد، سید یمانی و فرزند امام مهدی است، در این زمینه به نظریه پردازی پرداخته است. این پژوهش بنیادی که نقلی - وحیانی است با روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای، به شیوه توصیفی و تحلیلی، نظرات قرآنی احمدالحسن بصری درباره ایمان را نقد، ارزیابی و پردازش کرده است. مطابق یافته‌های پژوهش، در تبیین مسئله چیستی ایمان، تعاریف احمدالحسن در این باره این‌گونه است، ایمان را باور داشتن و عمل کردن به دستورهای الهی می‌داند و گاهی تعاریف متفاوتی را می‌آورد که در برخی موارد آن تعاریف با آموزه‌های دینی هماهنگی ندارد. مدعی یمانی، در زمینه اقسام ایمان نیز، نظیر ایمان مستقر و مستودع، اجباری و اختیاری، اضطرابی و اشتیاقی نظریاتی دارد که گاهی به اعتقادات وهابیان و خوارج نزدیک شده است. همچنین احمدالحسن در زمینه متعلقات ایمان، همچون «ایمان به خدا» و توحید، نظری در خصوص طی شدن همه مراتب توحید با گفتن «بسم الله الرحمن الرحیم» دارد که صحیح به نظر نمی‌رسد. وی نیز در بحث «ایمان به رسالت و امامت» عصمت را شرط لازم امامت نمی‌داند و مقامات پیامبران و اولیا را پایین می‌آورد، درحالی‌که ادله نقلی و عقلی بر عصمت و جایگاه والای آنان دلالت دارد. مدعی یمانی در باب ایمان به ملائکه و ایمان به معاد نظریه خاصی ارائه نکرده است.

واژگان کلیدی: حقیقت ایمان، اقسام ایمان، مراتب ایمان، متعلقات ایمان، مدعیان مهدویت، احمدالحسن بصری؛ مدعی یمانی، یمانی.

استاد راهنما: خانم دکتر اعظم وفایی

نگارنده: فاطمه پیری

چکیده

پژوهش حاضر با عنوان «گستره اطاعت از شوهر در قرآن کریم با تأکید بر شبهات» به بیان مصادیق اطاعت از شوهر در درون و بیرون خانه در دو نگاه وجوبی و استحبابی و نیز بیان شبهات پیرامون آن تدوین شده است و در آن از شیوه توصیفی و تحلیلی استفاده شده است. این پژوهش به جهت ارائه مصادیق جزئی اطاعت از شوهر و تعیین گستره وجوبی و ندبی آن مورد ضرورت است و در سه فصل پیرامون اطاعت از شوهر بحث شده و حاصل آنکه؛ طبق آیه ۳۴ سوره مبارکه نساء مرد به عنوان قوام و سرپرست خانواده تعیین شده است و با توجه به تصریح آیه، زن باید مطیع امر مشروع شوهر خویش باشد در این میان عوامل مختلف؛ اجتماعی، فرهنگی، عاطفی و روانی و جنسی به عنوان چالش‌های اطاعت‌پذیری مطرح شده است که قرآن و حدیث راه کارهای برون رفت از آن را بیان نموده است. اطاعت‌پذیری زن با توجه به مبانی مختلفی که دارد، در دو نگاه کلان؛ یعنی تمکین عام و تمکین خاص یا استمتاع جنسی مورد تأکید است و در این حوزه زن باید مطیع امر شوهر باشد و برای خروج از منزل، به جز موارد اضطراری و نیز انجام واجبات، باید رضایت شوهر را جلب کند.

واژگان کلیدی: گستره اطاعت از شوهر، تمکین، قرآن، شبهات.

چکیده پایان نامه های سطح ۳
رشته فقه و اصول

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین مهدی زندیه
نگارنده: سعیده ایمانی شاد

چکیده

قواعد فقهی احکام شرعی کلی هستند که بر مصادیق شان که احکام جزئی هستند، منطبق می شود. یکی از قواعد فقهی پر کاربرد که مبنای قوانین و احکام مختلف و متعدد قرار می گیرد، قاعده نفی عسر و حرج است. مقصود از این قاعده این است که در دین اسلام هیچ حکمی که موجب حرج و مشقت غیر متعارف مکلفین گردد، وضع و تشریع نشده است. مستندات فقهی قاعده آیات قرآن و روایات مأثوره از معصومین علیهم السلام است. یکی از کاربردهای این قاعده در حوزه مسائل و حقوق زنان است. از جمله به پرسش اصلی این تحقیق که اگر زن در شئون زندگی زناشویی با عسر و حرج مواجه گردد، مقتضای قاعده نفی عسر و حرج چیست و منشأ چه دگرگونی در اختیارات وی می شود، پاسخ می دهد. تبیین صحیح حدود اختیارات زن در روابط خانوادگی و زندگی زناشویی و مقتضای قاعده نفی حرج، سبب جریان عدالت در حقوق زنان و مانع ظلم و بی عدالتی و تأثیر نامطلوب آن بر روابط خانوادگی می شود. این موضوع ضرورت پرداختن به این قاعده را دوچندان می کند. استدلال به قاعده نفی حرج در حقوق خانواده و زنان میان فقهای معاصر تبلور بیشتری یافته است. در این نوشتار به شیوه توصیفی و تحلیلی و با تکیه بر آراء فقهای امامیه، پس از تبیین قاعده نفی حرج، حقوق و احکام اولیه هر یک از زوجین در موضوعات گوناگونی از جمله مهریه، نفقه، تمکین خاص، خروج زن از منزل، اسکان، طلاق، فسخ نکاح و ازدواج موقت بیان شده و به نقش و تأثیر قاعده نفی حرج در اختیارات زن در

زمان پدید آمدن عنوان ثانوی حرج پرداخته است. از بیان مطالب این موضوع قابل برداشت است که با نگاه جدی تر به قاعده نفی حرج و با توجه به وسعت و نقش آفرینی این قاعده، می توان بسیاری از مسائل و مشکلات در حوزه حقوق زنان و خانواده را مرتفع نمود. در نظام پیچیده کنونی زندگی بشر و ظهور و بروز موضوعات جدید مرتبط با زنان و خانواده، بهره مندی از قاعده نفی حرج در مواردی که مقتضی موجود است، می تواند نمودار پویایی، رشد و بالندگی فقه شیعه باشد.

واژگان کلیدی: قاعده عسر و حرج، اختیارات، زوجه، خانواده.

استاد راهنما: خانم دکتر مرضیه اسکندرجوی
نگارنده: فاطمه مهابادی

چکیده

در علم اصول وقتی حجیت ظواهر گفته می‌شود، مقصود صحت استناد به ظواهر کتاب و سنت در استنباط حکم شرعی است. در واقع مراد از حجیت ظواهر، صحت تمسک به ظواهر قرآن و سنت برای دستیابی به حکم شرع می‌باشد که لازمه آن، منجزیت و معذرت است. به این معنا که؛ اگر مکلفی به حکم به دست آمده از ظاهر قرآن یا روایتی عمل کند، در صورتی که عمل او مطابق واقع باشد، واقع در حق او منجز است و در غیر این صورت، عمل به ظاهر برای او عذر می‌آورد. بسیاری از اخباریان، مطلقاً منکر حجیت همه آیاتند و استدلال به قرآن را مشروط به در دست داشتن تأییدی از سوی اهل بیت^{علیهم‌السلام} می‌دانند. مرحوم استرآبادی که از بزرگان این دسته از فقها می‌باشد برای این مبنا به دلائلی چند از جمله؛ نهی از عمل به غیر علم در آیات، نهی از عمل به غیر علم در روایات، وجوب احتیاط و پرهیز از شبّهات، ممنوعیت عمل به متشبّهات، اختصاص فهم قرآن به ائمه و لزوم کسب یقین از طریق اهل بیت^{علیهم‌السلام} استدلال کرده است. در مقابل این دسته از فقهاء بخش اعظم دیگری از فقهای شیعه که به اصولیون معروف هستند و از اعظام ایشان مرحوم شیخ انصاری می‌باشد، قائل به حجیت ظواهر قرآن هستند و عقیده دارند آنچه از روایات استفاده می‌شود این است که هر کسی توان درک «مجموع قرآن» را ندارد و درک کامل قرآن مخصوص ائمه طاهرین^{علیهم‌السلام} است و لازمه سخن اخباری‌ها این است که به احادیث اهل بیت^{علیهم‌السلام} نیز نتوان عمل کرد؛ چرا که احادیث نیز عام و خاص، محکم و متشابه،

ناسخ و منسوخ دارند. بنابراین، چنانچه دلیلی بر حجّیت قول شارع وجود داشته باشد، فرقی بین حجیت و ظواهر قرآن و روایات معصومین وجود ندارد و باید ظواهر همگی ادله از جمله روایات نیز از حجیت ساقط شود. هم‌چنین پذیرش سخن شما، منجر به کنار رفتن قرآن از دایره دین می‌شود؛ زیرا در صورتی که تنها مرجعی که باید به آن رجوع کرد، اخبار و روایات باشد، مواردی مانند روایات تحریف، خود قرآن را نیز از اعتبار می‌اندازد.

واژگان کلیدی: اصولیون، اخباریون، شیخ انصاری، ملا امین استرآبادی، حجیت ظواهر، عمل به اخبار، ظواهر کتاب.

چکیده پایان نامه های سطح ۳
رشته فلسفه و کلام اسلامی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر علی شیروانی
نگارنده: سیده لیلا هاشمی

چکیده

یکی از پرسش‌های اساسی در مورد دین، سؤال درباره گستردگی یا محدود بودن قلمرو آن است. مقصود از قلمرو دین در این نوشتار، جنبه مفهومی و مصداقی دارد که شامل همه ابعاد فردی، اجتماعی، سیاسی، مادی و معنوی انسان می‌شود. هدف از پرسش مذکور یافتن تبیین معقول و قابل دفاع از قلمرو دین است. تفحص در کلام شهید مطهری، علامه طباطبایی و آیت الله مصباح یزدی نشان می‌دهد که دین در همه ابعاد دخالت دارد. در آثار آنها چنین مطالبی مشهود است. با توجه به اینکه مهندس بازرگان در باره قلمرو دین در قبل و بعد از انقلاب نظری متفاوت دارد، در نوشتار حاضر تلاش شده است تا حد امکان، قلمرو دین از دیدگاه ایشان در قبل و بعد از انقلاب تفکیک شود؛ سپس هر یک از آنها جداگانه بررسی، تحلیل و نقد شوند. در مجموع به نظر می‌رسد جامعیت و گستردگی دین از دید ایشان مغفول مانده است. هرچند قبل از انقلاب دیدگاهی حداکثری داشته‌اند؛ ولی بعد از انقلاب از نظر خود عدول کرده و دیدگاه حداقلی را برگزیده‌اند. با توجه به اینکه دیدگاه ایشان با اشکالاتی مواجه است، نظریه‌های مطرح شده از سوی متفکران اسلامی چون؛ شهید مطهری، علامه طباطبایی و آیت الله مصباح یزدی تا حدودی از مشکلات پیش‌رو کاست و در عین حال دخالت دین را در همه ابعاد بشری در نظر گرفت.

واژگان کلیدی: آخرت، دنیا، دین، دین حداقلی، دین حداکثری، سکولاریسم، قلمرو دین.

روش و شیوه ایلست برای تبیین مهدویت

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین حسین الهی نژاد

استاد مشاور: خانم فاطمه رجبی

نگارنده: رقیه ذوالفقاری چوبوقلویی

چکیده

مسأله مهدویت یکی از باورهای مهم و اصیل اسلام بوده که دارای زیربنای دیرینه‌ای است و مورد قبول همه گروه‌های اسلامی اعم از شیعه و سنی می‌باشد. البته حوزه مهدویت به عنوان یک حوزه پرطرفدار و اثربخش، نیازمند بازشناسی و تحلیل درست و دقیق و شناسایی منابع روایی با نگرش‌ها و رویکردهای حدیث‌شناسانه می‌باشد. از این رو، قبل از بحث پیرامون هر مطلب، ابتدا با بهره‌گیری از روایات اسلامی به شناخت واقع‌نگرانه درباره مسأله مهدویت و گزاره‌های آن توسط ائمه معصومین پرداخته می‌شود. در این پژوهش روش‌های ائمه معصومین در وصف رخداد‌های آخرالزمان، ظهور حضرت و مسائل مرتبط با آن از جمله نزول حضرت عیسی ، خروج دجال، تشکیل حکومت جهانی مهدوی، وظایف منتظران در این عصر، طول عمر حضرت و برخی مسائل دیگر، طرح و بررسی خواهد شد. این تحقیق بر آن است که بر اساس سخنان ائمه معصومین به هم‌پوشانی این فاصله زمانی و تفاوت‌های فکری میان انواع مخاطبان پرداخته و نشان دهد که ایشان جهت فرار از تنگنای واژگانی و تقریب افق فکری میان مخاطبان، طبق مقتضیات زمان خود از روش‌های متفاوت استفاده نموده‌اند. در این پژوهش مسائل مربوط به مهدویت از جنبه منابع روایی، تاریخی، کلامی و... بررسی و ضمن توجه به تألیفات روایی مهدوی از عصر صدر اسلام تا زمان حاضر، احادیثی از کتب شیعه و سنی به عنوان نمونه ذکر می‌شود. به همراه

شرح روایات، درباره روش‌هایی که معصومین نسبت به مقتضیات زمانی خویش به کار برده‌اند، بحث شده و همچنین به روش‌های روایی از جنبه علمی، عملی، گفتاری، تبشیری و... اشاره و در نهایت، روایات طبق این روش‌ها تحلیل می‌شود.

واژگان کلیدی: روش، روش‌شناسی، مهدویت، روش گفتاری، روش تقریر، روش علمی و عملی.

امربین‌الامرین از منظر علامه طباطبائی رحمته‌الله و امام خمینی رحمته‌الله

استاد راهنما: جناب حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد مهدی گرجیان
استاد مشاور: جناب حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر یارعلی کرد فیروزجایی
نگارنده: رضوان عظیمی

چکیده

امربین‌الامرین و نقش قضا و قدر در افعال و آثار انسانی از غامض‌ترین مباحث عقیدتی است که بسیاری از عقلای عالم در درک و فهم آن به بیراهه رفته و پیدایش گروه‌هایی چون جبریه و مفوضه را باعث شده‌اند؛ لذا در این مقاله بر آن شدیم که این مسأله را از دید و منظر دو عالم و عارف بزرگ امام خمینی و علامه طباطبائی مورد بررسی قرار دهیم؛ در توضیح مختصر، انسان دارای دو جهت وجود و ماهیت است که وجود واقعی، و ماهیت سایه‌ای از واقعیت و دنیایی و دنی است، حال این وجود که مبداء تاثیر است خود عین ربط به حضرت حق است و تناقض در اینجا رخ می‌نماید که وجودی که غیر مستقل است چگونه مبداء تاثیر است؟ اهمیت پاسخ به این سؤال در مباحث عقیدتی آنقدر زیاد است که کسی که تفکری صحیح نسبت به آن نداشته باشد دنیا و آخرتش را تباه کرده است؛ چرا که انسان معتقد به جبر خود را رها در سرنوشت می‌داند و کوششی برای زندگی مادی و معنوی خود نخواهد کرد و تفویضی نیز خود را مختار مستقل و خدای دیگری می‌شمارد. در پاسخ به این پرسش علامه بیشتر با دیدی نقل‌گرایانه و کلامی و فلسفی و امام خمینی رحمته‌الله علاوه بر اینها از منظر عرفانی نیز به اثبات امر بین‌الامرین پرداخته‌اند و هردو با طی مسیری گاه همسان و گاه مغایر به این نکته رسیده‌اند که: امر بین‌الامرین یعنی اضطرار در عین اختیار و اختیار در عین اضطرار؛ چرا که تمام مبادی آثار متقوم به حق‌اند و مشیت مخلوق ظهور مشیت حق متعال و عین ربط و

تعلق به مشیت اوست هر چند در بند اختیار مخلوق و در بیان عرفانی، آمیختن عشق با جبر یا تفویض، اهانت و سوء معرفتی نسبت به عشق است چرا که کسی که به درجه‌ای از عشق و محبت خداوند رسیده است و هیچ جدایی و دوئیتی بین خود و خدا نمی‌بیند، خداوند و اختیاراتش، عین اختیار او می‌شود. پس تمام چون و چراها و تکلف‌های کلامی در یک رابطه محبت آمیز ذوب خواهد شد.

واژگان کلیدی: علامه طباطبائی ره، امام خمینی ره، امر بین الامرین.

بررسی بازنمایی تراژیک رنج در واقعه عاشورا

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین مهدی داودآبادی فراهانی

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین عبدالله متقی زاده

نگارنده: فاطمه سعیدیان

چکیده

رنج بخش جدایی ناپذیر زندگی بشر است. انسان همواره در اندیشه علت و چرایی رنج هایش بوده است. یافتن معنا برای رنج های زندگی می تواند رنج ها را قابل تحمل و حتی لذت بخش کند. واقعه ی عاشورا یکی از رنج بارترین حوادث عالم است. این رنج که بر قهرمانی مقدس و والا تحمیل شده است، رنجی مقدس و تعالی بخش است. از آنجا که در بازنمایی این رنج مقدس برکاتی مترتب است؛ ائمه معصومین علیهم السلام تأکید بر یادآوری این رنج مقدس داشته اند. این پژوهش تلاش کرده است یکی از راه های تاثیرگذار یادآوری رنج عظیم عاشورا را بررسی کند. هنر تراژدی یکی از قالب های نمایشی است که می تواند رنج را به عنوان یک امر تراژیک به نمایش درآورد. رنج در تراژدی معنادار و حکمت آمیز است و نتیجه بازنمایی آن تطهیر و تزکیه است. این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که چگونه می شود رنج عاشورا را در قالب تراژدی بازنمایی کرد؟ این پژوهش با روش اسنادی و کتابخانه ای به صورت توصیفی - تحلیلی، بازنمایی رنج عاشورا در قالب تراژدی بررسی کرده است. این پژوهش با تطبیق رنج های عاشورا با مؤلفه های امر تراژیک به این نتیجه رسیده است که واقعه عاشورا دارای مؤلفه های تراژیک است و می توان رنج بزرگ امام حسین علیه السلام و یاران گرامی اش را در قالب تراژدی بازنمایی کرد.

واژگان کلیدی: بازنمایی، رنج، تراژدی، واقعه ی عاشورا.

استاد راهنما: خانم دکتر فاطمه رجبی

نگارنده: شوکت زینلی

چکیده

سلفیه فرقه‌ای از اهل سنت و پیروان ابن تیمیه حرانی و محمد بن عبدالوهاب است. امامیه اثنی عشری نیز فرقه‌ای از شیعه است که قائل به امامت امامان دوازده گانه بعد از پیامبر ﷺ در رهبری و هدایت جامعه اسلامی است. ربوبیت خداوند از افعال او و از مراتب توحید نظری است و به معنای وابستگی همه مخلوقات به خالق و آفریننده در تمام شئون وجودی است که شامل ربوبیت تکوینی و ربوبیت تشریعی است. سلفیه اعتقاد به توحید ربوبی را برای ورود به اسلام کافی نمی‌داند و تا شخص در عمل و عبادت متوجه خدا نباشد، کافر است. اما از نظر امامیه ممکن نیست که انسان، خداوند را تنها رب عالم بداند و در تمام شئون وجودی‌اش محتاج به او باشد، اما در عمل و عبادت غیر او را طلب کند. بدیهی است این تفاوت و اختلاف ناشی از مشی فکری و مبانی اعتقادی دو فرقه مذکور است. در این پژوهش علاوه بر بیان مبانی اعتقادی دو فرقه و همچنین ادله توحید ربوبی، نگاه و رویکردی تطبیقی به مساله تفاوت سلفیه و امامیه نه تنها به تفاوتها و اختلافات بلکه به نقاط مشترک نیز پرداخته شده است. مهم‌ترین اختلاف در مبانی اعتقادی، پذیرش و عدم پذیرش حکم عقل در استنباط و تبیین اصول اعتقادی است که از سوی امامیه پذیرفته شده و از سوی سلفیه رد شده است و یکی از نتایج این روش فکری، تفاوت در تبیین و اثبات توحید ربوبی است. بیان این نکته لازم است که با وجود منابع مشابه در مسائل اعتقادی، اختلاف قرائت نصوص دینی در سایر ادیان نیز وجود دارد و امری بدیهی و اجتناب ناپذیر است و آنچه حائز اهمیت است، این است که دامن زدن به این نوع از اختلافات و دشمنی میان مسلمانان هرگز به سود آنان نبوده است و هشیاری و بیداری مسلمانان را می‌طلبد.

واژگان کلیدی: حجیت حکم عقل، سلف صالح، امامیه، سلفیه، توحید ربوبی.

اہل بیتؑ از دیدگاه سلفیان

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید مهدی علیزاده موسوی
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین دکتر مهدی زندیہ
نگارنده: زہرا کردلو

چکیده

در طول تاریخ پر فراز و نشیب اسلام با روی کار آمدن فرقه‌های مختلف، بدعت‌هایی با افراط و تفریط در خصوص تکریم و تجلیل اہل بیتؑ بنیان نہادہ شد. از جملہ این مکاتب، مکتب سلفی‌گری است کہ توسط احمد بن عبد الحلیم معروف بہ ابن تیمیہ در قرن ہفتم بنیان نہادہ شد. او در فقہ و اعتقادات پیرو احمد بن حنبل محسوب می‌گردد. ولی اجتہادات جدیدی داشت کہ در سخنان و مطالب پیشینیان کمتر اثری از آن یافت می‌شد. مہم‌ترین مبنای ابن تیمیہ اعتقاد کامل و صد در صد بہ پیروی از سلف تا قرن سوم و توجہ تام بہ مآثورات وارده از گذشتگان است. بعد از مرگ ابن تیمیہ با وجود تلاش‌های شاگردانش از جملہ ابن قیم جوزی این مکتب بہ حاشیہ راندہ می‌شود، تا این کہ در قرن دوازدهم همان محتوا در ظاہر بدعت‌های جدیدی توسط محمد بن عبد الوہاب ظہور می‌کند. ابن تیمیہ در ظاہر خود را محب اہل بیتؑ می‌داند. ولی در عمل، یکی از مہم‌ترین مبانی اعتقادی وی در جایگاہ و عظمت اہل بیتؑ است. وہابیت نیز با اینکہ در عرف ادعای حب اہل بیتؑ را دارند، ولی در ہیچ کدام از کتاب‌های تاریخی و کلامی آن‌ها نامی از اہل بیتؑ بہ میان نیامدہ است و حتی مسند احمد بن حنبل را کہ پیرو اویند، جزء صحاح ستہ نمی‌دانند. یادآور می‌شود بر اساس روایات صحیح در منابع معتبر اہل سنت، مصداق اہل بیتؑ در آیہ تطہیر؛ حضرت علی، حضرت فاطمہ،

امام حسن و امام حسین (ع) است. بنابراین در این تحقیق در مورد مفاهیم واژگان کلیدی یعنی اهل بیت (ع)، سلفیان، وهابیت، صحابه بحث شده است. همچنین بحث‌های مختلف دیگر هم چون دیدگاه سلفیان متقدم درباره اهل بیت (ع)، دیدگاه سلفیان میانی، سلفیان متأخر و نوسلفیان راجع به اهل بیت (ع)، مطالبی آورده شده است. اما در رابطه با اهمیت موضوع باید گفته شود تاکنون تحقیق جامعی در مورد نگاه سلفیان به جایگاه و عظمت اهل بیت (ع) به صورت منسجم و گسترده که همه طیف‌ها و جریان‌های مختلف سلفیان را در بر بگیرد، صورت نگرفته است. این پژوهش در پی آن است که جایگاه و عظمت اهل بیت (ع) را در نگاه و اندیشه سلفیان مورد بررسی و نقد قرار بدهد و اعتقادات واقعی ابن تیمیه و طیف‌ها و جریان‌های مختلف اعتقادی سلفیان نسبت به اهل بیت (ع) را بیان کند. امید است آن چه شایسته این مقام است مورد پژوهش واقع شود و حقیقت‌ها بیان گردد.

واژگان کلیدی: اهل بیت (ع)، سلفیان، وهابیت.

چکیده پایان نامه های سطح ۳
رشته تاریخ اسلام

مطالعه تطبیقی جایگاه زن در فرهنگ ایرانیان و ترکان از برآمدن غزنویان تا پایان خوارزمشاهیان

استاد راهنما: دکتر سید حسین فلاح زاده

نگارنده: زهرا زارعی

چکیده

چند زن از همسران پادشاه یا حاکم در دوره‌های مختلف در ایران توانستند وارد عرصه‌های سیاسی و اجتماعی شوند غیر از این زنان هیچ‌گونه مداخله‌ای در امر سیاسی به صورت مستقیم نداشتند. سؤالی که در این تحقیق درصدد پاسخ به آن بودیم، این است که جایگاه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی زنان در فرهنگ ایرانیان و ترکان از برآمدن غزنویان تا پایان خوارزمشاهیان چگونه بوده است؟ در پاسخ، فرضیه تحقیق به این صورت می‌باشد: به نظر می‌رسد زنان در سه دوره غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان در عرصه فرهنگی، اقتصادی و سیاسی در مقایسه با ایرانیان نقش بیشتری داشتند. در زمان حکومت ترکان در ایران، به قدرت سیاسی و اهمیت زنان برمی‌خوریم. در این دوره‌ها تلاش ایرانیان بر حفظ فرهنگ و تمدن خود بوده که در این میان زنان در جامعه ایرانی که بنا بر سنت قبیله‌ای حقوقی بالاتر از آنچه داشتند، دریافت کردند. به نظر می‌رسد توجه ترک‌ها در برخی موارد به زنان بیشتر از ایرانیان بوده است. زنان در امور اقتصادی، سیاسی و مسائل گوناگون همپای مردان خود فعالیت داشتند. هم‌چنین بعضی از آنان اموال و دارایی خاصی داشتند و به مناصب مهم مملکتی نائل و در موقع لزوم عهده دار زمام امور قبیله می‌شدند. در دوره غزنویان زنان نقش خود را به صورت غیرمستقیم و در راستای اقدامات سیاسی مثل مسأله جانشینی پادشاهان و نظایر آن ایفا کرده‌اند. در

این دوره ازدواج‌های سلاطین با دختران حاکم رایج بود که بیشترین هدف آن سیاسی بود. در دوره سلجوقی که زمینه نفوذپذیری سنت‌های قبیله‌ای شدید شد و مانند گذشته تعصبات مذهبی نداشتند زنانی که مستقیماً وارد عرصه سیاست شدند و در کار سلطنت همسران خود شریک بودند، فراوان است. عصرخوارزمشاهی نیز از نظر حکومت زن در ایران از دوره‌های مهمی به شمار می‌رود. در تاریخ‌ایران اسلامی نیز زنانی حکومت کرده و توانستند کشور را با تدبیر مدیریت کنند.

واژگان کلیدی: زن، فرهنگ، غزنویان، سلجوقیان، خوارزمشاهیان.

چکیده پایان نامه های سطح ۳
رشته اخلاق و تربیت اسلامی

نقش شادی و نشاط در تحکیم روابط خانوادگی و راحتهای ایجاد آن از منظر اسلام

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین حسین دیبا
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین سید محمد صادق موسوی نسب
نگارنده: زهراسادات امیدی

چکیده

نشاط و شادابی از نیازهای روحی و فطری انسان است که به عنوان مهم‌ترین عامل رضایت‌مندی در خانواده است و بی‌توجهی به آن باعث افسردگی اعضای خانواده می‌شود و خانواده مناسب‌ترین نظام برای تأمین نیازهای روحی و معنوی بشر است و بهترین بستر را برای تأمین امنیت و آرامش روانی اعضا، پرورش نسل و برآورده ساختن نیازهای عاطفی افراد فراهم می‌آورد و شادی در بالندگی همسران و در بروز استعدادها و خلاقیت افراد نقش اساسی ایفا می‌کند. هدف از طرح این مسائل رسیدن خانواده به آرامش و امنیت است که در سایه این امنیت انسان به کمالات معنوی می‌رسد. بحث مهم نشاط و شادابی از صدر اسلام به گونه‌های مختلف مورد تأیید و توجه قرار گرفته است و در مورد نشاط و شادابی تحقیقات زیادی صورت گرفته است و مفهوم شادی در قرآن مجموعاً ۲۵ بار با الفاظ مختلف؛ فرح، سرور و... آمده است. در این تحقیق به روش توصیفی-تبیینی سعی شده است که با رویکرد تفسیری به تعریف نشاط و شادابی، انواع نشاط و شادابی و به عوامل درونی و بیرونی نشاط و شادابی در خانواده پرداخته شود. در نتیجه نشاط و شادابی یکی از عوامل مؤثر برای رسیدن انسان به کمالات معنوی است. اسلام همواره مسلمانان را به دوری از غصه و غم و ترش‌روئی و گرفتگی توصیه فرموده است. با مراجعه به آموزه‌های دینی می‌توان این مسأله را به دست آورد که شادی و سرور، جایگاه ویژه‌ای در سبک زندگی اسلامی

دارد. اهل بیت اهتمام ویژه‌ای به این مسأله داشته‌اند و سعی کرده‌اند در چارچوب سبک زندگی اسلامی حدود و ثغور شادی و سرور ممدوح را مشخص کنند.

واژگان کلیدی: شادی، نشاط، خانواده، همسر، فرزندان.

استاد راهنما: حجت‌الاسلام والمسلمین محمد جواد فدایی
نگارنده: زهرا سادات حسن پور اونجی

چکیده

انسان موجودی است که ناگزیر با به عرصه هستی می‌گذارد و در مسیر زندگی با رخداد‌های متفاوتی روبرو می‌شود. بدون تردید بروز مشکلات و سختی‌ها زمینه‌ساز تلخ‌کامی است؛ گاه افرادی که در معرض ناملایمات قرار می‌گیرند ناخودآگاه از آرامش فاصله گرفته و به انواع مختلف بحران‌های روحی مبتلا می‌شوند. برای بازگشت به تعادل روحی می‌توان راهکارهای خردمندانه را جستجو کرد. در این میان چاره‌اندیشی‌های مکاتب عرفانی و تجربی آموزه‌های وحیانی، هم به ترمیم، هم به تعادل، هم به تعالی، آن‌هم متناسب با فطرت انسانی می‌پردازد که می‌توان در پرتو آنها از بسیاری معضلات جلوگیری کرد. تاب‌آوری مجموعه‌ای از تدابیری است که می‌تواند آسیب‌دیدگان مصائب و رنج‌ها را یاری نماید. پژوهش حاضر راهکارهای تاب‌آوری را از منظر آیات و احادیث ائمه علیهم‌السلام با رویکردی متفاوت و از سه منظر بینشی، انگیزشی و کنشی ارائه می‌کند. ره‌آورد این پژوهش برای افراد در معرض ابتلائات و مصیبت‌ها این است که از آموزه‌های وحیانی بیاموزد چگونه با تغییر زاویه دید خود و تحول در نگرش و بینش خود می‌تواند انگیزه‌های جدیدی بیافریند تا در برابر شرایط سختی که مواجه است تسلیم نشود، چگونه در جهت کاهش رنج خود گام‌های نتیجه‌بخشی بردارد، از آسیب‌های احتمالی پس از ابتلاء مصون بماند و چگونه موقعیت‌های چالش برانگیز را سکوی جهش و تعالی خود قرار دهد.

واژگان کلیدی: تاب‌آوری، عوامل، موانع، راهکار.

چکیده مقالات پامانی سطح ۲

چکیده

از دغدغه‌های انسان از آغاز تاریخ تا کنون، چیستی روح و ارتباط با آن است. به همین دلیل، بسیاری از سودجویان، با ادعای ارتباط با ارواح پاک، مردم را فریب می‌دهند. هدف پژوهش حاضر، بررسی و تبیین شیوه‌های صحیح «ارتباط انسان و ارواح طیب» است؛ تا با این شناخت، از شیوه‌های نادرست و دروغین آن مانند «ازدواج و نامزدی با شهدا» اجتناب شود. موضوع تحقیق، مربوط به مباحث کلامی، روش گردآوری اطلاعات، کتابخانه‌ای و پردازش آن، به صورت توصیفی و تحلیلی است. بر اساس یافته‌های تحقیق، ارتباط با ارواح پاک، دو بخش ارتباط یک‌سویه و دوسویه دارد. ارتباط یک‌سویه با روح پاک، گاه به وسیله روح طیب و گاه به وسیله انسان آغاز می‌شود مانند؛ ارتباط غیبی فرشتگان با انسان و آمرزش‌خواهی انسان برای شهدا و اهل قبور. ارتباط دوسویه نیز، در عالم بیداری یا خواب محقق می‌شود مانند؛ دیدار اصحاب با اهل بیت (ع) در بیداری و دیدن فرشتگان در رؤیا به وسیله حضرت زهرا (ع). این ارتباط‌ها، برای هرانسانی، امکان وقوعی دارد. ارتباط یک‌سویه، عموماً نیازمند شرایط خاصی نیست. درحالی که ارتباط دوسویه، بسته به درجه ایمان فرد، هدف و ضرورت ارتباط، متغیر است.

واژگان کلیدی: ارتباط با ارواح، ارواح طیب، ارواح برزخی، ارتباط با ملائکه،

ارتباط با انبیاء و اولیاء، ارتباط با صالحان.

رابطه صداقت و سلامت معنوی جامع بر اساس بیانیه گام دوم

ریحانه یابری محمد

چکیده

تأثیر ارزش‌های معنوی-اخلاقی چون صداقت، یکی از مهم‌ترین فضائل اخلاقی در جهت تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و از ابزارهای مهم در تعاملات اجتماعی سالم و از ضروریات زندگی اجتماعی است که در آیات قرآن و روایات مورد تأکید واقع شده است. و با توجه به نقش بنیادین معنویت و اخلاق در فصول هفت‌گانه بیانیه رهبری، کلید واژه راستگویی در بین خلیقات، نیکو شمرده شده است. این تحقیق تلاشی است در جهت تحقق این هدف مهم، بر پایه مبانی اسلامی رابطه صداقت و سلامت معنوی جامعه و عوامل تاثیرگذار برجسته‌ای از جمله تقوا و الگوپذیری از مسئولین (که نقش بسزایی در ایجاد گسترش این مؤلفه اخلاقی در بین افراد یک جامعه دارد)، بررسی شده است. این تحقیق، که به صورت تحلیلی-توصیفی براساس مطالعات متون دینی است نشان می‌دهد که میزان شاخص صداقت در آموزه‌های دینی، از جمله نماگرهایی است که علاوه بر ایجاد سرمایه اجتماعی که تابعی از فضیلت‌های معنوی-اخلاقی آن جامعه است، در تقویت جامعه سالم نیز نقش کلیدی دارد و در نهایت نحوه اثرگذاری صداقت، نشان از تأثیر مثبت و معناداری در جامعه سالم است.

واژگان کلیدی: بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، جامعه سالم، روابط اجتماعی،

سلامت معنوی، صداقت.

ریحانه یابری محمد

چکیده

انسان‌هایی که در تعاملات اجتماعی خود دارای مؤلفه اخلاقی صداقت و وفای به عهد هستند، اعتبار و منزلت اجتماعی استوار و پایدارتری نسبت به دیگر افراد دارند چرا که تجربه‌ای که مردم از تعاملات با آنان دارند، نشان داده است آنان دارای صداقت در کلام و اعمال هستند و به تعهدات و مسئولیت‌هایشان عمل می‌کنند و مصلحت و منافع فردی را بر منافع اجتماعی ترجیح نمی‌دهند. هم‌چنان که در آیات قرآن، روایات و سیره عملی پیامبر (ص) به روشنی نقش مثبت و تأثیرگذار این دو مؤلفه اخلاقی مورد تبیین و تأکید واقع گردیده و دین مبین اسلام، مسلمانان را به اموری توجه داده است که با عمل به آن، اعتماد متقابل را در اجتماع تقویت و تحکیم نموده است و موجب همبستگی اجتماعی می‌شود. از جمله آن امور، صداقت و وفای به عهد در میان مسلمین است. و هرگونه خیانت در پیمان‌ها و عهد‌ها و دروغ‌گویی را در هر سطحی مورد مذمت و نکوهش قرار داده است. این تحقیق، که به صورت تحلیلی - توصیفی براساس مطالعات متون دینی اسلامی بررسی شده است، نشان می‌دهد که میزان شاخص مؤلفه اخلاقی صداقت و وفای به عهد در آموزه‌های دینی، نقش فزاینده و تأثیرگذاری در ایجاد سرمایه اجتماعی اعتماد دارند.

واژگان کلیدی: اسلام، اعتماد، صداقت، وفای به عهد.

لیلا مرادعلی

چکیده

دشمنان برای رسیدن به مقاصد خود از بیشترین راهی که می‌توانند استفاده نمایند، تغییر سبک زندگی مردم است. بهترین راه شناسایی عواملی که جامعه را در معرض این نفوذ قرار می‌دهند، مراجعه به آیات قرآن و سخنان معصومین به ویژه حضرت علی (ع) در نهج البلاغه است. شناخت راه‌های مقابله با نفوذ فرهنگی می‌تواند سبکی از زندگی اسلامی را در اختیار ما قرار دهد. از جمله این راهکارها تمسک به قرآن، احیای امر به معروف و نهی از منکر، مقابله با اشرافی‌گری، دوست نپنداشتن دشمنان و نهادینه کردن ارزش‌ها در جامعه می‌باشد.

واژگان کلیدی: نفوذ، نفوذ فرهنگی، راهکارهای مقابله با نفوذ.

چکیده

یکی از شیوه های قرآن برای تبیین و آموزش مفاهیم تربیتی، استفاده از مَثَل است. قرآن با بیان امثال متنوع و حکیمانه، درباره زنان مؤمن و کافر، انسان را به تفکر و تعقل وادار می دارد و راه درک و فهم بهتر مفاهیم تربیتی را هموار می سازد. خداوند در سوره حشر آیه ۲۱ می فرماید: «...و این مثلها را برای مردم می زنیم باشد که آنان بیندیشند». هدف از بیان مَثَل های قرآن به تصریح خود قرآن، هدایت و تذکر است که با تعقل و اندیشیدن حاصل می شود. هدف از این پژوهش تبیین تربیتی - آموزشی مَثَل های قرآن پیرامون معرفی الگو برای زنان مؤمن و کافر است. این نوشتار با روش توصیفی - تحلیلی سامان یافته و جمع آوری داده های آن به شیوه کتابخانه ای است. یافته های این پژوهش نشان می دهد دین اسلام برخلاف ادیان دیگر، نگاه متفاوتی به زن دارد و در واقع به زن شخصیت می دهد.

واژگان کلیدی: تمثیل های قرآن، زنان مؤمن و کافر، الگوهای زنان.

جایگاه و آثار محیط زیست در سبک زندگی اسلامی با تاکید بر بیانات مقام معظم رهبری

فاطمه ژیان کرمانی

چکیده

اسلام مکتبی جامع است که آموزه‌های ارزشمندی در همه ابعاد زندگی بشر دارد. همه دستورات الهی حیات‌آور است و در واقع دین مجموعه‌ای از وظایف و اصول علمی و عملی است که تمام ارزش‌ها و دانش لازم را با خود به همراه می‌آورد. دین نه تنها یادگیری علوم را ترغیب می‌کند و افراد مستعد را به مطالعه علمی - غیبی ترغیب می‌کند، بلکه طرح‌های کلی بسیاری از علوم و مبانی جامع بسیاری از علوم تجربی، صنعتی و نظامی و مانند آن را فراهم می‌کند. در این مقاله، از طریق مطالعات کتابخانه‌ای، موضوع محیط زیست که امروزه در ایران و سایر کشورهای در حال توسعه اهمیت دارد، بر اساس بیانات مقام معظم رهبری بررسی شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که باید از مباحث نظری تا اقدامات داخلی پیش رفت و توجه عمومی به مردم و دستگاه‌های اجرایی به سمت مشارکت جمعی برای دستیابی به جامعه‌ای پر جنب و جوش، سالم و عاری از آلودگی برای نسل‌های فعلی و آینده صورت گیرد زیرا تأمین محیط و بستری سالم نقطه آغازین دست یافتن به جامعه‌ای سالم و پویا است.

واژگان کلیدی: بیانات مقام معظم رهبری، جایگاه، محیط زیست، سبک

زندگی اسلامی.

بررسی جایگاه و آثار ورزش در سبک زندگی اسلامی با تاکید بر بیانات مقام معظم رهبری

فاطمه ژیان کرمانی

چکیده

ورزش، تفریح و سرگرمی سالم که به جسم و عقل نشاط می‌بخشد، از اصول ضروری در زندگی انسان‌ها است. از آنجایی که اسلام دین فطرت است این تمایل را به رسمیت شناخته و آن را تأیید و تحکیم کرده است؛ اما هنوز مفهوم و مصادیق آن در قالب یک الگوی علمی ارائه نشده‌اند؛ حال آن‌که امروزه ورزش یکی از اموری است که به عناوین مختلف در جهان مطرح شده است و گروه‌های زیادی به شکل‌های گوناگون با آن سر و کار دارند. از دیدگاه اسلام انسان در پیمودن راه کمال و تقرب، همواره با سه امر مرتبط به یکدیگر سر و کار دارد؛ فرد، جامعه و عالم هستی، انسان نیز سه بعد جسمانی، عقلانی و نفسانیت دارد که عبارت است از؛ تزکیه، تربیت و آموزش. همه ابعاد وجود انسان، توأم و موازی همواره مورد توجه آیین نجات بخش اسلام بوده است.

واژگان کلیدی: بیانات مقام معظم رهبری، تربیت بدنی، جایگاه، سبک زندگی اسلامی، ورزش.

زهرا چهاردانگه

چکیده

اندیشه انقلابی و عملکرد انقلابی لازمه تغییر و اصلاح ساختاری و تحولات اساسی در هر جامعه‌ای است. مقصود از انقلابی‌گری، نوعی طغیان و عصیان علیه نظم حاکم موجود برای برقراری وضع مطلوب. هر زمانی که اوضاع جامعه از جهت عدالت اجتماعی و مسائل سیاسی و اقتصادی در شرایط نامساعدی باشد، اولین و بهترین اقدام استفاده از ظرفیت‌های انقلابی جامعه است، چرا که تنها افراد با روحیه انقلابی این توانایی را دارند تا با اقدام و عمل به موقع و صحیح، تحولات صحیح و اساسی ایجاد نمایند و مفسد را ریشه‌کن کنند. در این پژوهش ضمن ارائه اساسی‌ترین ویژگی‌های عملی برای انقلابی‌گری با عنوان تدابیر عملی یک فرد انقلابی و مصلحت‌سنجی، اولویت‌بندی صحیحی در تدابیر و اصول مهمی برای مصلحت‌سنجی ارائه کرده است که این تدابیر باید در زمینه فردی و بعد در زمینه اجتماعی به کار گرفته شود.

واژگان کلیدی: انقلابی‌گری، تدابیر عملی، فعلی و عملی، مصلحت‌سنجی،

مطهری.

چکیده

دین مبین اسلام در راستای نیل انسان به سعادت، اجر و پاداش اخروی، راهی به نام تکلیف فراروی او گشوده است. پا نهادن در این طریق، شرایط و ضوابط ویژه‌ای از جمله بلوغ، عقل، قدرت و اختیار لازم دارد. پس بالغان و عقلا می‌توانند با طی این مسیر، به آن غرض دست یابند. ولی در این بین بعضی از انسان‌ها، فاقد شرایط تکلیف‌اند و پا در این مسیر نگذاشته و فرصت گزینش مسیر درست را نداشته‌اند. اطفال مشرکان از این دسته هستند و چون قطع به عدل الهی داریم، می‌دانیم که اراده خدا به محرومیت آنان از رسیدن به سعادت تعلق نخواهد گرفت و این، چالش و مسأله‌ای است که از دیرباز، اذهان بسیاری را از متفکرین را به خود معطوف داشته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که هشت نظریه در خصوص حال اطفال مشرکان طرح گردیده که قول صحیح، دائر مدار بین این سه قول است: ۱- ورود به بهشت ۲- امتحان شدن در آخرت ۳- تفویض به علم الهی. روش پژوهش و تحقیق در آن نیز آمیزه‌ای از روش عقلی و نقلی بوده و داده‌ها و اطلاعات آن از راه اسناد نوشتاری و نرم افزارهای علمی گردآوری و تبیین شده است.

واژگان کلیدی: آخرت، اطفال، فرجام، متکلمان، مشرکان.

مطهره طوبایی

چکیده

موضع دین مبین اسلام درباره همسایه، اخلاق و آداب همسایه‌داری، قابل تأمل است. قرآن کریم در آیه ۳۶ سوره نساء حق همسایه را در امتداد حق بندگی، والدین، ارحام و ایتم یادآور می‌شود. پاره‌ای از روایات حرمت همسایه را هم طراز حرمت مادر معرفی نموده و برخی آموزش انسان را در گرو رضایت همسایه دانسته و بعضی دیگر رعایت حقوق همسایه را از علامات شیعه قلمداد می‌کنند. احسان و نیکوکاری، یاری‌رسانی، خوش اخلاقی، خیرخواهی، شکیبایی بر آزار، عفو و گذشت، فروتنی، احوال‌پرسی و دلجویی و... از مهم‌ترین بایسته‌ها و شایسته‌های اخلاقی در رفتار با همسایگان در زندگی اجتماعی است. به نظر می‌رسد که توجه علمای دین به این آداب و اصول اخلاقی از جایگاه ارزشمند و تأثیر شگرف آنها در بهبود روابط همسایگی حکایت دارد. بنابراین می‌توان از سیره عملی این بزرگان به عنوان الگو و سرمشق در زندگی بهره‌وافر برد. یکی از مسأله‌های مهم جامعه اسلامی امروز اخلاق معاشرت روحانیون و عالمان دین می‌باشد. یکی از ساحت‌های مهم معاشرت اجتماعی، همسایه‌داری است. این پژوهش با رویکرد مسأله‌محور به بررسی سیره عالمان دین در همسایه‌داری و یافتن اصول اخلاقی آن و تطبیق مستندات آن در آیات و روایات پرداخته است. در حالی که در پژوهش‌های پیشین با رویکرد موضوع‌محور و بیشتر به اخلاق و آداب همسایگی در متون دینی بسنده شده است.

واژگان کلیدی: اصول اخلاقی، سیره علمای دین، همسایه، همسایه‌داری.

زهره فصیحی دستجردی

چکیده

کفویت بین زن و مرد به این مفهوم که به صورت نسبی با هم برابری داشته باشند، باید هم در مرحله خواستگاری و هم در مرحله ازدواج مدنظر باشد. از آنجا که خواستگاری مقدمه ازدواج است، بحث کفویت که اساس زندگی بر آن بنا می‌شود، باید در لحظه خواستگاری بررسی شود و چنانچه زنی هم کفو مرد نیست، مرد به خواستگاری او نرود و زن غیر هم کفو خود را به خواستگاری نپذیرد. هم کفو بودن از چند منظر قابل بررسی است که شامل دین، مذهب، عدالت و سایر امور اجتماعی می‌شود. از جنبه دینی مسلمان هم کفو مسلمان دانسته می‌شود و از نظر مذهبی هم می‌توان گفت دو نفر که از یک مذهب باشند هم کفو یکدیگر خواهند بود. حال این سوال مطرح می‌شود که آیا موارد استثنایی وجود دارد. در مورد بحث عادل و فاسق بودن نیز این پرسش مطرح می‌شود. به نظر می‌رسد تنها کفویت در دین الزام دارد به نحوی که ازدواج زن مسلمان با مرد غیر مسلمان باطل است. اما استثنا این است که مرد مسلمان می‌تواند با نیت ازدواج موقت، از زن اهل کتاب خواستگاری کند. در مورد تساوی در مذهب، نسبت به ازدواج زن امامیه با غیر امامیه دو قول یکی منع و دیگری کراهت مطرح شده است که ظاهراً قول به کراهت غالبی است. نسبت به عدالت و فسق در خواستگاری هم تنها قول به کراهت وجود دارد و کسی قائل به حرمت نشده است. در سایر مباحث مثل توانایی مالی، سلامت، شغلی، میزان تحصیلات و غیره هم حکم الزام‌آور در رعایت کفویت نیست، جز آن که نسبت به برخی از بیماری‌ها و نقصان‌ها، حق فسخ قرار داده شده است اما این اختیار شخص است که عقد نکاح را فسخ کند یا به عقد رضایت دهد. نقش عرف در مسائل اجتماعی نمی‌تواند نادیده انگاشته شود و با توجه به اختلاف عرف در زمان‌ها و مکان‌های مختلف، باید عرف صحیح مد نظر باشد تا از بروز اختلافات شدید و جدی در زندگی مشترک جلوگیری شود.

واژگان کلیدی: کفویت، خواستگاری، خطبه، همسان همسری، فقه امامیه.

گزارش کرسی های علمی-ترویجی
و نشست های علمی-پژوهشی

کرسی علمی-ترویجی «بررسی نظریه پوشش اسلامی بارویکرد تنزیلی»

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین عبدالکریم بهجت پور

استاد ناقد اول: حجت الاسلام والمسلمین سعید داودی

استاد ناقد دوم: حجت الاسلام والمسلمین محمد عشایری

دبیر علمی: خانم مریم مدملی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۱/۲۳

به همت معاونت پژوهش مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه و با همکاری مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران و پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، کرسی علمی-ترویجی با موضوع «بررسی نظریه پوشش اسلامی بارویکرد تنزیلی» روز دوشنبه مورخ ۱۴۰۰/۱/۲۳، در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه برگزار شد. این نشست با حضور حجت الاسلام والمسلمین عبدالکریم بهجت پور به عنوان ارائه دهنده بحث، حجج اسلام والمسلمین سعید داودی و محمد عشایری به عنوان ناقدان و خانم مریم مدملی به عنوان دبیر علمی در سالن اجتماعات مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه خواهران کار خود را آغاز کرد.

در ابتدای این نشست حجت الاسلام والمسلمین بهجت پور به ارائه بحث در مورد «بررسی نظریه پوشش اسلامی با رویکرد تنزیلی» پرداخت و گفت: در این باره آیات فراوانی در سوره‌های مختلف قرآن هم‌چون؛ سوره‌های؛ بقره، آل عمران، قمر، نجم، احزاب، نور، ممتحنه و مطرح شده است. در بحث پوشش اسلامی بسیاری از آیات بر عفاف تأکید دارند و شاید تنها یک آیه در مورد مسئله حجاب آمده باشد که در این موارد نیز پوشش سر به طور خاص در بحث عفاف مطرح شده است.

مدیر حوزه‌های علمیه خواهران با اشاره به آیه ۵۹ سوره احزاب، بیان داشت: در این آیه پوشش سر نیز مطرح شده است که نشان دهنده شخصیت جامعه مؤمنین است. در این آیه، پوشش سر به این صورت مطرح شده که جلابیب بپوشند به طوری که از بالا به پایین بر آنها مسلط شود و این امتیازی باشد تا زنان مؤمنه از دیگر جوامع شناخته شوند؛ مسأله پوشش در واقع یک معرف شخصیت است تا طمع هرزگان نسبت به بانوان قطع شود.

حجت الاسلام والمسلمین بهجت پور خاطرنشان کرد: وقتی ما به نزول آیه سوره احزاب توجه می‌کنیم، می‌بینیم که حکم تکلیفی و وجوبی پوشش اسلامی در جامعه تازه مسلمان برای وقتی است که جامعه اسلامی و شخصیت اسلامی شکل بگیرد و این پوشش معرف این جامعه باشد.

وی حکمت پوشش اسلامی را دفع آزار عنوان کرد و گفت: رعایت پوشش اسلامی بعد از شکل‌گیری شخصیت و جامعه اسلامی و به ویژه دفع آزار، امری لازم و ضروری است. ما برای این که ویژگی‌هایی که یک شخصیت مسلمان و جامعه مسلمان را مشخص می‌کند، رعایت کنیم باید شاخصه‌هایی را به عنوان بینش، گرایش و رفتار در خود نهادینه کنیم تا ما را به عنوان مسلمان بشناسند.

وی در ادامه وظیفه مربیان و مدیران اجتماعی را ترویج و نهادینه کردن شخصیت اسلامی در جامعه از راه تعلیم و تربیت عنوان کرد و اظهار داشت: باید نوباوگان و نوجوانان را با فرهنگ جامعه دینی آشنا کنیم تا به هنگام بروز و ظهور در جامعه فرصت درک پوشش اسلامی و لوازم آن را درک کنند.

حجت الاسلام والمسلمین بهجت پور با بیان این که اگر کسی لوازم پوشش اسلامی را پذیرفت باید هنجارهای آن را نیز رعایت کرده و جامعه عمل ببوشاند، ادامه داد: طرح مسئله تنزیل در پوشش اسلامی به این معنا نیست که هر کس از یک نقطه آغاز باید شروع کند و تا به نقطه اوج برسد، بلکه هر کس در هر مرحله‌ای به جامعه اسلامی پیوست باید مراتب و هنجارهای پوشش در این جامعه را رعایت کند.

وی با اشاره به آیه ۳۵ سوره احزاب، تصریح کرد: براساس این آیه خداوند پوشش اسلامی را علامت مؤمنه بودن زنان و معرف شخصیت آنان معرفی کرده است.

مدیر حوزه‌های علمیه خواهران، پوشش را وسیله حرمت نهادن بر مؤمنان برشمرد و گفت: یکی از کارهای مهمی که باید در جامعه امروز صورت بگیرد این است که در مسئله پوشش اسلامی، تمرکز بیشتری روی خواهران مؤمنه داشته باشیم و آنها را به عنوان الگو معرفی کنیم. خداوند در آیه ۳۱ سوره نور حد پوشش اسلامی را مطرح کرده است.

در ادامه این کرسی ترویجی حجت الاسلام والمسلمین داودی به عنوان ناقد به سخنرانی پرداخت و افزود: درست است که حجاب یا همان پوشش اسلام مساوی با عفاف نیست، ولی برای واکسینه کردن جامعه و حفظ عفاف، نیاز است این پوشش را رعایت کنیم. البته منظور این نیست که هر کس پوشش ندارد، بی عفت است، ولی باید به عفت جامعه نیز توجه داشته باشیم؛ چون عدم پوشش ممکن است عفت جامعه را به مخاطره بیندازد و زمینه را برای بی عفتی مهیا کند. وقتی مسئله عفت‌مندی مطرح می‌شود بیشتر جامعه را در نظر دارد و فقط منظور خود شخص نیست.

در بخش بعدی نشست حجت الاسلام والمسلمین عشایری نیز به ارائه نکاتی در مورد پوشش اسلامی پرداخت و گفت: باید بررسی کنیم که نظریات مطرح شده در این باب موضوعیت دارند و یا طریقت؟ و این که گزاره پوشش که

معرف شخصیت زن مطرح می‌شود آیا تعبدی است و یا عقلی؟ تا به نتایج بهتری در مسئله پوشش اسلامی دست پیدا کنیم.

در پایان حجت‌الاسلام والمسلمین بهجت‌پور به ارائه نکات پایانی بحث پرداخت و بیان داشت: جامعه اسلامی وقتی به یک تراز خاصی در پوشش می‌رسد، اشخاص هم باید خود را موظف به پوشش تراز کنند و هنجارها و ملزومات اجتماعی را رعایت نمایند.

وی با بیان این که حجاب شرعی علامتی برای زنان وابسته به جامعه اسلامی است، گفت: پوشش هنجار جامعه اسلامی است و حکومت اسلامی نیز ضمن رعایت هنجارها باید زیرساخت‌های تربیتی برای این نوع پوشش در جامعه را ایجاد کند.

نشست علمی-پژوهشی «بررسی تجربی تحول بعد عاطفی ایمان در دوره کودکی و نوجوانی»

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر حیدری

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۶

به همت معاونت پژوهش و با همکاری گروه فلسفه و کلام اسلامی موسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه و به مناسبت هفته پژوهش در راستای مبحث ایمان پژوهی، مطابق با قطب فکری- فرهنگی تعمیق باورهای دینی، نشست علمی-پژوهشی؛ «بررسی تجربی تحول بعد عاطفی ایمان در دوره کودکی و نوجوانی» در تاریخ ۹۹/۹/۲۶ با حضور استاد محترم حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر حیدری به صورت آنلاین برای طلاب مؤسسه معصومیه برگزار شد.

در ابتدای نشست حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر حیدری به تعریف ایمان از منظر علامه طباطبائی رحمته الله و شهید مطهری پرداخت و اظهار داشت: ایمان به خدا از مهم ترین موضوعاتی است که بشر از گذشته های دور تاکنون با آن روبرو بوده و به توضیح و تفسیر آن از زوایای گوناگون پرداخته است. در تعریف ایمان، بسیاری از صاحب نظران علم کلام و تفسیر، به بیان دیدگاه خود درباره مفهوم «ایمان» پرداخته اند. در این میان، علامه طباطبائی معتقد است که ایمان، علم

به چیزی است، همراه با سکون و اطمینان به آن و گره خوردن قلب بر مدلول آن. ایمان به چیزی، با مجرد علم به آن چیز حاصل نمی‌شود. آیات قرآن دلالت بر این دارد که ایمان همسان علم نیست. از نظر علامه طباطبایی، علم به چیزی و جزم به اینکه آن چیز حق است، در حصول و اتصاف به ایمان کفایت نمی‌کند، بلکه افزون بر آن، گره خوردن قلب بر مدلول آن، به گونه‌ای که عمل را فی الجمله در پی داشته باشد نیز ضروری است.

هم‌چنین، شهید مطهری حقیقت ایمان را تصدیق یا تسلیم قلبی می‌داند. به نظر وی، حقیقت ایمان، تسلیم قلب است. تسلیم زبان یا فکر و عقل اگر با تسلیم قلب توأم نباشد، ایمان نیست. تسلیم قلب مساوی است با تسلیم سراسر وجود انسان و نفی هرگونه جحود و عناد. به گفته شهید مطهری، ایمان به هر چیزی عبارت است از: تسلیم و تصدیق به واقعیت آن چیز، آن گونه که هست. پس، ایمان مرکب از سه جزء است: یکی درک و تشخیص و شناخت آن چیز، آنچنان که هست. دوم، تسلیم در برابر واقعیت آن متناسب با واقعیتش. سوم، عشق و محبت به آن چیز.

در ادامه حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حیدری به مولفه‌های ایمان اشاره کرد و گفت: ایمان دارای سه مؤلفه است: ۱. علم و شناخت ۲. عاطفه و محبت، ۳. تسلیم، التزام و پذیرش. وجود هر سه مؤلفه در تحقق ایمان به خدا امری ضروری می‌باشد. در این میان، حوزه عاطفی، با علاقه، انگیزش، نگرش، قدردانی و ارزش‌گذاری سر و کار دارد و به احساس درونی انسان نسبت به یک چیز مربوط می‌شود. هر چند تعاریف متعددی از عاطفه ارائه شده است، اما منظور ما از عاطفه در این جا، کل طیف احساسات اعم از ترس، شادی، احترام، محبت، تنفر و ... می‌باشد. از این رو، عاطفه به عنوان یکی از مؤلفه‌های ایمان به خدا، عبارت است از: احساس درونی مؤمنان نسبت به خداوند و نیز احساس درونی آنان که برخاسته از ایمان‌شان است.

آیات متعددی از قرآن کریم بر وجود مؤلفه عاطفی در ایمان دلالت می‌کنند. در این آیات، از یک سو ایمان همراه و هم‌گام با سکون، آرامش، تسلیم، اطمینان و ... بیان می‌شود و از سوی دیگر، این آیات برخی حالات عاطفی و هیجانی را بیان

می‌کنند که مؤمنان از خود بروز می‌دهند یا از آنها انتظار می‌رود که در خود متجلی سازند. مانند ترس از خدا، خشیت، محبت، خشوع و ...

هم‌چنین تحقیقاتی که در زمینه مراحل تحول مفهوم «دعا» انجام شده، به ما کمک می‌کند تا درک بهتری از عاطفه ایمانی به عنوان یک مؤلفه ایمان به خدا داشته باشیم. مطابق تحقیقات گلدمن، الکایند و وولی، درباره مراحل درک مفهوم دعا، نشان می‌دهد کودکان در سن ۹ تا ۱۲ سالگی است که به تدریج، دعا را به عنوان گفت‌وگوی با پروردگار و راه تقرب جستن به خدا مطرح می‌کنند.

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حیدری در ادامه بحث، به تفاوت‌های تجربه احساس ایمانی در دوره نوجوانی با دوره کودکی اشاره کرد و گفت: فرایندهای شناختی، عوامل اجتماعی و فرایند هویت‌یابی در این دوره، نه تنها زمینه درک و توجه به احساسات ایمانی و میل به پاسخ‌دهی را فراهم می‌کند، بلکه نوجوان را قادر می‌سازد تا اولاً، تمایلات و احساسات خود را با دیگر تمایلات و احساسات مقایسه و ارزش‌گذاری نماید. ثانیاً، خود را نسبت به آنها متعهد سازد و وفاداری خود را به آنها اعلام نماید. ثالثاً، تحقق شخصیت خود و فلسفه‌ای را برای زندگی در نظر بگیرد. بنا بر این، برای نوجوانی که به دنبال هویت‌یابی است و خداوند در زندگی او حضور چشم‌گیری دارد، می‌تواند میل به ارتباط با خدا و تجربه احساس ایمانی به یک عطش و جست و جوی جدی تبدیل شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر حیدری در انتهای نشست، نتایج بررسی‌های تجربی و میدانی بُعد عاطفی ایمان به خدا در کودکان و نوجوانان را مورد توجه قرار داد و اظهار داشت: آنچه تاکنون بیان شد، نگاهی عمدتاً نظری و بر اساس اصول و قواعد روان‌شناختی، به تحول مؤلفه عاطفی ایمان است که لازم است به صورت تجربی و میدانی مورد آزمون قرار گیرد. علاوه بر این، همان‌گونه که در بسیاری از تحقیقات دینی در دهه‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است، دینداری در دو جنس دختر و پسر متفاوت است. تحقیقات متعدد در مناطق مختلف جهان، نتایج مختلفی به بار آورده است. برخی پژوهش‌ها، مؤید وجود تفاوت در سطح و چگونگی دینداری و گرایش زنان و مردان به سوی خدا است.

در حالی که برخی دیگر از یافته‌ها، این مطلب را تأیید نکرده و تفاوت در این زمینه را نشان نمی‌دهند. با توجه به تفاوت‌های عمده‌ای که در ساختار، احکام و آموزش و حتی اجرا و آغاز شکل‌گیری و مفاهیم و انجام تکالیف دین اسلام، بین دو جنس وجود دارد، مسأله تحول محتوا و مراحل تحول مؤلفه عاطفی ایمان به خدا در دو جنس نیز یکی از زمینه‌های عمده پژوهش در این مورد محسوب می‌شود.

دکتر حیدری به پژوهش میدانی خود که با هدف بررسی مراحل تحول مؤلفه عاطفی ایمان به خدا در کودکان و نوجوانان، با روش مقطعی انجام شده، اشاره نمود و بیان کرد: تعداد ۱۹۸ دانش آموز دختر و پسر ۷ الی ۱۷ ساله شهر قم، به صورت تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. داده‌های پژوهش بر پایه روش بالینی و از طریق مصاحبه انفرادی نیمه ساخت یافته، گردآوری و توسط پنج کارشناس نمره‌گذاری شدند. داده‌ها با روش تحلیل واریانس مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان می‌دهد که با افزایش سن، سطح عاطفه ایمانی نیز افزایش و دگرگون می‌شود. هم‌چنین بر پایه نتایج به دست آمده، روند تحول مؤلفه عاطفی ایمان به خدا در کودکان و نوجوانان دارای چهار مرحله است: احساس خدا، به عنوان موجودی مهربان، درددل کردن با خدا، داشتن رابطه نزدیک و صمیمانه با خدا، داشتن حس شکرگزاری یا شرمندگی در مقابل خدا. هم‌چنین، مقایسه نمرات دختران و پسران بیانگر تفاوت معنادار دو جنس در این مؤلفه، و بالاتر بودن نمره دختران نسبت به پسران است.

نشست علمی- پژوهشی «آشنایی با قلمرو مطالعات روان شناختی تحول ایمان»

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر نوذری

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۵

به همت معاونت پژوهش و با همکاری گروه فلسفه و کلام اسلامی موسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه

در ابتدای نشست حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر نوذری به صورت آنلاین برای طلاب مؤسسه معصومیه برگزار شد.

تعریف ایمان پرداخت و اظهار داشت: ایمان به خدا از مهم ترین و اساسی ترین مقولات دینی و شالوده دین داری محسوب می شود و شناخت ماهیت و ابعاد مختلف آن و تلاش برای تحققش ضرورت است. ایمان به معنای شناخت انسان از خدای یگانه است که سبب محبت انسان به خدا، التزام و اطاعت انسان از خداوند می شود. فرد دیندار برای التزام و اطاعت از خداوند متعال، به تعالیم دینی

رو می آورد. از سوی دیگر می توان ایمان را در حوزه های مختلف مورد بررسی قرار داد. ما در این نشست، مطالعات روان شناختی تحولات ایمان مورد بحث قرار می دهیم. مفروض روان شناسان در رویکرد تحولی به ایمان این است که اولاً شکل گیری ایمان امری تدریجی است و پایه های اولیه آن در کودکی فراهم می شود. البته فرد در نوجوانی می تواند به فهمی معنادار از آن دست یابد. تحول در آن نیز به منظور دستیابی به مراحل بالاتر برای کسانی که این راه را انتخاب می کنند و کوشش مجدانه دارند، استمرار پیدا می کند. یک روان شناس با واقعیتهای به نام ایمان سرو کار دارد.

ایشان در ادامه افزود: از منظر روان شناس، شناخت ها و باورهای دینی فرد در طول مدت زندگی از بدو تولد تا کهنسالی در حال تغییر است. همچنین احساسات دینی مانند حس محبت، توکل، ترس از خدا و ... در حال تغییر است. همین طور عمل کردن و التزام به تعالیم دینی نیز در حوزه های مختلف فردی، اجتماعی، سیاسی در طول زندگی فرد تغییر می یابد. همچنین ایمان بر اساس اصول و قواعد عامی در حال تغییر است. روان شناس معتقد است ایمان و دین از ساختار و فیلتر ساختار سازمان روانی انسان عبور می کند. روان شناس، تغییرات ایمان را در بعد شناختی، عاطفی، رفتاری، التزامی با استفاده از نظریه ها و ابزار و روش های روان شناسی مورد مطالعه و تحقیق قرار می دهد. در حقیقت، روان شناسی تحول ایمان، حوزه ای از روان شناسی دین است که تغییرات در ایمان (باور، احساس، التزام و عمل) را در طول زندگی از تولد تا پیری توصیف و تبیین می کند و در نتیجه این مطالعات، اصول و قواعد عام پدیداری تغییرات ایمان در هر مرحله از زندگی مشخص می شود.

در ادامه بحث، حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر نوذری به تبیین قلمرو و محدوده تحول ایمان در انسان اشاره کرد و گفت: نقطه آغازین فرایند تحول ایمان در انسان، زمان انعقاد نطفه و نقطه پایانی آن لحظه مرگ است. سوال مهمی که در این جا مطرح است این است که ایمان امری اکتسابی یا فطری است و اگر فطری است چگونه قابل مشاهده و بررسی است؟ در پاسخ به این سوال می توان گفت که

ایمان عمدتاً دارای رویکردی فطری است و همچنین ریشه اکتسابی دارد و سبب تغییر شناخت و تفکر ایمان می‌شود.

انسان در اکتساب ایمان، صرفاً با ابزار استدلال عقلانی و منطقی درگیر گزینش‌های ایمانی و حل مسائل زندگی نمی‌شود، بلکه با استدلال در مفهومی گسترده‌تر که عواطف و تجربه‌های گذشته را به کار می‌گیرد، درگیر حل مسائل می‌شود. تحول در ایمان و مؤلفه‌های آن در خلال زندگی با مجموعه ابعاد تحولی مرتبط است و همان‌گونه که تحت تأثیر آنها متحول می‌شود، می‌تواند بر آنها تأثیر بگذارد و آنها را متحول سازد. به عبارت دیگر، سطوح تحول روانی انسان از طریق الگوهای شناخت و استدلال اخلاقی و عاطفی بر ایمان اثر می‌گذارد. همچنین عمل و زیستن مؤمنانه نیز، در یک کنش متقابل با ابعاد درونی، تحول ایمان را ممکن می‌سازد.

استاد نودری به این نکته اشاره داشتند: در واقع، ایمان با میزان تسلیم و خضوع و خشوع و چشم‌پوشی از شئون خود، رابطه مستقیم و با خودبینی و خودخواهی رابطه معکوس دارد. بافت اجتماعی، اجتماع و سنت دینی و فرهنگ در طول زندگی گسترده‌تر می‌شود و موجب می‌شود انسان همیشه در معرض ارتباط با گروه‌ها و سازمان‌های مختلفی قرار بگیرد و از این طریق بر شکل‌گیری و تحول ایمان اثر بگذارد. روان‌شناسان، مراحل تحول ایمان را در طول عمر به پنج یا هفت مرحله تقسیم بندی می‌کند. نتیجه بررسی‌ها در موضوع تحول ایمان حاکی از پنج مرحله ایمانی متمایز و متوالی است که در گستره سنی تولد تا بیست و دو سالگی ظاهر می‌شود و هر مرحله نسبت به مرحله قبل از ویژگی تمایز یافتگی انسجام و جامعیت بیشتر برخوردار است. هر مرحله روان‌شناختی تحول ایمان به طور کیفی متمایز از مراحل دیگر است و فهم ما از ایمان در هر مرحله، تغییر کیفی پیدا می‌کند.

در انتهای بحث، حجت‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر نودری به فواید مطالعات روان‌شناختی تحول ایمان اشاره کرد و اظهار داشت: بر مبنای تحول بعد ایمان، حوزه تربیت دینی به طور جدی تحت تاثیر قرار می‌گیرد. پژوهش‌های روان

شناختی تحول ایمان، مباحث ایمانی را از انحصار اقلیت نخبه خارج می‌کند و برای عموم قابل استفاده می‌کند. به علاوه ارائه چنین مباحثی می‌تواند زمینه توصیه‌های آموزشی و تربیتی را فراهم سازد. نیاز مراکز آموزشی به ویژه آموزش و پرورش که آموزش دین و ایمان از رسالت‌های اصلی آن به حساب می‌آید، ایجاب می‌کند محققان متخصص در زمینه معارف دینی و روان‌شناسی تحولی، تحقیق درباره شکل‌گیری و تحول ایمان و دیگر مفاهیم دینی را دل‌مشغولی اصلی خود بدانند؛ چراکه چنین پژوهش‌هایی می‌تواند مبنایی علمی برای برنامه‌ریزی درسی، تعیین اصول و روش‌های آموزشی، تعریف نقش و کنش معلم دینی و رابطه معلم و شاگرد و تعیین رسالت مدرسه در اختیار برنامه‌ریزان قرار دهد. امروزه بسیاری از نزاع‌ها در زمینه آموزش دین در آموزش و پرورش به خاطر کمبود چنین تحقیقاتی است. ایجاد معیار و مبنا در حوزه سیاست‌گذاری دینی، سنجش دینداری، از فواید دیگر بررسی در این حوزه به شمار می‌رود.

نشست علمی-پژوهشی «اخلاق و هنرهای مدرن»

استاد ارائه دهنده: جناب آقای نصرت الله تابش

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۲۹

به همت معاونت پژوهش و با همکاری گروه اخلاق و تربیت اسلامی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه سبک زندگی، نشست علمی-پژوهشی «اخلاق و هنرهای مدرن» در تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۲۹ با حضور استاد محترم جناب آقای نصرت الله تابش به صورت حضوری و آنلاین برای طلاب مؤسسه معصومیه برگزار شد.

در ابتدای نشست استاد تابش در بررسی نسبت اخلاق و هنرهای مدرن، تسلط بر زبان هنر و سینما را حائز اهمیت دانست و گفت: موضوع نسبت اخلاق با هنرهای مدرن به خصوص سینما، بحث بسیار گسترده و به شدت تخصصی است. برای بررسی این نسبت، علاوه بر تسلط به نظریه‌های مختلف کلامی، فلسفی، اخلاقی و عرفانی نسبت به موضوعات اخلاقی، می‌بایست بر زبان هنر و سینما تسلط داشته باشید.

در ادامه استاد تابش به تحلیل اولین فیلم کوتاه با عنوان «گناه» پرداخت و اظهار داشت: این فیلم با موضوع انتقام است. دو نگاه در فیلم دیده می‌شود. در قسمت

اول فیلم، مرد وارد ساختمانی با پله‌های دوار می‌شود و به خانه قاتل همسرش می‌رود و در حضور پسر قاتل، او را می‌کشد. مرد هرچه از پله‌ها پایین می‌رود، به طبقه پایین نمی‌رسد و بالاخره پسر مقتول با قیچی به مرد حمله می‌کند. در قسمت دوم فیلم، مرد قصد کشتن قاتل همسر خود را دارد، اسلحه رو به طرف قاتل همسرش می‌گیرد ولی به علت حضور پسرش از این کار صرف نظر می‌کند و از قاتل می‌خواهد که به پسر اعتراف کند که همسر او را کشته است. در واقع مرد، انتقام خود را با رسوایی پدر در نزد پسر می‌گیرد. قاتل اسلحه را از انتقام گیرنده می‌گیرد ولی پسرش مانع از کشتن انتقام گیرنده توسط پدرش می‌شود. انتقام گیرنده از پله‌ها پایین می‌رود و به طبقه پایین تر می‌رسد؛ در حالی که قاتل با اسلحه به دنبال انتقام گیرنده می‌رود و فیلم در اینجا تمام می‌شود. یکی از موضوعات جذاب سینما موضوع انتقام است. مثلاً مختار نامه، موضوع انتقام خون شهدای کربلا را دارد.

در متون دینی (به طور نمونه؛ اصول کافی)، انتقام جزء جنود جهل است. امام علی علیه السلام در نهج البلاغه (حکمت ۱۸۵) می‌فرماید: «چون خشم گیرم کی آن را فرو نشانم؟ در آن زمان که قدرت انتقام ندارم که به من بگویند اگر صبر کنی بهتر است یا آن‌گاه که قدرت انتقام دارم؟ که به من بگویند اگر عفو کنی خوب است»

موضوع انتقام یک مسأله اخلاقی پیچیده است. در فیلم وقتی مرد انتقام می‌گیرد، هرچه در پله‌های پیچ در پیچ پایین می‌رود، باز در طبقه پنج است. منظور فیلم این است که مسیر انتقام، مسیر پیچیده و راه بی‌بازگشتی است و ممکن است این انتقام، باعث سلسله زنجیره انتقام شود؛ چرا که این انتقام شخصی است و مطابق قانون نیست. فلاسفه انتقام شخصی را، انتقام وحشیانه معرفی کرده‌اند؛ چرا که این انتقام منطبق بر قانون نبوده است. مسأله انتقام با مسأله تربیتی هم مرتبط است. در اصول کافی، انتقام وقتی با عدالت ترکیب می‌شود، معنای زیبا پیدا می‌کند. در حقیقت معنای تمامی عناصر اخلاقی در قاعده تبدیل و ترکیب معنای دیگری می‌یابد و اثر تربیتی می‌یابد. تحت قاعده تبدیل و ترکیب در اخلاق می‌توان بخل را به سخاوت، ترس را به شجاعت و... تبدیل کرد.

استاد در ادامه بحث به کاربرد هنر برای مدرسان اخلاق و تأثیر درونی فیلم بر عواطف افراد اشاره کردند. ایشان اظهار داشتند: هنر خلاق یک موقعیت پیچیده اخلاقی است و از دو منظر می‌توان به اخلاق و هنر نگاه کرد. یکی از آثار هنر این است که یک موقعیت پیچیده ایجاد می‌کند. در این موقعیت پیچیده است که می‌توان موضع‌گیری‌های اخلاقی فرد را ارزیابی کرد. از یک منظر، مدرسان اخلاق می‌توانند از فیلم برای آموزش مسائل اخلاقی به دانشجویان بهره گیرند. در جمهوری اسلامی هنوز به ضرورت بین هنر و اخلاق به عنوان پروژه بها نداده‌ایم. در اثر هنری، مخاطب با نمایش فیلم بدون آموزش مستقیم، بلکه از درون و با عواطف خودش با فیلم ارتباط برقرار می‌کند و اگر چیزی را از فیلم دریافت کند، چون از درون و با عواطف به آن مفهوم اخلاقی پی‌برده، احتمال تأثیر رفتار اخلاقی بر فرد بیشتر خواهد بود.

ما امر اخلاقی خوب و بد را از سنین پایین متوجه می‌شویم. در جریان‌های روان‌شناسی اخلاق بعد از پیاژه، روان‌شناسی و اخلاق را مورد پژوهش و آزمایش‌های تجربی قرار دادند. آزمایش‌هایی که در مورد ارزیابی اخلاقی بچه‌ها و بزرگترها انجام شده در قالب قصه و هنر است. یکی از معروف‌ترین آزمایش‌های اخلاقی که مربوط به لارنس کلبِرگ است، داستانی را برای کودکان، بزرگسالان و سیاست‌مداران بزرگ تعریف می‌کنند به این مضمون که، در یک شهر مردی زنش بیمار و بد حال است و به علت گرانی دارو، مرد توان خرید دارو برای همسرش را ندارد. مرد با تلاش نیمی از پول دارو را تهیه می‌کند ولی صاحب داروخانه قبول نمی‌کند دارو را به مرد بدهد. مرد هم که جان زنش در خطر است، شب دارو را می‌دزد و دارو را به همسرش می‌دهد. از کودکان، بزرگسالان و حتی سیاست‌مدارانی مثل گاندی سؤال می‌کنند که آیا اگر شما جای این مرد بودید این کار را انجام می‌دادید؟ آیا کار این مرد درست بود یا خیر؟ گاندی در جواب این سؤال گفته است: قوانین برای نجات جان انسانها وضع شده و اگر قانونی به این نکته توجه ندارد، قانون را باید کنار گذاشت و این مرد نباید مجازات شود. در این پژوهش‌های تجربی، ده‌ها قصه برای مخاطبین تعریف می‌شود و مخاطب

موضع گیری می کند و قضاوت می کند و ما بر اساس قضاوت می توانیم متوجه شویم که آیا آنها پیچیدگی های اخلاقی را درک می کنند یا نه؟ آیا او فرد منصفی هست یا خیر؟

ما خوب و بد اخلاقی را به دلایل مختلفی هم چون؛ دلایل فطری، آموزش از خانواده، مدرسه و محیط جامعه می شناسیم. بحث جذاب و پر چالش در مورد ارزش های اخلاقی، عدم انطباق اندیشه و عمل است. فاصله بین عمل اخلاقی و اندیشه اخلاقی را چگونه می توان درمان کرد؟ بچه ها قبل از سن ۵ - ۶ سالگی به حجم عمل نگاه می کنند و قادر به درک نیت رفتار دیگران نیستند؛ در حالی که از سن ۶ سالگی به بعد، قادر به درک نیت رفتار و کارهای دیگران هستند و می توانند کارهای دیگران را قضاوت کنند. از سن بلوغ به بعد، ما بخش اعظم خوبی ها و بدی ها را می فهمیم؛ مگر در یک موقعیت های پیچیده اخلاقی قرار بگیریم که تشخیص راه درست به سادگی امکان پذیر نباشد. طبیعی است در این صورت، ما نیازمند رشد اخلاقی، پیچیدگی های روانی و رشد ظرفیت های روانی هستیم تا بتوانیم موضوع را تحلیل کنیم و به قضاوت نسبی برسیم.

در ادامه بحث، استاد به بررسی موضوعات اخلاقی قضاوت کردن دیگران و عشق پرداخت. ایشان در مورد قضاوت گفت: موضوع قضاوت کردن دیگران، موضوع مبتلا به ای است که همگی درگیر آن هستیم. بسیاری از اختلاف های بین افراد، به علت قضاوت نادرست و سوء تفاهم است. یکی از فلاسفه گفته است که اگر ما آدم ها همدیگر را خوب درک می کردیم، قضاوت بی کار می شدند. در مکتب اسلام، حتی اگر قضاوت شما درست باشد، ولی روش ناعادلانه در پیش بگیرید، محکوم هستید.

موضوع دیگر، موضوع عشق، به خصوص در بین جوانان است. بالای ۵۰ درصد از دانشجویان ما در دوران دانشجویی عاشق می شوند. این تجربه های عاشقانه سه سرنوشت دارد: بعضی به ازدواج منجر می شود؛ بعضی از این تجربه ها، باعث شکست عشقی و افسردگی و بیماری های روانی می شود و بعضی از این تجربه های عاشقانه به گناه ختم می شود. در روایت آمده است: «اگر کسی عاشق

شود و پاکدامنی بورزد و در این حال از دنیا برود، شهید از دنیا رفته است»^۱. از ویژگی‌های عشق این است که مقاومت انسان را در برابر گناه کردن کاهش می‌دهد و گناه کردن را برای انسان آسان می‌کند. برای عاشق که عواطف درونیش درگیر عشق شده مقاومت در برابر گناه، بسیار دشوار است و اگر کسی این مرحله را با پاکدامنی و صبر بر گناه طی کند، شهید محسوب می‌شود.

غالب آثار ادبیات هنر جهان، در موضوع «عشق» و «مرگ» نوشته شده است. در این زمینه خواندن رمان «آنا کارنینا» نوشته «لئو تولستوی» را به شما توصیه می‌کنم. مقام معظم رهبری به هنر و ادبیات جهان مسلط هستند و آثار خوب جهانی و ایرانی را مطالعه می‌کنند و به مردم هم خواندن رمان‌های خوب را توصیه نموده‌اند. ایشان کتاب «جنگ و صلح» و «جنایات و مکافات» را چندین بار خوانده‌اند. در حالی که افراد مذهبی به مطالعه ادبیات و هنر جهانی اهمیتی نمی‌دهند. در رمان «آنا کارنینا» با دو عشق روبه رو هستیم: عشق پاک و عشق گناه‌آلود. در انتهای رمان، عشق گناه‌آلود، سرنوشت تراژدیک پیدا می‌کند و منجر به خودکشی می‌شود و بر عکس، عشق پاک سبب نزدیکی به خدا و اخلاق و ایمان قوی‌تر می‌شود.

در انتهای بحث، استاد به مفید و کاربردی بودن هنر برای دانش‌پژوهان رشته اخلاق و مشاوره اشاره کرد و اظهار داشت: اگر شما با زبان هنر و آثار خوب آشنا شوید، ابراز پر قدرتی خواهید داشت: اولاً: برای طرح با مخاطبین ثانیاً: یکی از آثاری که فیلم‌ها، قصه‌ها و نمایشنامه‌های خوب برای شما دارد این است که شما را با پیچیدگی‌های وجود انسان آشنا می‌کند. «داستایوفسکی» یکی از بزرگ‌ترین روانشناسان دنیا است، در حالی که تحصیلات روان‌شناسی ندارد. «داستایوفسکی» در آثارش آن چنان پیچیدگی‌های روحی و روانی شخصیت‌ها را به روشنی تحلیل می‌کند که شما با خواندن آثار این نویسنده، فهم و درک عمیق‌تری نسبت به انسان‌ها پیدا می‌کنید و دچار ساده‌انگاری نسبت به آدم‌ها و

۱. «مَنْ عَشِقَ فَعَفَّ ثُمَّ مات، مات شهیداً» کنز العمال، ص ۶۹۹۹.

شخصیت نمی‌شوید. مطالعه آثار فاخر برای طلاب که کار دینی و تربیتی می‌کند و به دنبال توسعه اخلاق در جامعه‌اند، بسیار ضروری و مهم است.

اخلاق یک عنصر دراماتیک است. بدون اخلاق امکان خلق زیبایی وجود ندارد. معنای هنر، خلق موقعیت عاطفی معنادار است. این عنصر با دل و عواطف مخاطب سر و کار دارد. اگر نتواند عواطف و احساسات ما را به چالش بکشد، هنر نیست، بلکه صرف آموزش است. وقتی ما به وجوه زیباشناختی متون مقدس اسلامی آشنا نیستیم، طبیعتاً تاثیرات عاطفی از متون مقدس کاهش پیدا می‌کند، در حالی که قرآن می‌فرماید: «قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» (بقره/۸۳): «با مردم به زبان خوش سخن بگویید». یکی از بزرگان در مورد این آیه می‌گوید: درباره زیبایی با مردم حرف بزنیم، خود زیبایی مهم است. جوهره هنر زیبایی است و دین ما درباره زیبایی به صورت جدی حرف زده است.

زیبایی عنصر مشترک بین همه هنرها و از جمله سینما است. در دانشگاه‌های کشور ما، یک کتاب به چاپ پنجاهم رسیده است که دانشجویان رشته هنر در مقطع کارشناسی ارشد و دکترا باید این کتاب را مطالعه کنند. کتاب مذکور، کتاب «حقیقت و زیبایی» آقای «بابک احمدی» است. در این کتاب نظریات همه فیلسوفان مهم از ارسطو، فیلسوفان قرون وسطی و فیلسوفان مدرن، درباره حقیقت و زیبایی به خصوص در مورد هنر تراژدی بیان شده است. این کتاب که برای دانشجویان مسلمان برای فهم نسبت حقیقت و زیبایی آموزش داده می‌شود، از منظر اسلام مطلبی گفته نشده است و علت این امر این است که ما تئوری عمیقی در مورد حقیقت و زیبایی از منظر دین ارائه نکردیم. در حالی که قرآن درباره زیبایی سخن گفته است و از عناصر زیبایی استفاده کرده است. یکی از مهم‌ترین وجوه قرآن، بحث قصه‌های قرآنی است، اگر شما تئوری زیبایی‌شناسی را شناسید، مطمئناً بخش مهمی از آیات قرآن را متوجه نمی‌شوید. امام رضا (ع) می‌فرمایند: «اگر مردم زیبایی کلام ما را درک می‌کردند، از ما تبعیت می‌کردند». اگر می‌خواهیم مردم از دین تبعیت کنند، می‌بایست وجوه زیبایی دین را به مردم منتقل کنیم. زیبایی حلقه رابط بین عمل و اندیشه است و اگر نتوانید عواطف مخاطب را

با زیبایی دین تقویت کنید، به عمل منجر نمی‌شود و حتی اگر منجر به عمل شود از روی عادت است و عبادت عاشقانه و از سر بی‌قراری نیست. در حالی که در روایت آمده که رسول خدا وقتی نزدیک اذان می‌شد، رنگ از رخسارشون می‌پرید و بی‌قرار ارتباط با معبود و معشوق بودند. اگر اخلاق اسلامی را تئوریزه کنیم، اخلاق جزء اساس‌ترین عناصر زیبایی است. بدون اخلاق امکان خلق زیبایی نیست.

در ادامه استاد به تحلیل فیلم با موضوع بخشش قاتل پرداختند. در این فیلم صد دقیقه‌ای، در مورد ولی دمی است که از او می‌خواهند قاتل را ببخشند و او قاتل را می‌بخشد. تمرکز فیلم بر بخشش ولی‌دم نسبت به قاتل است. در غالب فیلم‌ها با موضوع قصاص، گویی بعد از اتمام فیلم، خانواده مقتول محکوم است؛ چرا قاتل را نبخشید یا به سختی او را بخشیده است، در حالی وقتی ما با خانواده مقتول همدردی و همدلی نکنیم، وقتی از احساسات و احوال درونی مقتول بی‌خبر هستیم و درکی از آن نداریم، چطور توقع بخشش از سوی آنها را داریم. موقعیت‌های اخلاقی، موقعیت‌های پیچیده هستند و با آنچه ما در کتاب‌های اخلاقی می‌خوانیم، خیلی متفاوت است و هنر وظیفه‌اش این است که این موقعیت را به دل و اندیشه ما نزدیک کند.

سپس استاد فیلم «آخرین نوبت زایمان برای یک زوج فراموش شده» را تحلیل کردند. ایشان اشاره کرد: در این فیلم زن با تجسس در وسایل شوهرش، متوجه نامه‌های عاشقانه شوهرش با زن دیگری قبل از ازدواج می‌شود و این، سبب دوری و جدایی این زوج می‌شود. وقتی مردی در سایه عشق با شخص دیگری غیر از همسرش باشد، نمی‌تواند با همسر خود رابطه عاطفی برقرار کند. پیچیدگی‌های عواطف افراد را نمی‌توان صرفاً با امر و نهی حل کرد. مثلاً آیا گذشت نسبت ظلمی که به فرد شده آسان است؟ مشاور با یک نگاه از بالا به پایین، از فرد می‌خواهد که گذشت کند تا حال فرد خوب شود. در حالی که گذشت کردن، یک موقعیت پیچیده اخلاقی است و باید ابتدا عواطف درونی فردی که مورد ظلم قرار گرفته را درک کنیم. مداخلات روان‌شناسی توانسته است به آرامش خاطر فرد

نسبت به ظلمی که به او شده، کمک کند. امام سجاد علیه السلام می‌فرماید: «خدا به من کمک کن تا به کسی که به من ظلم کرده، خوبی کنم». انسان خیلی باید به لحاظ درونی رشد کرده باشد که بتواند به کسانی که به او بدی کرده‌اند خوبی کند. برای زمینه سازی عمل به این روایات، طلاب ما کدام روش تربیتی را انتخاب کرده‌اند تا مخاطب به ظرفیتی برسد که به کسی که به او بدی کرده، خوبی کند؟ این روایت، نیاز به حمایت و یک جریان تربیتی دارد تا ارزش آن مشخص شود. ابتدا می‌بایست جهل و ظرفیت روانی کم افراد را درمان کرد، تا بتوانند به کسی که به آنها بدی کرده است محبت کنند و با این کار، رشد شخصیتی و سعه وجودی می‌یابند.

در پایان جلسه استاد تابش به دانش پژوهان دو توصیه داشتند: اولاً رمان‌هایی که مقام معظم رهبری تأکید کردند، مطالعه کنید. خواندن رمان، شما را به انسان‌شناسی نزدیک‌تر می‌کند و به پیچیدگی‌های روانی انسان شناخت پیدا می‌کنید. تعداد زیادی رمان و نمایش‌نامه مثل نمایش‌نامه‌های شکسپیر را مطالعه کردید. شکسپیر چهارصد سال پیش در نمایش‌نامه هملت به شهود رحمانی و شیطانی اشاره کرده‌است. در بحث‌های عرفان اسلامی نیز شهود رحمانی و شهود شیطانی مورد بحث است. ثانیاً وقتی با دنیای هنر و رمان آشنا شدید، نظریه‌ها و تئوری‌های زیباشناسی را مطالعه کنید. سپس بحث زیبایی را در اسلام مورد بررسی و پژوهش قرار دهید. با این پژوهش، دریچه جدیدی از نگاه دینی به موضوع زیبایی برای شما باز می‌شود.

برای کسب اطلاعات بیشتر، طلاب می‌توانند به کتاب «مبانی زیبایی‌شناختی سینمای اسلامی» نوشته آقای تابش مراجعه نمایند.

نشست علمی «دانش تربیت دینی کودکان و نوجوان»

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمود نوذری

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۲۸

به همت معاونت پژوهش و با همکاری گروه اخلاق و تربیت اسلامی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه، نشست علمی-پژوهشی «دانش تربیت دینی کودک و نوجوان (ضرورت- محتوا- کارکرد- روش یادگیری)» در تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۲۸ با حضور استاد محترم حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمود نوذری به صورت حضوری و آنلاین برای طلاب مؤسسه معصومیه برگزار شد.

در ابتدای نشست استاد نوذری به دو موضوع اساسی در تربیت دینی اشاره کرد و گفت: در روایت آمده است: «به خدا سوگند اگر یک نفر به دست تو هدایت شود، برای تو بهتر از آن چیزی است که خورشید بر آن می تابد»^۱. در این روایت نگاه معصوم به بحث تربیت دینی انسان هاست. بحث را در قالب دو سؤال مطرح می کنم: اولاً یک کارشناس تربیت دینی کارآمد و برجسته چه ویژگی هایی باید داشته باشد و نقطه مطلوب در تربیت کارشناس تربیت دینی کجاست؟ دانش

۱. «... أَيْمُ اللَّهِ لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ غَرًّا وَجَلَّ عَلَى يَدَيْكَ رَجُلًا خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ...»

تربیت دینی، ابزاری است برای تربیت یک مربی کارآمد. ثانیاً برنامه درسی تربیت دینی چه هدفی را پیگیری می‌کند؟ اگر هدف را به خوبی ترسیم کنیم و درک کنیم می‌توانیم آن هدف را درونی کنیم. یک کارشناس تربیت دینی می‌بایست ویژگی‌های دانشی، مهارتی و انگیزشی داشته باشد اما چگونه می‌تواند از طریق این برنامه آموزشی به این سه ویژگی برسد. دانشجوی خوب در بحث تحصیل، هدف و ابزار را به خوبی شناسایی می‌کند و برای رسیدن به هدف از آن ابزار بهره می‌گیرد. این برنامه آموزشی در بهترین وجه ۶۰ تا ۷۰ درصد نیاز شما را تأمین می‌کند و بقیه را باید با تشخیص و تلاش خودتان به دست آورید.

در ادامه دکتر نوذری سه نیاز مهم در بحث تربیت دینی را برشمرد و بیان کرد: طبق نیازسنجی در سطح کشوری، در کشور سه نیاز برای کارشناس تربیت دینی داریم:

اول: نیاز به افرادی متخصص در تولید و تدوین مواد و رسانه آموزشی تربیت دینی داریم که محتوای آموزشی برای کودکان و نوجوانان تولید کنند. این محتوا با توجه به ابزار روز دنیا، می‌تواند صوت، تصویر، کلیپ و ... باشد. جای این تخصص در کشور ما خالی است و محتواهایی که در این زمینه تولید می‌شود، مبنای علمی ندارد و بر مبنای تجربه شخصی و انگیزشی افراد تولید می‌شود.

دوم: ما به مربیان کارآمد تربیت دینی نیاز داریم تا به صورت متعهدانه در صحنه حضور داشته باشند و عمیقاً به تربیت دینی کودکان و نوجوانان بپردازند.

سوم: ما به مجتهد، مدرس و پژوهشگر تربیت دینی نیاز داریم. اساتیدی که تربیت دینی را به محصلین این رشته آموزش دهند. در حوزه‌های علمیه این سه نیاز وجود دارد، در حالی که در مسیحیت از سال ۱۹۸۳ این سه نیاز مورد توجه قرار گرفته است و مثلاً در مکتب پروتستان، کتاب‌های زیادی در زمینه تربیت دینی مسیحیت نگاشته شده است و مجتهدان قوی در زمینه تربیت دینی مسیحیت پرورش یافتند.

پرسش بنیادین در تربیت دینی این است که اساساً تربیت دینی و تربیت دینی کودک به چه نیازی از نیازهای انسان پاسخ می‌دهد؟ تربیت دینی به معنای پرورش

دینداری است و دینداری هم به معنای التزام به دین و ابراز وفاداری به دین است و دین هم برای سعادت بشر است. در واقع تربیت دینی ابزاری برای سعادت انسان‌ها است. از نگاه دینی سعادت انسان منوط به سه امر است که تربیت دینی باید این سه امر را مورد توجه قرار دهد.

امر اول از منظر دین این است که انسان سعادت‌مند دیدگاه درست، حق و مطابق با واقع در مورد هستی دارد. ارتباط جهان مادی با حقایق غیر مادی به چه صورت است؟ نحوه ارتباط رأس حقایق غیرمادی (خداوند) با دنیای مادی به چه صورت است؟ با پاسخ به این سؤالات می‌خواهیم به تفسیر الهی و دینی از هستی برسیم. فرض ما این است که هر تفسیری غیر از تفسیر دینی، تفسیر نادرست و ناقصی از هستی است. این هستی با همه جلوه‌هایش، تجلی یک حقیقت واحد است و هرچه در جهان می‌بینیم عین تعلق و ربط به حقیقت واحد نامتناهی است. دومین امر در تربیت دینی این است که سبک، شیوه زندگی و لوازم زیستن مبتنی بر این تفسیر را فراهم کند. امر سوم این است که در متریان ایجاد گرایش و انگیزه کنند تا این نوع تفسیر از هستی و شیوه زندگی مبتنی بر این تفسیر را بپذیرند. امام خمینی ره در کتاب شرح حدیث عقل و جهل گفته است: «دین برای دو هدف آمده است: ایجاد تمایل انسان به زندگی معنوی و تفسیر درست از هستی».

بنابراین خداوند به صورت فطری در انسان این نیاز را قرار داده است که از این دنیای مادی محدود فراتر رود و به یک تفسیر درست و یک نوع زندگی ارزشمند دست یابد و دین در این مسیر به فطرت کمک می‌کند. از دوران غارنشینی نیاز به ارتباط با خالق و دین وجود داشته است. در قرآن کریم موضوع اتخاذ رب‌های گوناگون مطرح شده و اتخاذ رب غیر از نگاه توحیدی، همه نادرست است.

استاد نودری به علت تأسیس رشته دانش تربیت دینی پرداخت و گفت: در سنت اسلامی، کودک از طریق روش‌هایی مانند بیان روایات، شعر، داستان و تجارب شخصی با دین آشنا می‌شد، ولی در صد سال اخیر، نیازهای جدیدی به وجود آمده است که ما را بر آن داشته تا به تولید دانش، تأسیس و تربیت مربیان

رشته تربیت دینی اقدام کنیم. به معنای دیگر، امروزه چه تحولاتی در نیازها ایجاد شده که نیازهای تربیتی دینی از ساده به پیچیده تبدیل شده است؟

از تأسیس مدارس از زمان قاجار و با بازشدن مدارس و آموزش درس تربیتی دینی، به خصوص از سال ۱۳۲۰ این پرسش مطرح شد که آموزش تربیت دینی در مدارس برای دانش آموزان ۷ تا ۱۸ ساله به چه صورت باید انجام شود؟ چه هدف تربیت دینی در هر کدام از دوازده مقطع باید دنبال شود؟ چه محتوای تربیت دینی برای هر مقطع باید در نظر گرفته شود؟ در هر مقطع باید از چه روش و راهبردی برای آموزش تربیت دینی استفاده شود؟ چگونه باید مورد ارزیابی قرار گیرد؟ این سؤالاتی است که قبلاً مطرح نبوده است. در ۲۹۶ مدارس اسلامی که تا کنون تشکیل شده است، تجارب عملی در زمینه تربیت دینی داریم، لیکن اولین مرکز تخصصی دوره آموزشی تربیت دینی، در سال ۱۳۴۲ توسط مهندس سحابی در شورای عالی آموزش و پرورش تصویب و برگزار شد.

در دوران کنونی و بعد از انقلاب اسلامی، نیاز به تربیت دینی در صدا و سیما، کانون‌های مساجد و ... بیشتر احساس می‌شود. ابزارهای آموزش تربیت دینی با توجه به تکنولوژی جدید تفاوت یافته است. کودکان با ابزار کلام ارتباط برقرار نمی‌کنند. تجربیات شخصی نشان می‌دهد که دانش یک بچه ۶ ساله امروز معادل دانش نوجوان ۱۷ ساله سابق است. ماهیت تربی عصر معاصر تغییر پیدا کرده است. از نظر روانی، کودک و نوجوان امروز متفاوت از کودک و نوجوان سابق است. سؤالات زیادی در این زمینه مطرح است. در دوران معاصر همه چیز تغییر کرده است و به لحاظ ارتباطات جهانی، کودک و نوجوان ما در تعامل با جامعه بین‌المللی است و در نتیجه در زمینه تربیت دینی نیز هدف، مربی، متربی، روش و محتوا و ابزار باید بر اساس تحولات روز، جدید و کارآمد شود تا بتواند به رسالت خود عمل کند.

قبل از انقلاب اسلامی، آموزش و پرورش پیگیر تربیت دینی کودکان و نوجوانان بود. بعد از انقلاب در حوزه تربیت دینی، در آموزش و پرورش دوره تربیت معارف اسلامی تأسیس شد. در حوزه علمیه، مرحوم راستگو در

دفتر تبلیغات اسلامی در زمینه تربیت دینی کودک فعالیت کرد و مریبان زیادی را در این زمینه پرورش داد. مؤسسه امام خمینی در حوزه تربیت دینی شروع به کار کرد تا اینکه حوزه علمیه خواهران به این نتیجه رسید که یک دوره تربیت دینی کودک و نوجوان با این عناوین و سرفصل‌ها برگزار کند.

استاد نوذری در انتهای جلسه به بررسی محتوای واحدهای آموزشی رشته تربیت دینی کودک و نوجوان پرداخت و اظهار داشت: دانش‌پژوهان این رشته باید بررسی کنند که این ۱۰۷ واحد آموزشی در زمینه تربیت دینی چه مقدار از نیاز آنان را تأمین می‌کند و چه نواقصی دارد. سؤال اصلی یک متخصص تربیت دینی که در ذهن خود دانه آن را می‌کارد؛ چگونگی تغییر مطلوب در دینداری کودکان و نوجوانان است؛ چرا که طلاب این رشته می‌بایست جوابگوی نیازهای امروز جامعه اسلامی باشند و اگر جوابگوی این نیازها نباشند، دشمن، دین‌داری فرزندانمان را از بین می‌برد؛ در نتیجه حضور عالمانه و متعدانه طلاب در این زمینه ضروری است.

نیازهای جدیدی در حوزه تربیت دینی کودک و نوجوان به وجود آمده است. تربیت دینی همان پرورش دین‌داری است. برای پرورش این بذر، چه دانش‌ها و مهارت‌هایی باید کسب شود؟ سطح انگیزشی متخصص این رشته چه مقدار باشد و چگونه آن را باید تأمین کند؟ علاقه و استعداد فرد در کدام یک از تخصص‌های این رشته مانند: مربی، تهیه محتوای آموزشی و رسانه، تدریس و پژوهش است؟

حدود ۲۲ واحد از واحدهای درسی این رشته مرتبط با تربیت اسلامی است. تربیت اسلامی ۵۰ سال در حال فعالیت و پژوهش است و به ۸ سوال تربیت دینی پاسخ‌گو بوده است. در منابع تربیت اسلامی به مباحث فطرت، هدف تعلیم و تربیت، اصول و روش تعلیم و تربیت، مراحل و ساحت‌های تربیت دینی و ... پرداخته شده است. در مبانی انسان‌شناسی آنچه در زمینه تربیت دینی مهم است بحث سیستم هدایت فطری است که خداوند در انسان قرار داده است. برای مطالعه عمیق‌تر در بحث فطرت، می‌توان به کتاب «رشحات البحار» نوشته مرحوم

میرزا محمدعلی شاه‌آبادی مراجعه کرد. بحث استنباط تربیتی در قرآن و روایات باید در واحدهای آموزشی این رشته گنجانده شود.

یکی از واحدهای آموزشی این رشته، بحث تربیت اعتقادی است. در واقع تربیت دینی، پاسخگوی نیازهای در حال رشد فطری کودکان است. در تربیت اعتقادی مربی یاد می‌گیرد چگونه یک برنامه تهیه کند که خدا، معاد، نبوت و... را به کودکان آموزش دهد. محبت و عشق به خدا، شالوده و پایه اصول تربیت دینی است. متخصصین این رشته، می‌بایست به نیازهای جمهوری اسلامی که نیازهای دینی و اجتماعی است پاسخ‌گو باشند. چگونه یک کودک را تربیت کنیم که مسئولیت‌پذیر، باانصاف، خوش‌عهد، منظم و ... باشد تا در جامعه اسلامی نیز این فضایل اخلاقی پیاده شود. هر سال مقام معظم رهبری به نکته‌های تربیتی زیادی اشاره می‌کند که جامعه اسلامی برای رشد دینی به آن نیازمند است و سخنان و رهنمودهای ایشان منبع بسیار خوبی برای پژوهش در موضوع تربیت دینی کودکان و نوجوان است.